

Rhaglen Gyflawn

Gwasanaethau Democraidd
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU

Dyddiad ac Amser

10.15 y.b., DYDD IAU, 4YDD GORFFENNAF, 2019

Lleoliad

Siambwr Hywel Dda, Swyddfeydd y Cyngor, Caernarfon, Gwynedd. LL55 1SH

*** NODER ***

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

https://gwynedd.public-i.tv/core//cy_GB/portal/home

Pwynt Cyswllt

Lowri Haf Evans

01286 679878

lowrihafevans@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 27 Mehefin 2019)

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (10)

Y Cynghorwyr

Elwyn Edwards
Linda Morgan
Gruffydd Williams
Dafydd Owen

Annwen Hughes
Edgar Wyn Owen
Simon Glyn

Aled Wyn Jones
Gethin Glyn Williams
Berwyn Parry Jones

Annibynnol (5)

Y Cynghorwyr

Kevin Morris Jones
Elwyn Jones
Angela Russell

Mike Stevens
Elfed Powell Roberts

Llais Gwynedd (2)

Y Cynghorwyr

Robert Glyn Daniels

Owain Williams

Aelod Unigol (1)

Y Cynghorydd
Stephen W. Churchman

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. ETHOL CADEIRYDD

I ethol Cadeirydd am 2019/2020

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

I ethol Is-gadeirydd am 2019/2020

3. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

5. MATERION BRYD

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

6. COFNODION

5 - 10

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 4.4.19 fel rhai cywir

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS 2018-19

11 - 19

AELOD CABINET: Cyngorydd Dyfrig Siencyn

I ystyried yr adroddiad blynyddol

8. ADRODDIAD CRAFFU GORFODAETH GWASTRAFF

20 - 88

AELOD CABINET: Cyngorydd Catrin Wager

I ystyried adroddiad yr Ymchwiliad Craffu

9. INCWM O FEYSYDD PARCIO

89 - 90

AELOD CABINET: Cyngorydd Gareth Griffith

I ystyried yr adroddiad

10. ADRODDIAD CRAFFU CYNLLUNIO A'R IAITH GYMRAEG 91 - 105

AELOD CABINET: Cyngorydd Gareth Griffith

I ystyried adroddiad yr Ymchwiliad Craffu

11. CRAFFU TREFNIADAU PERFFORMIAD 106 - 107

a) Ystyried yr adroddiad

b) I ethol aelod i fynychu Cyfarfodydd Herio Perfformiad (Adran Amgylchedd)

Pwyllgor Craffu Cymunedau 04 Ebrill 2019

YN BRESENNOL:

Y CYNGHORWYR: Stephen Churchman, Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Simon Glyn (Cadeirydd), Annwen Hughes, Aled W Jones, Berwyn Parry Jones, Elwyn Jones, Kevin Morris Jones, Edgar Wyn Owen, Mike Stevens, Owain Williams a Gruffydd Williams.

SWYDDOGION: Rhun ap Ieuan (Swyddog Monitro Uwch Gyfreithiwr) ar gyfer eitem 7 yn unig. Gareth James (Rheolwr Aelodau - Cefnogi a Chraffu) a Lowri Haf Evans (Swyddog Cefnogi Aelodau)

HEFYD YN BRESENNOL:

Mewn perthynas ag eitem 5 ar y rhaglen – Arweinydd y Cyngor - Cyngorydd Dyfrig Siencyn a Nonn Hughes (Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn)

Mewn perthynas ag eitem 6 ar y rhaglen – Cyngorydd Gareth Griffiths (Aelod Cabinet Amgylchedd), Cyngorydd Dafydd Meurig (cyn Aelod Cabinet Amgylchedd), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Amgylchedd) a Gareth Jones (Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd)

Mewn perthynas ag eitem 7 ar y rhaglen – Cyngorydd Gareth Griffiths (Aelod Cabinet Amgylchedd), Cyngorydd Dafydd Meurig (cyn Aelod Cabinet Amgylchedd), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Amgylchedd), Gareth Jones (Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd) a Heledd Jones (Arweinydd Tîm (Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd - Gwynedd a Môn).

Mewn perthynas ag eitem 8 ar y rhaglen – Cyngorydd Gareth Griffiths (Aelod Cabinet Amgylchedd), Cyngorydd Dafydd Meurig (cyn Aelod Cabinet Amgylchedd), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Amgylchedd), Gareth Jones (Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd), Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol) a Rhun ap Ieuan (Uwch Gyfreithiwr)

Mewn perthynas ag eitem 9 ar y rhaglen – Cyngorydd Gareth Griffiths (Aelod Cabinet Amgylchedd), Cyngorydd Dafydd Meurig (cyn Aelod Cabinet Amgylchedd), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Amgylchedd), Gareth Jones (Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd) a Manon Williams (Rheolwr Gwarchod Y Cyhoedd (Masnach)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Peter Garlick, Keith Jones, Linda Morgan a Gethin Glyn Williams

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd yr aelod canlynol fuddiant personol, yn yr eitemau canlynol am y rhesymau a nodir:

- Y Cynghorwyr Owain Williams a Berwyn Parry Jones yn eitemau 6 a 7 ar y rhaglen oherwydd eu bod yn Aelodau o'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd

Roedd yr Aelodau o'r farn ei fod yn fuddiant a oedd yn rhagfarnu a gadawsant y Siambr

yn ystod y drafodaeth.

3. MATERION BRYS

Dim i'w nodi

4. COFNODION

Derbyniwyd cofnodion y cyfarfod diwethaf a gynhaliwyd ar 7.02.2018 fel cofnod cywir o'r cyfarfod yn ddarostyngedig i nodi bod y Cynghorydd Stephen Churchman yn bresennol.

5. BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS GWYNEDD AC YNYS MÔN

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet yn adrodd ar gynnydd gwaith Bwrdd Gwasanaethau Gwynedd ac Ynys Môn. Atgoffwyd yr aelodau bod y Bwrdd wedi cytuno ar feysydd blaenoriaeth fyddai'n gwella llesiant economaidd, amgylchedd a diwylliannol y ddwy sir. Rhoddwyd diweddariad byr ar y datblygiadau o fewn y chwe maes blaenoriaeth.

Adroddwyd bod y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn destun craffu gan Bwyllgor Craffu / Sgriwtini dynodedig awdurdodau lleol Gwynedd ac Ynys Môn. Wrth sefydlu'r Bwrdd, cytunwyd y byddai panel craffu ar y cyd rhwng y ddwy sir yn cael ei ddatblygu i wneud y gwaith craffu. Nodwyd y byddai swyddogion craffu Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn yn rhoi sylw i'r camau gweithredu allweddol mewn perthynas â sefydlu panel ar y cyd yn ystod y misoedd nesaf.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, amlygwyd y pwyntiau canlynol gan Aelodau unigol:

- Er cytuno gyda'r ddelfryd, posib creu diwydiant o eiriau / siop siarad
- Bod angen dwyn perswâd ar gwmnïoedd mawr i ddatblygu gwybodaeth ddwyieithog
- Cynllun laith a Thaith plentyn – derbyn pwrpas y cynllun, ond ar y llaw arall Canolfannau laith yn cael eu hadolygu
- Cartrefi ar gyfer Pobl Leol – rhaid adnabod safleoedd yn y llefydd cywir a bod y cartrefi yn ymateb i'r angen
- Amcan Iechyd a Gofal - angen datblygu cydweithio effeithiol rhwng y Bwrdd Iechyd a'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Angen sicrhau bod y gwasanaeth yn gallu cynnig a chyflawni'r hyn sy'n cael ei geisio
- Awgrym i wahodd arweinyddion yr Is-grwpiau i wneud cyflwyniadau unigol ar gynnydd y prosiectau.

Mewn ymateb i'r sylw o'r pryder y gall cyfarfodydd y Bwrdd fod yn 'siop siarad', nododd yr Aelod Cabinet ei fod yn awyddus i weld y prosiectau sy'n atebol i'r Bwrdd, yn cael effaith ar ddinasyddion Gwynedd a Môn. Er cytuno mai delfryd yw'r ddeddfwriaeth, mynegodd bod ymdrech benodol i weithio mewn dulliau arloesol drwy gydweithio i wella'r gwasanaeth.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r panel craffu ar y cyd, nododd yr aelod Cabinet y tebygolrwydd y byddai cynrychiolaeth debyg o'r ddwy Sir yn aelodau ar y panel. Ateggodd bod Rheolwyr Craffu yn cyfarfod i drafod y datblygiad. Gwnaed sylw pellach bod sefydlu panel yn gallu arwain at greu siop siarad arall a bod angen osgoi hyn.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â'r elfen economaidd, nododd nad oedd y maes penodol yma wedi ei adnabod fel un o feysydd gwaith y Bwrdd gan mai'r Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru fydd yn gwneud hyn ar draws y Gogledd. Wedi dweud hynny, derbyniwyd y sylw bod gan yr economi effaith uniongyrchol ar dlodi sef un o feysydd gwaith y Bwrdd.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â sut mae cyllido'r prosiectau, nodwyd mai gwaith yr is-grwpiau, wrth adnabod eu prosiectau, yw cyflwyno ac adnabod ffynonellau ariannol ar eu cyfer yn eu cynllun busnes. Os gall prosiectau gael eu cyflawni yn well drwy gydweithio a chreu partneriaethau, debyg byddai arbedion posib. Mewn ymateb i awgrym i herio Llywodraeth Cymru am gyllid i gefnogi'r prosiectau, nododd yr Aelod Cabinet bod trafodaethau parhaol gyda'r Llywodraeth am y diffyg arian i Awdurdodau Lleol. Ateggodd bod y Ddeddf yn un dyheuadol, yn gosod safon uchelgeisiol ac mai rôl y Cynghorau yw adnabod y meysydd hynny all elwa o gydweithio. Gwnaethwpyd y sylw yn ogystal i'r Bwrdd Gwasanethau Cyhoeddus ystyried sefydlu is-grŵp arall i roddi sylw i adnoddau'r Bwrdd.

Mewn ymateb i 'oediad' Cynllun Wylfa Newydd, nododd yr Aelod Cabinet bod yr effaith, o ran gobeithion wedi bod yn niweidiol, ond bod y 'safle' yn parhau mewn bodolaeth fydd yn creu cyfleoedd pellach i'r dyfodol.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad

6. GOR-DDATBLYGIAD MEYSYDD CARAFANAU

Cyflwynwyd adroddiad gan Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd yn rhoi cyfle i'r Pwyllgor graffu'r Canllaw Cynllunio Atodol: Cyfleusterau ac Atyniadau i Dwristiaid (drafft terfynol), yn dilyn yr ymgynghoriadau cyhoeddus, gan gynnig adborth cyn iddo gael ei ystyried gan y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, amlygwyd y pwyntiau canlynol gan Aelodau unigol:

- Nad oedd y canllaw yn amlygu yn glir yr effaith gronol
- Nad oedd gwrthwynebiad i'r safleoedd, ond angen ceisio gwarchod yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE)
- Bod angen rheoli'r defnydd o leiniau caled – a oes adnoddau i reoli hyn?
- TWR 2 - pryderon bod modd dymchwel adeiladau ac adeiladu uned gwyliau ac nid tŷ / tai i bobl leol
- Airbnb - problem eithafol yn ein cymunedau wrth i bobl droi eu tai yn lletyau gwyliau
- Oes modd cyfyngu ar y nifer drwy roi cwota yn ei le?

Nododd yr Aelod Cabinet y byddai'r sylwadau yn cael eu bwydo i mewn i drafodaeth y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd.

Amlygodd Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd mai canllaw drafft oedd wedi ei gyflwyno yn ceisio rhoi arweiniad clir a chyson o ran gweithrediad polisïau. Mewn ymateb i'r sylwadau, nododd o ran yr effaith gronol, bod y mater wedi ei drafod yn y canllaw, ond roedd yn derbyn ac yn nodi'r angen i'w amlygu yn gliriach ynghyd a'r sylw am TWR2. Yng nghyd-destun gorfodaeth, amlygodd bod gorfodaeth yn faes heriol ar draws y gwasanaeth a gwnaed cais i'r Cynghorwyr adrodd ar unrhyw achlysur o dor cyfraith. Ateggodd bod amodau clir ar ddefnydd safleoedd a defnydd llety y dylid cydymffurfio a hwy.

Mynegodd y Cadeirydd bod y sylwadau eisoes wedi ei cyfleu mewn cyfarfodydd blaenorol ac er 'yn nodi', nid ydynt wedi eu cynnwys yn y canllaw. Awgrymodd bod gwrthdaro rhwng swyddogion a chynghorwyr ac nad oedd y sylwadau yn cael eu derbyn / cynnwys.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r diffyg ymateb i'r ymgynghoriad, nodwyd bod ymgynghori sylweddol wedi ei wneud a derbyniwyd bod yr ymateb wedi bod yn siomedig,

Cadarnhawyd bod yr uned wedi mynd tu hwnt i'w gallu i godi ymwybyddiaeth a cheisio ymatebion a bod Gwasanaeth Cymru Wledig a'r AHNE wedi cael ei cynnwys ar y rhestr ymgynghori.

Mewn ymateb i'r sylw am roi cwota yn ei le, nododd yr Uwch Reolwr Cynllunio, er yn derbyn y sylw, bod angen rhoi ystyriaeth i fanteision twristiaeth. Nododd hefyd bod y swyddogion yn derbyn sylwadau Cynghorwyr, yn ymateb yn adeiladol iddynt a sicrhawyd y byddai'r sylwadau yn mynd gerbron y Pwyllgor Polisi. Ategodd Pennaeth yr Amgylchedd nad oedd eisiau i'r canfyddiad o 'beidio gwrando' gael ei ddiystyru a bod y sylw o wrthdrawiad yn codi pryder. Nododd bod angen ceisio datrysiaid.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad gyda chais i'r canllaw terfynol gael ei gylchredeg yn y cylch nesaf.

7. CANLLAW CYNLLUNIO ATODOL (CCA): CYNNAL A CHREU CYMUNEDAU NODEDIG A CHYNALIADWY

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Uwch Reolwr Cynllunio yn codi ymwybyddiaeth o ddatblygiad y canllaw uchod cyn i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd benderfynu ar ei addasrwydd i'w fabwysiadu 23.5.19. Gwnaed cais i'r Pwyllgor Craffu gyflwyno sylwadau ar y canllaw i'r Pwyllgor Polisi.

Atgoffwyd yr aelodau bod y gweithgor craffu, sydd yn ymchwilio i'r broses ymgynghori ar y Canllaw Cynllunio Atodol (CCA) drafft ar ran y Pwyllgor Craffu, wedi cyflwyno sylwadau ac argymhellion i'r Pwyllgor, sydd, yn ei dro, wedi eu cyflwyno i'r Pwyllgor Polisi eu hystyried cyn cyhoeddi'r Canllaw ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus.

Amlygodd Cadeirydd y Gweithgor Craffu ei ddymuniad i wrthod yr adroddiad gan fod awgrymiadau'r gweithgor wedi eu diystyru. Nododd hefyd, yn dilyn cyhoeddiad Polisi Cynllunio Rhifyn 10 bod angen ystyried y newidiadau fyddai'n cael effaith ar y CCA. Awgrymodd y dylid parhau i ddefnyddio'r CCA presennol hyd 2020 a phenodi arbenigwyr i geisio tystiolaethu ar effaith y canllaw gan lunio addasiadau erbyn Awst 2020. Mynegodd bod trafodaethau wedi bod yn anodd ac wedi eu hatal, ac nad oedd y gweithgor wedi cael gwrandawriad teg.

Ategodd y Cynghorydd Aled Evans (aelod o'r gweithgor craffu) bod angen i'r canllaw fod yn gryf a gwerthfawr ac roedd yn cwestiynu ei werth yn y ffurf bresennol.

Mewn ymateb i'r sylwadau, nododd y Swyddog Monitro, bod yr adroddiad yn cynnwys sylwadau yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus gyda chais i'r Pwyllgor am sylwadau pellach. Byddai gwrthod yr adroddiad yn golygu ail gyfleu sylwadau blaenorol fyddai yn amhriodol. Nododd fod yr hyn oedd yn cael ei ofyn yn anodd i'w gyflawni gan y byddai'n golygu newid y polisi. Pwysleisiodd nad oes modd i'r Canllaw newid y polisi, ac mai pwrpas y Canllaw yw cynnig mwy o eglurhad ac arweiniad parthed sut i weithredu'r polisi. Amlygodd bod y trothwyon o ran pryd mae'n ofynnol gofyn am asesiad/datganiad ieithyddol wedi ei gosod allan yng ngeiriad y polisi

Mewn ymateb i'r sylwadau nododd Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd bod y gweithgor yn gwrthwynebu'r polisi ac mai ymdrech yw'r canllaw ar sut i gynnal a dehongli'r polisi. Ategodd mai annheg oedd y cyhuddiad o 'atal trafodaeth' a pheidio gwrando. Nododd bod y broses o gydweithio gyda'r Pwyllgor Craffu, y Gweithgor Craffu a Phwyllgor Sgriwtini Môn, er yn un hir, wedi bod yn un agored ac nad oedd sylwadau'r Gweithgor a'r Pwyllgor Craffu wedi eu diystyru. Amlygodd nad oedd tystiolaeth wedi ei dderbyn i dystiolaethu nad oedd y polisi yn gweithio a'i fod yn cael ei fonitro yn flynyddol. Mynegodd fod cyfraniad y gweithgor wedi bod yn werthfawr a bod rhai newidiadau wedi eu gwneud yn dilyn y sylwadau a dderbyniwyd e.e., arbenigwyr allanol cynllunio ac iaith

wedi eu penodi i werthuso gwerth y canllaw. Ategodd bod cyfle am sylwadau pellach cyn i'r Pwyllgor Polisi ei drafod ymhellach 23.05.19.

Cwestiynodd y Cynghorydd Aled Evans yr angen am ganllaw os nad oes angen asesiad iaith ar safleoedd sydd eisoes wedi eu dynodi yn y Cynllun Datblygu Lleol ac ar gyfer y nifer fechan hynny os yw'r 'angen' wedi newid. Mewn ymateb, roedd y swyddog monitro yn derbyn rhwystredigaeth yr aelod ac yn nodi y byddai angen newid deddfwriaeth i gyfarch hyn gyda phwysau gwleidyddol a thystiolaeth briodol.

O'r ymateb, gofynnwyd sut mae modd casglu ystadegau a thystiolaeth a beth yw'r ffordd ymlaen. Gofynnwyd hefyd a oedd tystiolaeth yn bodoli dros y ddwy flynedd ddiwethaf ac os oes mecanwaith yn ei le i gasglu tystiolaeth.

Mewn ymateb, nododd yr Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd bod ystadegau o'r cyfrifiad yn cael ei ddefnyddio ynghyd a gwybodaeth twf aelwydydd/ poblogaeth. Amlygodd hefyd bod yr uned yn gweithio gyda swyddogion iaith.

Nodwyd fod dyletswydd ar y Cyngor i gyflwyno Adroddiad Monitro Blynyddol (AMB) o'r Cynllun i'r Llywodraeth yn ystod mis Hydref eleni. Amlygwyd bod yr AMB yn cynnwys dadansoddiad o sut mae'r Cynllun yn cael ei weithredu ac yn seiliedig ar y 69 dangosydd monitro sydd wedi cael ei adnabod yn y Cynllun. Mae rhai o'r dangosyddion hyn yn benodol ymwneud a materion ieithyddol a sut mae Polisi Strategol 1 yn cael ei weithredu.

Amlygodd y Cadeirydd ei siom nad oedd mecanwaith casglu tystiolaeth yn ei le a bod hyn yn wendid yn y broses.

Mynegodd Cadeirydd y gweithgor yr angen am ganllaw cryf ac effeithiol i warchod yr iaith yn unol â datganiad yr Aelod Cabinet yng Ngorffennaf 2017. Nododd bod y gweithgor wedi cynnal nifer o gyfarfodydd gyda nifer y gwahoddedigion wedi mynegi eu pryder nad oedd digon yn cael ei wneud i warchod yr iaith. Pwysleisiodd yr angen i geisio ymgynghoriad cyhoeddus ar bob cais dros 10 neu fwy o dai (5 mewn ardal wledig) - nid yw hyn yn ymddangos yn anodd gan fod angen ymgynghori ar faterion eraill beth bynnag.

Amlygodd y Cadeirydd ei siom nad oedd modd cryfhau'r canllaw, ond nododd yr angen i gyflwyno sylwadau pellach i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd.

Nododd y Swyddog Monitro bod cyfle i gyfleu sylwadau i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd ac awgrymodd i'r gweithgor gyflwyno sylwadau / mynegi pryderon ar ran y Pwyllgor Craffu.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad ac i'r gweithgor craffu gyflwyno sylwadau ar ran y Pwyllgor Craffu i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd.

8. MATERION CYNLLUNIO A'R DREFN DIRPRWYO

Cyflwynwyd adroddiad oedd wedi ei baratoi ar y cyd gan Bennaeth yr Adran Amgylchedd a Phennaeth yr Adran Gyfreithiol yn cyfarch penderfyniad a wnaed yn y cyfarfod blaenorol (7.2.19)

- **bod cyfarfod anffurfiol yn cael ei gynnal rhwng y Cadeirydd Y Cynghorydd Seimon Glyn, Cynghorydd Aled Wyn Jones, Cynghorydd Gruffydd Williams, Cynghorydd Dafydd Meurig (Aelod Cabinet Amgylchedd) a'r Swyddogion perthnasol er mwyn cytuno ar y materion sydd angen eu cyfarch yn yr adroddiad fydd yn cael ei gyflwyno i gyfarfod Ebrill y 4ydd 2019.**

Amlygwyd bod yr adroddiad yn cyfarch y materion a drafodwyd yn y cyfarfod anffurfiol a

gynhaliwyd 20.02.19 ynghyd ag egluro gofynion gyda chais cynllunio i newid amod a gweithrediad y Cynllun Dirprwyo.

Mewn ymateb i'r adroddiad amlygodd y Cynghorydd Gruffydd Williams fod ganddo bryderon parhaus am '*judgement call*' y swyddogion yng nghyd-destun cais cynllunio Plas Pistyll ac amlygodd siom o effaith y penderfyniadau hyn ar y cais cynllunio. Holodd am y broses a ddefnyddiwyd gan Swyddogion wrth wneud y penderfyniad.

Mewn ymateb i'r sylw nododd y Cadeirydd bod y pryderon eisoes wedi eu nodi yn y cyfarfod blaenorol

Gwnaed awgrym gan y Cadeirydd, fel ychwanegiad i bwynt 7 yn y Cynllun Dirprwyo, bod 'ceisiadau cynllunio y mae'r Pennaeth Amgylchedd yn ystyried y dylid eu cyfeirio at Bwyllgor,' hefyd i gynnwys Cadeirydd y Pwyllgor Cynllunio. Buasai hyn yn grymuso rôl y Cadeirydd. Awgrymwyd y byddai modd i'r Cadeirydd gyfleu pryderon aelodau lleol.

Mewn ymateb i'r awgrym amlygwyd bod gan bob Cynghorydd yr hawl i gyfeirio cais i Bwyllgor os bydd datblygiad arfaethedig yn ei ward. Ystyriwyd y byddai'r awgrym yn rhoi pwysau ychwanegol diangen ar y Cadeirydd o ystyried nifer y ceisiadau. Nododd y Swyddog Monitro bod adolygiad o'r Cynllun Dirprwyo ar y gweill ac nad oedd problem ystyried yr awgrym.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â threfniadau / canllawiau galw ceisiadau i Bwyllgor nodwyd bod trefniadau / canllawiau gwahanol gan Parc Cenedlaethol Eryri a Chyngor Gwynedd,

Cynigiwyd ac eiliwyd i dderbyn yr adroddiad

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad

9. Y GWASANAETH SYDD YN CAEL EI DDARPARU GAN YR UNED SAFONAU MASNACH (GWARCHOD Y CYHOEDD)

Yn dilyn penderfyniad y Pwyllgor (cyfarfod Hydref 2018), cyflwynwyd adroddiad pellach gan Bennaeth yr Adran Amgylchedd yn crynhoi prif faterion a meysydd gwaith yr Uned Safonau Masnach ynghyd a manylion pellach yn ymwneud a pherfformiad yr Uned.

Er yn canmol yr adroddiad roedd y Pwyllgor o'r farn mai 'mater er gwybodaeth' oedd yr eitem ac y dylid ystyried, i'r dyfodol bod materion er gwybodaeth yn cael eu gwarantu fel eitemau ar gyfer y Fforymau Ardal.

Nododd y Pennaeth Gwasanaeth, er yn derbyn y sylw, bod angen codi ymwybyddiaeth er mwyn rhoi cyfle i'r Aelodau graffu rhai swyddogaethau o'r gwasanaeth.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r bwriad i gydweithio gyda chynghorau eraill ar draws y Gogledd mynegodd Rheolwr Gwarchod Y Cyhoedd (Masnach) bod cynllun rhanbarthol eisoes mewn bodolaeth ar gyfer rhannu arbenigedd. Ategwyd bod dadansoddwr yn edrych ar y problemau ac yna yn blaenoriaethu yn unol â'r angen.

Cynigiwyd ac eiliwyd derbyn yr adroddiad gydag awgrym i'r mater gael ei drafod ymhellach yn y Fforymau Ardal

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad ac i'r mater gael ei drafod ymhellach yn y Fforymau Ardal.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:15am a daeth i ben am 12:30pm

Eitem 7

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad	4ydd Gorffennaf 2019
Teitl	Adroddiad Blynyddol 2018/19 y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn
Aelod Cabinet	Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn
Pwrpas	Amlinellu'r camau a gymerwyd ers cyhoeddi'r Cynllun Llesiant ym 2018, i ymateb i'r meysydd blaenoriaeth a nodwyd yn y cynllun.

1. Cyflwyniad a chyd-destun

1.1 Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015) yw gwella llesiant economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r Ddeddf yn amlygu saith nod llesiant a pum ffordd o weithio er mwyn rhoi pwrpas cyffredin i gyrff cyhoeddus.

1.2 Mae sefydliadau cyhoeddus yng Ngwynedd ac Ynys Môn wedi cytuno i gydweithio o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, a hynny trwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn. Mae aelodau'r Bwrdd yn frwdfrydig dros newid ac yn arddangos parodrwydd i gydweithio ar brosiectau er mwyn gwireddu amcanion y Cynllun Llesiant Gwynedd ac Ynys Môn. Mae blwyddyn wedi mynd heibio ers i'r Cynllun Llesiant gael ei gyhoeddi, a dyma gyflwyno adroddiad sy'n amlinellu'r hyn a gyflawnwyd dros y flwyddyn ddiwethaf yn unol â'r blaenoriaethau a osodwyd ynddo. Mae'r adroddiad blynyddol yn amlygu bod gwaith o ddatblygu'r cynlluniau gweithredu wedi cychwyn gan y Bwrdd a bod gwaith pellach angen ei wneud yn y meysydd gwaith penodol. Gan edrych ymlaen at flwyddyn 2019/20 ac ymhellach, byddwn yn parhau i gydweithio hefo'n partneriaid a'n trigolion i gyfrannu at amcanion llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

2. Adroddiad Blynyddol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

2.1 Cyhoeddwyd y Cynllun Llesiant ym 2018. Ceir gadarnhad yn y Cynllun o'r ddau amcan a chwe maes blaenoriaeth ble gytunwyd gall y Bwrdd gydweithio i sicrhau'r canlyniadau gorau i drigolion Gwynedd ac Ynys Môn. Cytunwyd felly ar feysydd blaenoriaeth sy'n gyffredin yn y ddwy Sir a bydd y Bwrdd yn ymateb i'r materion yma ar y cyd ar draws y ddwy Sir.

Amcan 1: Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir-dymor

Blaenoriaethau: Yr Iaith Gymraeg

Cartrefi ar gyfer pobl leol

Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau

Effaith newid hinsawdd ar lesiant cymunedau

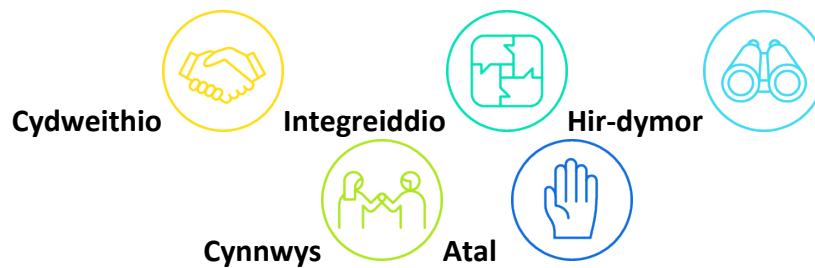
Amcan 2: Trigolion sy'n iach ac yn annibynnol gyda safon bywyd da

Blaenoriaethau: Iechyd a gofal oedolion

Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc

Er mwyn symud y gwaith yn ei flaen o fewn y meysydd blaenoriaeth mae is-grwpiau wedi eu sefydlu.

2.2. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a'r is-grwpiau wedi gweithredu yn unol â'r pum egwyddor datblygu gynaliadwy cenedlaethol (isod). Cytunodd y Bwrdd eu bod am ychwanegu dwy egwyddor sy'n bwysig i drigolion Gwynedd ac Ynys Môn Sef yr Iaith Gymraeg a Chydraddoldeb. Bydd pob un o'r is-grwpiau yn sicrhau bod yr iaith Gymraeg yn llinyn euraidd sy'n rhedeg drwy eu gwaith. Bydd yr is-grwpiau hefyd yn parhau i roi sylw i anghydraddoldeb ac anfantais trwy'r asesiadau effaith perthnasol. Mae'r egwyddorion yma yn creu fframwaith i'r Bwrdd gydweithio ar y blaenoriaethau, ystyried y gwersi a ddysgwyd o gamau gweithredu'r gorffennol a mynd i'r afael â rhai heriau bydd y gwasanaethau cyhoeddus yn eu hwynebu i'r dyfodol.

Amcan 1: Cymunedau sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir-dymor

 Cydweithio Hir-dymor Cynnwys		
Y Flaenoriaeth	Yr hyn a wnaethpwyd gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Effaith bosib yn y Tymor byr, Canolig a Hir
<p>laith Gymraeg - Byddwn yn cydweithio i gynyddu'r defnydd o'r laith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus yng Ngwynedd ac Ynys Môn. Byddwn yn hyrwyddo defnydd o'r laith Gymraeg fel yr iaith ddewis ar gyfer cyfathrebu ymysg sefydliadau cyhoeddus ar draws y ddwy sir.</p>	<p>Mae'r Is-grŵp laith Gymraeg wedi ei sefydlu a chytunwyd i ganolbwyntio ar y meysydd gwaith canlynol:</p> <p>Rhannu arferion da ymysg y cyrff cyhoeddus</p> <p>Gwella profiad y dinesydd Mae anghysondeb yn y ffyrdd mae'r gwasanaethau cyhoeddus yn darparu gwasanaethau dwyieithog yng Ngwynedd ac Ynys Môn, sy'n golygu nad ydi hi bob amser yn bosib i drigolion ddefnyddio'r Gymraeg yn rhwydd wrth gyfathrebu efo cyrff cyhoeddus.</p> <p>Taith ieithyddol Plentyn a pham nad yw rhai yn dal eu gafael ar yr iaith. Mae parhad o ddefnydd yr iaith i genedlaethau'r dyfodol yn bwysig i'r is-grŵp a byddent yn cydweithio gyda sefydliadau sydd eisoes yn gwneud gwaith yn y maes pwysig yma er mwyn cynllunio ar gyfer y dyfodol.</p> <p>O'r 3 maes gwaith uchod penderfynodd yr Is-grŵp flaenoriaethu prosiect sy'n canolbwyntio ar arferion ieithyddol ymysg staff rhai o sefydliadau'r Bwrdd. Mae hyn yn cael blaenoriaeth gan y grŵp gan eu bod yn cydnabod y gall y gweithlu gynnig cyfleodd i ddefnyddio, ymarfer a dysgu'r iaith</p>	<p><u>Tymor byr</u> Newid arferion ieithyddol y cyfathrebu yng ngweithleoedd y cyrff cyhoeddus.</p> <p><u>Tymor Canolig</u> Cynyddu'r defnydd o'r laith Gymraeg o fewn cyrff cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn.</p> <p>Cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg fel cyswllt cyntaf gyda gwasanaethau o'r cyrff cyhoeddus. Bwriedir defnyddio data gwaelodlin er mwyn mesur y cynnydd hynny.</p> <p><u>Tymor Hir</u> Cynyddu'r defnydd o Gymraeg o fewn ein cymunedau ehangach sy'n allweddol i ffyniant yr iaith.</p>

	<p>Gymraeg. Felly mae prosiect o'r teitl 'Arfer' wedi ei gymeradwyo gan y Bwrdd sy'n ceisio datblygu dealltwriaeth pam nad yw rhai pobl yn gwneud defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle a'r bwriad yw cydweithio ar yr ymyriadau, gyda'r nod o annog mwy o ddefnydd o'r Gymraeg o fewn y cyrff cyhoeddus.</p> <p>Fel y gwyddom bellach, mae'r Llywodraeth wedi gosod targed o greu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, ac mae'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle yn cael lle amlwg yn y strategaeth yma. Mae'r Bwrdd yn rhannu'r weledigaeth ac yn cydnabod bod cynyddu'r niferoedd sy'n gallu siarad Cymraeg, ac yn gwneud defnydd ohono yn allweddol i ffyniant yr Iaith.</p>	
--	---	--

<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>Cydweithio</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Hir-dymor</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Cynnwys</p> </div> </div>		
Y Flaenoriaeth	Yr hyn a wnaethpwyd gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Effaith bosib yn y tymor byr, canolig a hir
<p>Cartrefi ar gyfer pobl leol- Byddwn yn cydweithio gyda'r sector dai i sicrhau mwy o gartrefi addas a fforddiadwy yn y llefydd cywir er mwyn diwallu anghenion lleol. Byddwn yn cydweithio i sicrhau bod cartrefi yn rhai o ansawdd sy'n cwrdd ag anghenion trigolion.</p>	<p>Sefydlwyd yr Is-grŵp cartrefi ym Mehefin 2018 i annog y cydweithio rhwng sefydliadau o fewn y sector dai.</p> <p>Mae'r ddwy sir yn bresennol yn cynllunio i ddatblygu tai arloesol. Mae'r is-grŵp yn cynnig dod â chynlluniau'r cyrff cyhoeddus ynghyd, a sefydlu trefniadau i gydweithio er mwyn ystyried nifer llai o fodolau arloesol ond hefyd i gyflawni arbedion maint sydd yn y pen draw yn gwneud defnydd mwy effeithiol o'n hadnoddau. Rhai enghreifftiau o dai arloesol sydd wedi</p>	<p><u>Tymor Byr</u> Yn y lle cyntaf bydd cydweithio hefo'n cymunedau a'n partneriaid ar gynllunio tai arloesol yn ein cymunedau.</p> <p><u>Tymor Canolig</u> Datblygu prosiectau tai arloesol yng nghymunedau Gwynedd ac Ynys Môn</p> <p><u>Tymor Hir</u></p>

	<p>eu hystyried gan yr is-grŵp fel a ganlyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adeiladau o ffrâm bren/ modwlar 2. modelau adeiladau blaengar, ynni isel 3. Dulliau cymunedol amgen sy'n byw gyda dŵr; e.e. tai sy'n mynd i fyny ac i lawr ar hytrawstiau yn unol â lefelau'r dŵr. <p>Yn ogystal mae'r is-grŵp wedi cychwyn y broses o adnabod safleoedd datblygu addas ar gyfer y modelau cartrefi arloesol hynny ar draws Gwynedd a Môn a bwriedir cael eu pecynnu gyda'i gilydd i gyflawni arbedion maint, ac felly lleihau'r gost adeiladu fesul uned</p>	<p>Cartrefi newydd ynni effeithiol a fforddiadwy yn cael eu datblygu.</p> <p>Cynnydd mewn effeithlonrwydd ynni a ddaw yn sgil cyflwyno tai o fodolau arloesol. Cyfrennir hyn yn gadarnhaol ar y newid yn ein hinsawdd ac effaith gadarnhaol ar dlodi tanwydd.</p> <p>Yn y tymor hir mae'r grŵp yn ystyried defnyddio modelau arloesol i ddarparu tai ar gyfer ein poblogaeth sy'n heneiddio. Buasai hyn hefyd yn mynd i'r afael â dyheadau trawsnewid o fewn y sector iechyd.</p>

Cydweithio

Hir-dymor

Integreiddio

Cynnwys

Atal

Y Flaenoriaeth	Yr hyn a wnaethpwyd gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Effaith bosib yn y Tymor Byr, Canolig a Hir
<p>Effaith Newid Hinsawdd ar lesiant ein cymunedau: Byddwn yn cydweithio yn lleol ac yn gweithredu ar y cyd i geisio lliniaru effaith newid hinsawdd ar ein cymunedau.</p>	<p>Mae'r Bwrdd wedi sefydlu is-grŵp newid hinsawdd sy'n cynnwys aelodaeth eang o'r cyrff cyhoeddus sy'n cyfrannu at y gwaith addasu ar gyfer newid hinsawdd, ynghyd â'r mesurau lliniaru.</p> <p>Y camau gweithredu cychwynnol sydd wedi eu hadnabod gan yr is-grŵp yw: Cydweithio hefo'n rhanddeiliaid allweddol a chynllunio mewn modd cydgyssylltiedig ar gyfer tywydd eithafol ac effeithiau newid hinsawdd bresennol a'r dyfodol. Golygir hyn gynnal gwaith mapio trylwyr o'r ardaloedd a chartrefi o fewn ein cymunedau, a cheisio cynllunio ar gyfer yr ardaloedd hynny fydd yn wynebu tywydd eithafol fel llifogydd. Bydd hyn hefyd yn ystyried yr ardaloedd hynny sydd wedi eu hadnabod ar gyfer cynlluniau newid traethlin.</p> <p>Mae sylw yn ogystal yn cael ei roddi i allyriadau carbon y cyrff cyhoeddus, a bydd yr is-grwpiau yn ystyried sut i leihau allyriadau carbon ar draws eu gweithgareddau.</p>	<p><u>Tymor Byr</u> Cydweithio i ddatblygu cyd-ddealltwriaeth a dod i gonsensws ynglŷn â'r gweithredu mewn perthynas â'r effeithiau newid hinsawdd yn ein cymunedau.</p> <p><u>Tymor Canolig / Tymor Hir</u> Bydd gan y Bwrdd gwell dealltwriaeth o'r risgiau a'r effaith o newid hinsawdd a byddwn wedi cydweithio efo'n cymunedau i godi ymwybyddiaeth a chryfhau gwydnwch a'r sgiliau addasu i'r newidiadau tymor canolig a thymor hir.</p>

Cydweithio

Hir-dymor

Atal

Y Flaenoriaeth	Yr hyn a wnaethpwyd gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Effaith bosib yn y tymor byr, canolig a hir
<p>Effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau – Byddwn yn datblygu'r ddealltwriaeth fanwl o sut mae tlodi yn effeithio ein hardaloedd ac yn ceisio sicrhau bod y gwaith sy'n digwydd yn y maes ar draws y cyrff cyhoeddus yn fwy effeithiol er mwyn lliniaru effaith hir dymor tlodi.</p>	<p>Sefydlwyd is-grŵp tlodi, ac er mwyn datblygu'r ddealltwriaeth o effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau cynhaliwyd gweithdy a gwahoddwyd amrediad eang o bartneriaid.</p> <p>Fel man cychwyn mae'r Bwrdd yn edrych ar y gwaith sydd eisoes yn mynd rhagddi o fewn yr Awdurdodau Lleol, cyn ystyried sut gall y Bwrdd weithio'n fwy integredig a chydlynus.</p>	<p><u>Tymor Byr A Chanolig</u> Bydd gwell dealltwriaeth gan y Bwrdd o anghenion ein cymunedau.</p> <p>Darparu / Comisiynu ymyraethau a gwasanaethau sy'n ymateb i'r angen.</p> <p><u>Tymor Hir</u> Partneriaid i weithio'n integredig a fwy effeithiol.</p> <p>Creu cymunedau mwy gwydn sy'n gallu cynnal eu hunain a'u teuluoedd, ac ymdopi gyda rhwystrau a wynebir.</p>

Amcan 2: Trigolion sy'n iach ac yn annibynnol gyda safon bywyd da

Y Flaenoriaeth	Yr hyn a wnaethpwyd gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Effaith bosib yn y tymor byr, canolig a hir
<p>Iechyd a gofal oedolion: Byddwn yn cydweithio â'r Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol i sicrhau bod y gwasanaethau sy'n cael eu cynllunio ar gyfer y boblogaeth hŷn yn addas ar gyfer anghenion lleol. Byddwn yn cydweithio yn lleol i gynllunio ystod eang o weithgareddau ataliol ar gyfer oedolion er mwyn eu galluogi i fyw yn iach ac annibynnol.</p> <p>Lles a llwyddiant plant a phobl ifanc: Byddwn yn cyd-gynllunio gwasanaethau a gweithgareddau ataliol gefnogi teuluoedd cyn i'r angen am wasanaethau dwys godi. Byddwn yn annog plant, pobl ifanc a'u teuluoedd i wella eu hiechyd er mwyn iddynt allu byw yn iach ac annibynnol o fewn eu cymunedau hir dymor</p>	<p>Mae'r Bwrdd wedi sefydlu Is-grŵp Iechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig i Wynedd ac Ynys Môn. Mae'r ddogfen 'Cymru Iachach' yn llywio trefniadau llywodraethu a chynlluniau'r Is-grŵp. Uchelgais y ddogfen yw dod â gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol ynghyd, er mwyn iddynt gael eu cynllunio a'u darparu yn unol ag anghenion a dewisiadau unigolion.</p> <p>Mae'r is-grŵp wedi cytuno i gydweithio gyda phartneriaid eang a chanolbwyntio ar y meysydd gwaith canlynol, gyda'r ffocws ar wasanaeth ataliol a chydweithio mewn partneriaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gwaith cymunedol ▪ Plant a Phobl Ifanc / Cefnogi Teuluoedd ▪ Iechyd Meddwl ▪ Anabledau Dysgu 	<p>Tymor Byr Trwy ymgynghori ac ymgysylltu hefo'n trigolion bydd gennym ddealltwriaeth o drefniadau iechyd a gofal sy'n ymateb i anghenion lleol.</p> <p>Bydd trefniadau llywodraethu i gefnogi'r 4 maes gwaith wedi eu sefydlu.</p> <p>Tymor Canolig Byddwn yn parhau i weld gwaith yn datblygu yn y 4 maes gwaith a chychwyn y broses o ail-ddylunio'r system iechyd a gofal cymdeithasol.</p> <p>Tymor Hir Byddwn yn gweld gweithredu system iechyd a gofal newydd – a fydd yn hyrwyddo iechyd a lles da yn ein cymunedau. Bydd y system yn cynnig amrywiaeth o opsiynau o safon uchel sy'n gallu cyfrannu at alluogi trigolion i ddefnyddio eu</p>

		sgiliau byw yn annibynnol.
--	--	----------------------------

2.3 Cyflwynwyd yr adroddiad blynyddol ddrafft i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar 12fed Fehefin, Pwyllgor Craffu Ynys Môn ar 13eg Fehefin a Phwyllgor Craffu Gwynedd ar 4ydd Orffennaf 2019. Bwriedir cyhoeddi'r adroddiad ym mis Gorffennaf 2019.

2.4 Mae'r uchod yn dystiolaeth gychwynnol fod y BGC fel sefydliadau unigol, ac mewn ymdrechion ar y cyd yn parhau i ymrwymo i wella Llesiant Gwynedd ac Ynys Môn. Er bod adnoddau'r cyrff cyhoeddus o dan bwysau a bod bygythiadau pellach o doriadau mae'r BGC yn adnabod cyfleoedd i weithio mewn ffyrdd gwahanol a chyflwyno dulliau arloesol o weithredu. Gyda chefnogaeth y cyrff cyhoeddus a'u staff, ein trigolion a phartneriaid ehangach gallwn barhau ar y daith o greu cymunedau yng Ngwynedd ac Ynys Môn sy'n ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir dymor a rhoi cyfle i'n trigolion fyw yn iach ac annibynnol gyda safon bywyd da. Bydd y BGC hefyd yn ystyried dulliau i reoli perfformiad a phennu dangosyddion perfformiad.

3. Trefniadau Craffu

3.1 Mae'r Ddeddf Llesiant a'r canllawiau cenedlaethol cysylltiedig¹ yn nodi 3 rôl ar gyfer pwyllgorau sgrwtini Awdurdodau Lleol wrth ddarparu atebolrwydd democrataidd i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus:

- Adolygu trefniadau llywodraethu'r BGC
- Ymgynghorai statudol ar yr Asesiad Llesiant a'r Cynllun Llesiant
- Monitro cynnydd ymdrechion y BGC wrth weithredu'r Cynllun Llesiant

3.2 Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn destun craffu gan Bwyllgor craffu / sgrwtini dynodedig awdurdodau lleol Gwynedd ac Ynys Môn yn bresennol. Cytunwyd ar sefydliad Y BGC bydd panel craffu ar y cyd rhwng y 2 sir yn cael ei ddatblygu i wneud y gwaith yma ar draws Gwynedd ac Ynys Môn. Mae swyddogion craffu Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn yn rhoddi sylw i'r camau gweithredu allweddol mewn perthynas â sefydlu panel ar y cyd yn ystod y misoedd nesaf.

¹ Canllawiau ar gyfer Pwyllgorau Craffu Awdurdodau Lleol ar graffu ar Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus

Adroddiad Ymchwiliad Craffu ar Orfodaeth Gwastraff

Aelodau'r Ymchwiliad

Y Cynghorydd Stephen Churchman (Cadeirydd)

Y Cynghorydd Keith Jones

Y Cynghorydd Mike Stevens

Swyddogion

Jennifer Rao (Swyddog Arweiniol)

Steffan Jones (Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)

Peter Simpson (Rheolwr Gwasanaethau Stryd)

Lowri Evans (Swyddog Cefnogol)

Cyngor Gwynedd

Stryd y Jêl,

Caernarfon,

Gwynedd

LL55 1SH

Dyddiad: Gorffennaf 4ydd 2019

CYNNWYS

Rhagair y Cadeirydd 3

- 1. Argymhellion 4**
- 2. Cyflwyniad 5**
- 3. Cefndir a'r sefyllfa bresennol 6**
- 4. Methodoleg 7**
- 5. Y Dystiolaeth a ystyriwyd 10**
- 6. Argymhellion 12**
- 7. Casgliadau 15**

Cydnabyddiaeth 17

Atodiadau: 18

- Atodiad 1** Briff yr Ymchwiliad
- Atodiad 2** Enghreifftiau o Dystiolaeth
- Atodiad 3** Cyflwyniad ar Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990) a'r ddarpariaethau sydd o fudd i'r Cyngor wrth daclo problemau gwastraff
- Atodiad 4** Cofnod Grŵp Ffocws gyda Myfyrwyr Prifysgol Bangor
- Atodiad 5** Holiadur Gwastraff ac Ailgylchu
- Atodiad 6** Canlyniadau'r Holiadur Gwastraff ac Ailgylchu
- Atodiad 7** Cofnod o'r Grŵp Ffocws gyda'r Grŵp Atal Codymau a'r Grŵp Ffocws gyda'r Grŵp Dementia Go
- Atodiad 8** Holiadur a Chanlyniadau'r Holiaduron gyda Landlordiaid
- Atodiad 9** Siart Lif Gweithred Arfaethedig Adran 46 a 47
- Atodiad 10** Asesiad Effaith Cydraddoldeb

RHAGAIR Y CADEIRYDD

Mae fy adroddiad yn nodi amryw faterion a chamau y gallai'r Cabinet eu cymryd er mwyn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog wrth gynllunio a darparu gwasanaethau casglu gwastraff ac wrth gyd-gynllunio a chyd-ddarparu'r gwasanaethau yma.

Mae'r Ymchwiliad yma yn cydnabod y gwaith aruthrol sy'n digwydd eisoes ac rydym felly wedi canolbwyntio ar awgrymiadau i gyflwyno gwelliannau pellach. Mae ein diolch i'r holl swyddogion sydd wedi cyfrannu at y gwaith a'n ceisiadau am ddata a gwybodaeth yn ddiffuant.

Er ein bod wedi ystyried yr elfen graidd o Orfodaeth Rheoli Gwastraff, rydym hefyd wedi nodi nifer o feysydd o fewn y gwasanaeth lle credwn y gallai newidiadau arwain at welliannau i'r gwasanaeth i gwsmeriaid a phoblogaeth ehangach Gwynedd.

Diolch yn fawr hefyd i Aelodau'r Gweithgor sydd wedi gweithio gyda mi ar yr Ymchwiliad yma gan wario oriau yn mynd dan wyneb y mater a chraffu'r maes yn drylwyr. Rydym yn diolch yn arbennig i'r rhai sydd wedi cyfrannu tystiolaeth a rhoi cefnogaeth barod i'r gwaith. Diolchir hefyd i'r Cyng. Catrin Wager am gadeirio'r Gweithgor nes iddi gael ei phenodi i'r Cabinet.

Cynghorydd Stephen Churchman (Ward Dolbenmaen)
Cadeirydd yr Ymchwiliad

Gorffennaf 2018

1. Argymhellion

1. Defnyddio pwerau Deddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990) Adrannau 46 a 47 sy'n ymwneud a cynhwysyddion gwastraff i gyflwyno trefn newydd lle a phryd a bo'r angen, i ddirwyo trigolion a busnesau sy'n gwaredu eu gwastraff ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir fel mater o flaenoriaeth.
2. Ymgymryd ag ymgyrch hyrwyddo sirol i godi ymwybyddiaeth o'r trefniadau gwastraff ac ailgylchu gyda ffocws penodol ar Ddinas Bangor a chydabod y gwahaniaethau daearyddol a demograffig yn y sir ar wahanol adegau o'r flwyddyn.
3. Gosod sticeri "QR code" ar gynhwysyddion ailgylchu er mwyn darparu mynediad 24 awr i drigolion at eu diwrnodau casglu gwastraff ac ailgylchu a gwybodaeth am eitemau y gellir eu hailgylchu.
4. Ffurfioli trefniadau cydweithio rhwng Adrannau'r Cyngor.
5. Cynyddu ymwybyddiaeth o'r Gwasanaeth Casgliadau Clinigol a'r Gwasanaeth Casglu Arbennig sydd ar gael i helpu pobl hŷn a phobl anabl i waredu eu gwastraff. Bydd modd gwneud hyn fel rhan o'r ymgyrch hyrwyddo ehangach.
6. Hyrwyddo rhwydwaith presennol o Ganolfannau Ailgylchu a chynnal ymgyrch benodol ar gyfer y Gwasanaeth Casglu Gwastraff Swmpus.

Gweler tudalen 12 am fwy o wybodaeth.

2. Cyflwyniad

2.1 Yn dilyn cyflwyno Rhybudd o Gynnig gan y Cynghorydd Lesley Day i gyfarfod y Cyngor ar 2 Mawrth 2017, bu i'r Cyngor fabwysiadu cynnig y cyn Aelod i ofyn i'r Aelodau Cabinet ystyried cyflwyno cosb fel mater o flaenoriaeth i drigolion a busnesau:

- sy'n gwaredu eu sbwriel ar y diwrnod anghywir,
- sy'n gwaredu eu sbwriel yn y ffordd anghywir,
- sy'n gadael eu cynhwysydd allan ar y stryd drwy'r adeg.

Mae briff yr Ymchwiliad i'w weld yn **Atodiad 1**.

2.2 Yn unol â phrosesau craffu'r Cyngor, cyfeiriwyd y mater i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau a benderfynodd mai cynnal Ymchwiliad Craffu ar y mater fyddai'r ffordd orau ymlaen.

Penodwyd y canlynol gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn aelodau o'r Grŵp Ymchwiliad:

- Y Cynghorydd Stephen Churchman (Cadeirydd)
- Y Cynghorydd Keith Jones,
- Y Cynghorydd Mike Stevens,
- Y Cynghorydd Catrin Wager (hyd at Ebrill 1af 2019 pan benodwyd y Cynghorydd Wager i'r Cabinet).

2.3 Cytunwyd mai amcan y Grŵp Ymchwiliad fyddai llunio argymhellion clir ar sail tystiolaeth gadarn er ystyriaeth gan yr Aelod Cabinet a rhoi ystyriaeth briodol i unrhyw rwystrau a sut y gellid eu datrys.

3. Cefndir a'r Sefyllfa Bresennol

3.1 Mae sawl cymuned yng Ngwynedd yn dioddef yn sgil problemau a achosir gan bobl sy'n gwaredu eu gwastraff ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir. Mae'r Cyngor yn delio gyda nifer uchel o gwynion gan y cyhoedd am y materion hyn.

3.2 Mae Adrannau 46 a 47 Deddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990) yn rhoi'r hawl i Gyngorau Sir gymryd camau gorfodi ar droseddau yn ymwneud â chasglu gwastraff a chyhoeddi dirwyon lle mae'r:

- Cynhwysydd yn cael ei adael allan ar y diwrnod anghywir,
- Cynhwysydd yn cael ei adael allan yn y lleoliad anghywir,
- Cynhwysydd yn cael ei adael allan ar y stryd yn barhaol,
- Gormod o wastraff i'r cynhwysydd,
- Gwastraff yn cael ei waredu yn y cynhwysydd anghywir.

Nodwyd bod rhai Cyngorau eisoes yn defnyddio'r pwerau yma.

3.3 Y Drefn Bresennol

- i. Pan mae'r Cyngor yn dod yn ymwybodol o'r broblem, mae arolygiad yn cael ei gynnal sy'n cynnwys mewnbwn gan un o Wardeiniaid Gorfodaeth Stryd y Cyngor.
- ii. Os yw unigolyn yn cydymffurfio, ni chymerir unrhyw gamau pellach.
- iii. Os bydd yr unigolyn yn methu â chydymffurfio, bydd llythyr rhybudd anffurfiol yn cael ei anfon gan y Cyngor.
- iv. Os yw'r unigolyn yn cydymffurfio, ni chymerir camau pellach.
- v. Os yw'r unigolyn yn methu â chydymffurfio am yr ail dro, nid yw'r polisi presennol yn caniatáu gweithredu'r Ddeddfwriaeth. Golygai hyn fod y biniau'n parhau i aros ar y stryd ac yn achosi rhwystr i lonydd a phalmentydd cyhoeddus gan ei wneud yn anodd eu defnyddio gan gerddwyr ac yn enwedig felly defnyddwyr cadeiriau olwyn a rhieni gyda phramiau. Mae hyn hefyd wrth gwrs yn creu delwedd anffafriol o gymunedau ledled y sir.

- vi. Pe byddai'r Cyngor yn ymgorffori Deddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990), byddai modd cyflwyno rhybudd ffurfiol pe na fyddai unigolyn yn cydymffurfio ar ôl iddynt dderbyn llythyr anffurfiol. Byddai camau pellach wedyn yn arwain at achos Lllys.

Fel Gweithgor, rydym yn ymwybodol ei bod hi'n bwysig cadw balans, mae'r drefn gorfodaeth angen ei ystyried; ond mae rhaid derbyn sefyllfaoedd lle nad oes datrysiadau ar gael ar gyfer pob elfen e.e. strydoedd cul a strydoedd cefn.

4. Methodoleg

4.1 Cynhaliwyd saith cyfarfod o'r Gweithgor Craffu rhwng Gorffennaf 2018 a Mehefin 2019 er mwyn casglu tystiolaeth a thrafod argymhellion. Cytunwyd ar raglen waith manwl i gyfarch y briff. Roedd sawl elfen wahanol i'r rhaglen waith:

4.2 Elfen 1 - Deall a dadansoddi'r sefyllfa bresennol. Bu cryn fewnbwn gan y Rheolwr Gwasanaethau Stryd (Priffyrdd a Bwrdeistrefol) i gynorthwyo aelodau'r Ymchwiliad i ddod i ddeall y maes.

- Derbyniwyd gwybodaeth allweddol am natur y gwasanaeth presennol;
- Trefnwyd dau ymweliad safle i gasglu tystiolaeth, un i Fangor ac un i Borthmadog. Derbyniwyd adborth gan Aelodau'r Gweithgor fod y profiad o ymweld â'r lleoliadau hyn wedi bod yn werthfawr iawn i'r ymchwiliad;
- Derbyniwyd cyflwyniad gan y Rheolwr Gwasanaethau Stryd ar y sefyllfa bresennol a oedd yn cynnwys tystiolaeth ffotograffig. Mae enghreifftiau o'r dystiolaeth a gasglwyd i'w gweld yn **Atodiad 2**.

4.3 Elfen 2 - Deddfwriaethau Perthnasol

- Derbyniwyd cyflwyniad gan Geraint Brython Edwards (Cyfreithiwr Cyngor Gwynedd) ar y Ddeddfwriaeth berthnasol sef Deddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990) ("Y Ddeddf"). Mae'r Ddeddf hon yn cynnwys nifer o ddarpariaethau sydd o fudd i'r Cyngor wrth daclo problemau gwastraff ar dir yn gyffredinol, gan gynnwys:

- tipio slei bach (adran 33)
 - torri dyletswydd gofal mewn perthynas â gwastraff (adran 34)
 - cynhwysyddion gwastraff (adrannau 46, 47, 47ZA a 47ZB)
 - niwsans statudol (adrannau 79 ac 80).
- Dyma'r adrannau o'r Ddeddf sy'n ymwneud yn benodol hefo cynhwysyddion gwastraff ac felly sydd fwyaf perthnasol i waredu sbwriel ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir:
 - Adran 46: cynhwysyddion gwastraff tŷ
 - Adran 47: cynhwysyddion gwastraff masnachol neu ddiwydiannol
 - Adran 47ZA: rhybuddion cosb benodedig
 - Adran 47ZB: swm y rhybudd cosb o dan adran 47ZA

4.4 Efen 3 - Ymgysylltu gyda swyddogion sy'n gweithio yn y maes Cynllunio a Thrwyddedu Landlordiaid

- Derbyniwyd cyflwyniad gan Cara Owen (Rheolwr Cynllunio) ar y mater gorfodaeth gwastraff a threfniadau cynllunio. Trafodwyd ffyrdd y gall y Gwasanaeth Cynllunio gyfrannu at wella'r sefyllfa drwy sicrhau bod cyfleusterau storio digonol yn cael eu hystyried ar gyfer cynhwysyddion gwastraff ac ailgylchu wrth bennu ceisiadau cynllunio.
- Nodwyd na fyddai modd mynnu ar ofod storio o faint penodol, ond y gellid gofyn fod gofod digonol yn cael ei glustnodi.
- Ar gyfer compownd mewn unrhyw ddatblygiad (fflatiau) newydd, nodwyd y gellid gosod amod bod yr ardal yn cael ei rheoli gyda chynllun rheoli pwrpasol.
- Nodwyd bod angen rhoi ystyriaeth i faterion trafniadaeth o fewn datblygiadau tai - e.e. mynedfa addas ar gyfer cerbydau casglu gwastraff a lle i lorïau droi.

- Derbyniwyd cyflwyniad gan Carys Fôn Williams (Rheolwr Tai - Cyflenwad a Gorfodaeth) er mwyn rhannu gwybodaeth ar yr hawliau gorfodaeth sydd gan Swyddogion Adran Tai Cyngor Gwynedd i reoli gwastraff.
- Amlygwyd bod yr Adran Tai yn gweithredu canllawiau Deddf Tai (Cymru) 2014 ac yn unol â'r Ddeddf rhaid i bob landlord gofrestru a chyflwyno cais am drwydded. Un o ofynion y drwydded yw bod rhaid i'r landlord hysbysu'r tenantiaid o'r trefniadau ar gyfer casglu gwastraff ac ailgylchu. Os nad yw'r tenant yn cydymffurfio, gall swyddogion Y Gwasanaeth Tai ddefnyddio eu pwerau gorfodaeth (cyn belled a bod y gwastraff o fewn cwrtil yr eiddo).
- Nodwyd bod Swyddogion Gwastraff ac Ailgylchu yn sicrhau darpariaeth ddigonol o gynhwysyddion ar gyfer tai amlfeddiannaeth, hynny yw, biniau mwy ar gyfer tai mawr, ac yn ymweld â phob eiddo myfyrwyr yn ystod tymor cyntaf amserlen y Brifysgol.
- Nodwyd nad oedd gan y Swyddogion Tai yr hawl i gosbi landlord os mai'r tenant sydd ar fai. Er hynny, os bydd llanast yn y cwrtil bydd y swyddogion yn llythyru'r landlord neu yn ymweld â'r eiddo i geisio datrysiaid.

4.5 Ystyriwyd sylwadau gan rai Aelodau o'r Gweithgor a oedd wedi derbyn sylwadau gan aelodau o'r cyhoedd am eu profiadau hwy o'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu. Roedd rhain yn cynnwys materion y tu allan i'r briff hwn, yn bennaf bod y casgliadau'n cael eu gwneud cyn 6yb ac y gallant fod yn anghyfleus ac yn swnllyd i breswylwyr. Fodd bynnag, mae'r Adran ar hyn o bryd yn y broses o gyflwyno newidiadau i'r trefniadau casglu er mwyn sicrhau gwelliannau.

5. Y Dystiolaeth a ystyriwyd

5.1 Bu i'r Grŵp Ymchwiliad Craffu ystyried tystiolaeth:

- Drwy dderbyn **cyflwyniad gan Peter Simpson (Rheolwr Gwasanaethau Stryd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, Cyngor Gwynedd) ar y sefyllfa bresennol ynghylch biniau allan ar y stryd yn barhaol.**
- Drwy dderbyn **cyflwyniad gan Geraint Brython Edwards (Cyfreithiwr Cyngor Gwynedd) ar Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990) a'r darpariaethau a allai fod o fudd i'r Cyngor wrth daclo problemau gwastraff. Gweler Atodiad 3.**
- **Ymweliad â Dinas Bangor er mwyn gweld maint a natur y problemau sy'n ymwneud â gorfodaeth gwastraff yn y Ddinas.** Cynhaliwyd yr ymweliad gan Peter Simpson (Rheolwr Gwasanaethau Stryd) a arweiniodd daith o amgylch ardal fasnachol y Ddinas (Y Stryd Fawr), ardaloedd preswyl gan gynnwys ardaloedd gyda dwysedd uchel o fyfyrwyr megis Bangor Uchaf (Ward Menai) a Chae Llepa (Ward Deiniol) ac ardaloedd preswyl preifat yn Ward Hirael.
- **Ymweliad â Thref Porthmadog er mwyn casglu tystiolaeth o'r problemau yn yr ardal.** Cynhaliwyd yr ymweliad gan John Clive Price (Swyddog Gorfodaeth Gwastraff a Strydoedd) ac Alan Hughes (Warden Gorfodaeth Stryd) a arweiniodd daith o amgylch y dref gan ganolbwyntio ar y lleoliadau gyda'r nifer fwyaf o broblemau gwastraff ac ailgylchu. Ymwelwyd ag ardaloedd preswyl a masnachol er mwyn casglu tystiolaeth berthnasol.
- Drwy dderbyn **cyflwyniad gan Carys Fôn Williams (Rheolwr Tai - Cyflenwad a Gorfodaeth, Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Cyngor Gwynedd) ar y canllawiau ymarfer tai amlfeddiannaeth ("HMO's").**
- Drwy dderbyn **cyflwyniad gan Cara Owen (Rheolwr Cynllunio, Adran Amgylchedd, Cyngor Gwynedd) ar orfodaeth gwastraff a threfniadau cynllunio.**

- Drwy gynnal grŵp ffocws gyda myfyrwyr Prifysgol Bangor yn gofyn iddynt am eu defnydd o'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu. Gweler **Atodiad 4**.
- Drwy ymgysylltu gyda myfyrwyr Prifysgol Bangor yn ystod Ffair Wythnos Groeso (Serendippedd) y Brifysgol ynghyd ac ymgysylltu gyda phobl Gwynedd yng Nghynhadledd Pobl Hŷn Gwynedd. Mae'r holiadur i'w weld yn **Atodiad 5**, gyda'r canlyniadau i'w gweld yn **Atodiad 6**.
- Drwy ymgysylltu â phobl Gwynedd a'u hannog i gwblhau holiadur ar eu defnydd o'r trefniadau gwastraff ac ailgylchu, unrhyw rwystrau y maent yn eu hwynebu a lle maent yn storio eu biniau ar y diwrnod pan nad ydynt yn cael eu casglu. Mae'r holiadur i'w weld yn **Atodiad 5**, a'r canlyniadau yn **Atodiad 6**.
- Drwy gynnal grŵp ffocws gyda'r grŵp Atal Codymau yng Nghanolfan Hamdden Glaslyn. Mae'r canlyniadau i'w gweld yn **Atodiad 7**.
- Drwy gynnal grŵp ffocws gyda'r grŵp Dementia Go yng Nghanolfan Hamdden Glaslyn. Mae'r canlyniadau i'w gweld yn **Atodiad 7**. Diolch i Gwenllian Roberts (Swyddog Ailgylchu) a Lois Owens (Swyddog Cefnogi Ymgysylltu) am gyfrannu i lwyddiant y sesiynau ymgysylltu.
- Drwy ymgysylltu gyda Cyng. Peter Read fel Pencampwr Anabledau Gwynedd a defnyddiwr cadair olwyn er mwyn darganfod a ellid gwneud unrhyw welliannau i'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu i gynorthwyo defnyddwyr cadeiriau olwyn i wneud defnydd llawn o'r gwasanaeth. Mae awgrymiadau a dderbyniwyd o'r ymgysylltiad hwn wedi'u cynnwys yn argymhellion yr adroddiad.
- Drwy ymgysylltu gyda landlordiaid sydd ag eiddo yng Ngwynedd drwy holiadur electronig er mwyn canfod eu barn am y gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu. Mae copi o'r holiadur a'r canlyniadau i'w gweld yn **Atodiad 8**.

6. Argymhellion

6.1 Mae'r Ymchwiliad wedi adnabod nifer o argymhellion lle yr ystyrir bod lle i wella. Nid yw hyn yn feirniadaeth o gwbl o'r gwasanaeth sydd yn gyfrifol am y maes. Fodd bynnag, er mwyn gwella ymhellach ar ein hymateb i'r galw a cheisio ymateb i'r heriau sydd yn wynebu'r gwasanaeth i'r dyfodol, cynigir argymhellion gan y Gweithgor Craffu i'w cyflwyno i'r Pwyllgor Craffu a'r Aelod Cabinet.

6.2 **Argymhellir y dylid defnyddio pwerau o'r Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990), Adrannau 46 a 47 sy'n ymwneud a cynhwysyddion gwastraff lle a phryd a bo'r angen, i gyflwyno trefn newydd i ddirwyo trigolion a busnesau sy'n gwaredu eu gwastraff ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir fel mater o flaenoriaeth.**

- Drwy gydol yr ymchwiliad, casglwyd llawer o dystiolaeth sy'n dangos fod problem amlwg gyda biniau'n cael eu gadael allan ar y stryd drwy'r amser, a bod cynhwysyddion yn cael eu defnyddio'n anghywir. Trwy ddefnyddio pwerau'r Ddeddf, rhagwelir y gellir gwella'r sefyllfa yma. Mae siart llif sy'n dangos sut y byddem yn argymhell gweithredu'r Ddeddf i'w gweld yn **Atodiad 9**. Bydd gweithredu'r pwerau yn llwyddiannus yn dibynnu ar gymorth swyddfa gefn a meddalwedd effeithiol.
- Mae'n bwysig nodi nad yw'n fwriad i ddechrau dirwyo pawb ar unwaith, ond bydd cyflwyno pwerau Adran 46 a 47 hefyd yn cynnwys ymgyrch hyrwyddo cynhwysfawr i newid ymddygiad. Fel rhan o'r Ymchwiliad, cwblhawyd Asesiad Effaith Cydraddoldeb ac mae'r Asesiad yn rhoi sylw penodol i elfennau cydraddoldeb gwahanol megis hil, rhyw, anabledd, iaith, crefydd neu gred ac oedran. Gweler yr adroddiad llawn yn **Atodiad 10**. Adolygir pob achos ar sail achos wrth achos ac ni wahaniaethir yn erbyn unrhyw un yn ôl eu nodweddion cydraddoldeb na'u hamgylchiadau.

6.3 Argymhellir y dylid ymgymryd ag ymgyrch hyrwyddo sirol i godi ymwybyddiaeth o'r trefniadau gwastraff ac ailgylchu gyda ffocws penodol ar Ddinas Bangor a chydabod y gwahaniaethau daearyddol a demograffig yn y sir ar wahanol adegau o'r flwyddyn.

- Argymhellir y dylai Cyngor Gwynedd gydweithio'n agosach gyda Phrifysgol Bangor er mwyn gwella ansawdd yr amgylchedd lleol a chodi ymwybyddiaeth myfyrwyr o'r trefniadau gwastraff ac ailgylchu yn y Ddinas. Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor a'r Brifysgol berthynas waith da, ac yn cydweithio ar nifer o ymgyrchoedd e.e ymgyrch "Hei Pync, sortia dy jync" - sef ymgyrch diwedd tymor i waredu gwastraff mewn ffordd gyfrifol ac i leihau sbwriel ar strydoedd y ddinas.
- Er mwyn sicrhau'r effaith fwyaf posibl, argymhellir y dylid cynnal gweithgareddau hyrwyddo penodol ar wahanol gyfnodau o'r flwyddyn academaidd gan ddefnyddio ystod o wahanol ddulliau a chyfryngau, er enghraifft, ymgyrchoedd cyfryngau cymdeithasol drwy ddefnyddio clipiau fideo, ymgyrchoedd o ddrws i ddrws gan y Swyddogion Ailgylchu, ac ymgyrchoedd ar-lein gan ddefnyddio gwefannau'r Cyngor a'r Brifysgol.

6.4 Argymhellir y dylid gosod sticeri "QR code" ar gynhwysyddion ailgylchu er mwyn darparu mynediad 24 awr i drigolion at eu diwrnodiau casglu gwastraff ac ailgylchu a gwybodaeth am eitemau y gellir eu hailgylchu.

- Ar hyn o bryd mae calendrau papur yn cael eu dosbarthu i bob cartref, ac mae manylion diwrnodau casglu ar gael ar wefan y Cyngor. Fodd bynnag, nid yw preswylwyr (yn benodol myfyrwyr) bob tro'n ymwybodol o'u dyddiadau calendr gwastraff ac ailgylchu.
- Argymhellir gosod sticeri gyda chodau "QR" ar gynhwysyddion, fydd yn cysylltu'n uniongyrchol â'r tudalennau perthnasol ar wefan y Cyngor ble gall preswylwyr wirio eu dyddiad casglu a lawr llwytho copi o'u calendr drwy fewnbynnu eu cod post.

6.5 Argymhellir y dylid ffurfioli trefniadau cydweithio rhwng Adrannau'r Cyngor.

- Yn dilyn trafodaethau gyda'r Gweithgor, Y Rheolwr Gorfodaeth Stryd, Rheolwr Cynllunio a'r Rheolwr Tai, mae'n amlwg fod cyfleoedd amlwg i wella'r sefyllfa drwy gryfhau'r berthynas a'r cyfathrebu ar draws yr Adrannau a'r Gwasanaethau.
- Adran yr Amgylchedd: Mae cyfle amlwg i Adran Amgylchedd y Cyngor roi sylw manwl i bryderon yn ymwneud â datblygiadau llety amlfeddiannaeth (HMO's) anaddas mewn nifer o leoliadau ar draws Dinas Bangor. Yn hyn o beth, mae'r drefn a gyflwynwyd yn ddiweddar o dynnu sylw a chwestiynu ymgeiswyr am ystyriaethau storfa biniau mewn ceisiadau cynllunio i'w groesawu. Dylid hefyd ystyried materion trafndiaeth o fewn datblygiadau tai newydd, e.e. mynedfa addas a lle i lorïau droi. Gall hyn hefyd cael ei reoli gan y Gwasanaeth Cynllunio.
- Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol: Argymhellir fod yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol yn sefydlu blwch e-bost cyffredinol er mwyn derbyn ymgynghoriadau cynllunio ac yn cydweithio'n agosach gydag Adrannau a Gwasanaethau eraill o'r Cyngor er enghraifft gyda'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ynghylch sicrhau fod landlordiaid tai amlfeddiannaeth (HMO's) yn sicrhau bod darpariaeth ddigonol o gynhwysyddion e.e. drwy sicrhau biniau mwy ar gyfer tai mawr a gyda'r Adran Amgylchedd ynglŷn â'r ymgynghoriadau cynllunio.

6.6 Argymhellir y dylid cynyddu ymwybyddiaeth o'r Gwasanaeth Casgliadau Clinigol a'r Gwasanaeth Casglu Arbennig.

- Mae'r Gwasanaeth Casglu Arbennig ar gael i bobl sydd ddim yn gallu mynd â'u biniau neu focsys ailgylchu allan i'r man casglu oherwydd anabled neu salwch.
- Yn ystod y grwpiau ffocws gyda'r bobl hŷn a'r bobl sy'n byw gyda dementia, nodwyd bod llawer o unigolion yn methu â mynd â'u cynhwysyddion i'r manau casglu e.e. oherwydd pwysau'r cynhwysyddion.

- Awgrymir bod yr Adran yn gweithio gyda'r Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu y Cyngor i gynnal ymgyrch hyrwyddo er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau gwerthfawr yma.

6.7 Argymhellir y dylid hyrwyddo'r rhwydwaith presennol o Ganolfannau Ailgylchu (lleoliadau am amserau agor) a chynnal ymgyrch benodol ar gyfer y Gwasanaeth Casglu Gwastraff Swmpus.

- Mae'r Canolfannau Ailgylchu yn adnodd sy'n cael ei gwerthfawrogi'n fawr gan drigolion Gwynedd ac yn allweddol i'r ymdrech i leihau lefelau tipio anghyfreithlon yn y Sir. Mae'r Canolfannau Ailgylchu yn gwneud cyfraniad pwysig i lefelau ailgylchu y Sir gyda lefelau yn y Canolfannau yn uwch na'r lefelau ailgylchu ochr y ffordd.
- Awgrymir bod yr Adran yn ystyried gweithio gyda Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu y Cyngor i gynnal ymgyrch i godi ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau hyn.

7 Casgliadau

- 7.1** Mae'r Gweithgor o'r farn fod y Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu yn darparu gwasanaeth hynod o werthfawr i bobl Gwynedd ond eu bod dan bwysau i ymateb i ofynion a disgwyliadau uchel yn enwedig mewn rhai ardaloedd.
- 7.2** Dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r Gwasanaeth fel gweddill yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol wedi gorfod dygymod â thoriadau ariannol sy'n golygu eu bod wedi gorfod blaenoriaethu eu hadnoddau.
- 7.3** Os yr ydym am sicrhau fod strydoedd Gwynedd yn lân ac yn daclus, mae'n hanfodol ein bod yn adeiladu partneriaeth dda rhwng y Cyngor â thrigolion a busnesau'r Sir. Yn y gorffennol, mae ymgyrchoedd "newid ymddygiad" y Gwasanaeth wedi profi peth llwyddiant. Fodd bynnag, mae'r gofynion yn fawr a'r adnoddau ar gyfer eu cyfarch yn mynd yn fwy prin. I'r dyfodol, mae'n gwbl allweddol fod ffocws clir a chadarn ar godi ymwybyddiaeth a newid ymddygiad yn ganolog i waith y Gwasanaeth.

- 7.4** Mae llawer o dystiolaeth bod Cyngor Gwynedd gyda phartneriaeth gyda'r Brifysgol wedi cymryd camau i ddelio gyda phroblemau gwastraff ac ailgylchu, a hynny drwy gynnal ymgyrchoedd 'blitz', cyhoeddusrwydd, ymgyrch "Hei pync, sortia dy jync" a chyd drafod gyda Swyddogion yr Undeb Myfyrwyr. O ganlyniad i'r grŵp ffocws gyda myfyrwyr Prifysgol Bangor, mae'n glir mai defnyddio cyfryngau cymdeithasol a gwefannau, yn ogystal â chnocio drysau llety myfyrwyr yw'r ffordd fwyaf effeithiol o godi ymwybyddiaeth.
- 7.5** Fel rhan o'r Ymchwiliad, gwnaethom ymgysylltu'n llwyddiannus â 26 o landlordiaid, a oedd yn onest ac yn agored am eu defnydd o'r gwasanaeth, eu rôl a'u hymgysylltiad â'u tenantiaid ar faterion gwastraff ac ailgylchu.
- 7.6** Mae gwaith ymchwil a wnaed gan yr Ymchwiliad wedi dangos rhaid cymryd agwedd mwy caled at droseddau amgylcheddol a symud i drefniadau caletach ar gyfer dirwyo. Mae'r argymhellion uchod yn cynnwys camau i wneud hynny gan gynnwys argymhelliad penodol i gyflwyno dirwy fel mater o flaenoriaeth i drigolion a busnesau sy'n gwaredu eu gwastraff ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir a hefyd argymhelliad i godi ymwybyddiaeth am trefniadau gwastraff ac ailgylchu fel bod pobl Gwynedd yn barod am y newid.
- 7.7** Cynhaliwyd Asesiad Effaith Cydraddoldeb fel rhan o'r Ymchwiliad. Mae'r Asesiad yn nodi nad yw'r argymhelliad o gyflwyno dirwy fel mater o flaenoriaeth i drigolion a busnesau sy'n gwaredu eu gwastraff ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir yn debygol o gael unrhyw effaith negyddol o sylwedd ar nodweddion cydraddoldeb cyn belled a bod gweithrediad i'r camau a nodwyd.

CYDNABYDDIAETH:

Mae aelodau'r Ymchwilaid Craffu yn dymuno diolch i'r canlynol wnaeth cyfrannu tystiolaeth a rhoi cefnogaeth werthfawr i'r ymchwiliad:

- Steffan Jones (Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)
- Peter Simpson (Rheolwr Gwasanaethau Stryd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)
- Jennifer Rao (Swyddog Cefnogi Busnes, Swyddog Arweiniol yr Ymchwiliad, Adran Cefnogaeth Gorfforaethol)
- Lowri Evans (Swyddog Cefnogi Aelodau, Swyddog Cefnogol yr Ymchwiliad, Adran Cefnogaeth Gorfforaethol)
- Y Cynghorydd Mair Rowlands, (Ward Menai ym Mangor)
- Y Cynghorydd Catrin Wager, (Ward Menai ym Mangor ac Aelod Cabinet dros yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)
- Y Cynghorydd Peter Read (Ward Abererch)
- Geraint Brython Edwards (Cyfreithiwr, Cyngor Gwynedd)
- Gwenllian Roberts (Swyddog Gwastraff ac Ailgylchu, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)
- John Clive Price (Swyddog Gorfodaeth Gwastraff a Strydoedd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)
- Alan Hughes (Warden Gorfodaeth Stryd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol)
- Cara Owen (Rheolwr Cynllunio, Adran Amgylchedd)
- Carys Fôn Williams (Rheolwr Tai - Cyflenwad a Gorfodaeth, Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)
- Iwan Evans (Swyddog Iechyd Amgylchedd Tai, Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)
- Vera Jones (Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd, Adran Cefnogaeth Gorfforaethol)
- Emma Quaeck (Rheolwr Rhaglen Dementia Go, Adran Oedolion Iechyd a Llesiant)
- Lois Owens (Swyddog Cefnogi Ymgysylltu, Adran Cefnogaeth Gorfforaethol)
- Delyth Gadlys Williams (Swyddog Polisi Corfforaethol, Adran Cefnogaeth Gorfforaethol)
- Uned Gyfieithu Cyngor Gwynedd
- Rhiannon Williams (Swyddog Marchnata, Rhentu Doeth Cymru)
- Gwen Holland (Swyddog Ymchwil Cynaliadwyedd a Chydlynnydd Gwastraff Campws, Prifysgol Bangor)

ATODIADAU

Atodiad 1 – Briff yr Ymchwiliad

Atodiad 2 – Enghreifftiau o Dystiolaeth

Atodiad 3 - Cyflwyniad gan Geraint Brython Edwards ar Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990) a'r darpariaethau sydd o fudd i'r Cyngor wrth daclo problemau gwastraff

Atodiad 4 – Cofnod Grŵp Ffocws gyda Myfyrwyr Prifysgol Bangor

Atodiad 5 – Holiadur Gwastraff ac Ailgylchu

Atodiad 6 – Canlyniadau'r Holiadur Gwastraff ac Ailgylchu

Atodiad 7 – Cofnod o'r Grŵp Ffocws gyda'r Grŵp Atal Codymau a'r Grŵp Ffocws gyda'r Grŵp Dementia Go

Atodiad 8 - Holiadur a Chanlyniadau'r Holiaduron gyda Landlordiaid

Atodiad 9 – Siart Llif ar Gweithred Arfaethedig Adran 46 a 47 Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd (1990)

Atodiad 10 - Asesiad Effaith Cydraddoldeb

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad	10 Hydref, 2017
Teitl	Gorfodaeth Gwastraff
Aelod Cabinet	Cynghorydd Gareth Wyn Griffith
Pwrpas	I sefydlu Tim Tasg o Aelodau'r Pwyllgor i ystyried y mater a chynghori'r Pwyllgor Craffu ar y ffordd ymlaen

1. CEFNDIR

- 1.1 Yn ei gyfarfod 2 Mawrth, 2017 bu i'r Cyngor fabwysiadu cynnig y cyn Aelod, y Cynghorydd Lesley Day, i ofyn i'r Aelod Cabinet dros yr Amgylchedd i ystyried cyflwyno cosb fel mater o flaenoriaeth i drigolion sy'n gwaredu eu sbwriel ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir; a dylai'r mater gael ei adolygu gan y Pwyllgor Craffu erbyn mis Rhagfyr, 2017.
- 1.2 Yn ei ystyriaeth o'r cynnig, bu i'r cyn Aelod Cabinet, Cynghorydd John Wynn Jones nodi:
- bod rhaid bod yn ofalus iawn cyn cyflwyno dirwy neu gosb gan fod yna bobl sy'n oedrannus ac yn anghofus, neu ddim yn deall y system
 - bod gan y Cyngor hawl i ddirwyo pobl am roi'r deunydd anghywir yn y biniau anghywir neu am roi'r biniau allan ar y dyddiau anghywir, ond bod rhaid ystyried goblygiadau hynny i'r Cyngor
 - y byddai'n awgrymu bod y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar ei newydd wedd yn sefydlu ymchwiliad i'r mater fel un o'i swyddogaethau cyntaf.
- 1.3 Mae'r Adroddiad hwn i bwrpas cael cefnogaeth y Pwyllgor Craffu i sefydlu Tim Tasg o Aelodau'r Pwyllgor i edrych i mewn i'r mater ac i bwrpas cynghori'r Pwyllgor Craffu ar y ffordd ymlaen.

2. Y DDEDDFWRIAETH BERTHNASOL

- 2.1 Mae'r hawl i gymeryd camau gorfodi ar droseddau yn ymwneud â chasglu gwastraff drwy ddefnydd cynhwysyddion eisioes wedi ei ddirprwyo i'r Pennaeth Priffyrdd a Bwrdeistrefol o dan Adrannau 46, 47, 47ZA a 47ZB o'r Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd 1990.
- 2.2 O dan y Ddeddf, gellir cymeryd achos a gosod dirwyon lle mae:
- (i) cynhwysydd allan ar y diwrnod/amser anghywir
 - (ii) cynhwysydd allan yn y lleoliad anghywir
 - (iii) cynhwysydd allan ar y stryd drwy'r adeg
 - (iv) gormodedd o wastraff i'r cynhwysydd
 - (v) gwastraff yn y cynhwysydd anghywir.
- 2.3 Dylid nodi bod Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar yr Adrannau hyn o'r ddeddfwriaeth i bwrpas ei gwneud yn haws i'r Awdurdodau Lleol gymeryd camau gorfodaeth yn enwedig er mwyn sicrhau ailgylchu.

3. CYLCH GORCHWYL Y TÎM TASG

- 3.1 Bydd angen sefydlu cadeirydd a chytuno ar y cylch gorchwyl, ond awgrymir fel man cychwyn bod angen Tim Tasg o 3/4 Aelod o'r Pwyllgor Craffu i ymuno â swyddogion perthnasol i ystyried y mater mewn, dywed, 3 cyfarfod e.e.

Cyfarfod 1:	ystyried y ddeddfwriaeth, achosion hanesyddol, trefniadau siroedd eraill
Cyfarfod 2:	ymweld â lleoliadau problemus/enghreiffiau ar y stryd
Cyfarfod 3:	ystyried y dull priodol o weithredu, pryd i weithredu a phryd i beidio. Creu adroddiad ar y canlyniad i'r Pwyllgor Craffu

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu am ei gefnogaeth i sefydlu Tim Tasg i'r pwrpas ac i enwebu Aelodau i'r Tim Tasg.

BINIAU ALLAN AR Y STRYD YN BARHAOL

Palmentydd cul - perygl i gerddwyr

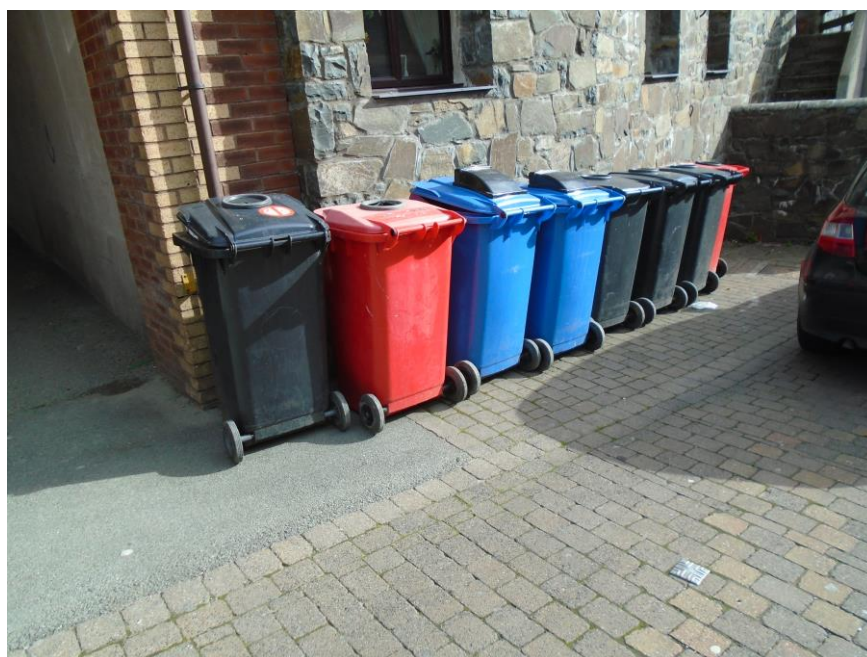

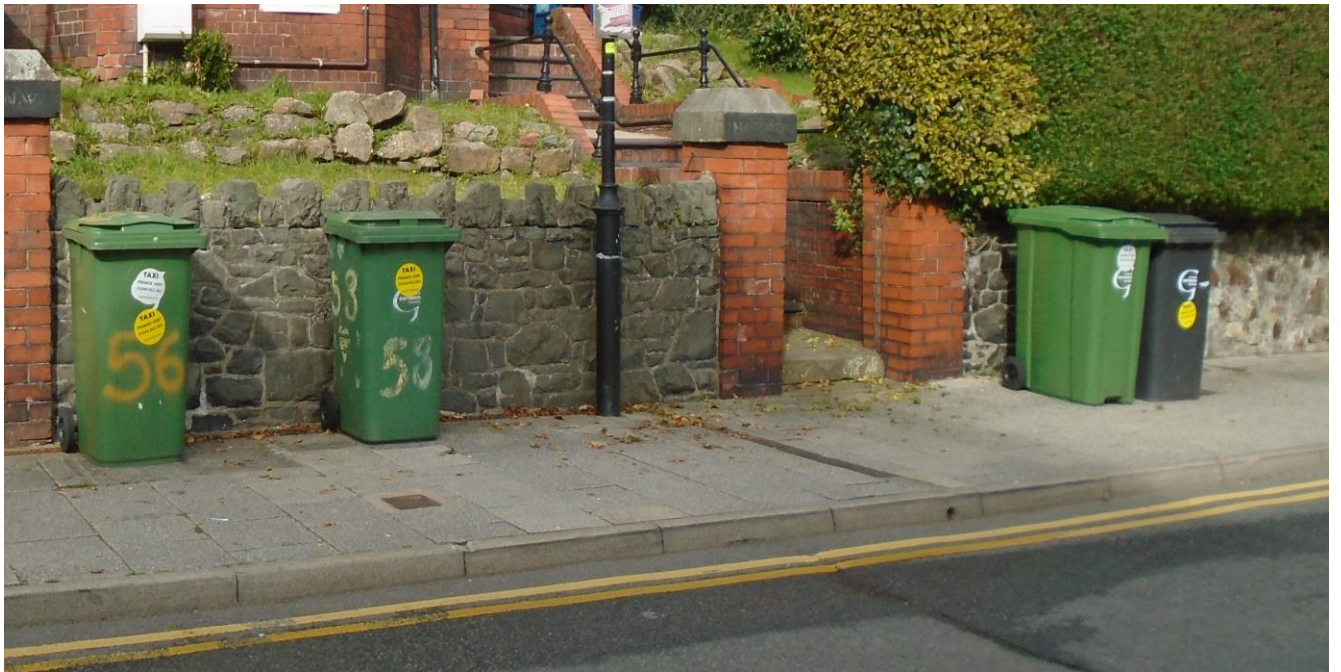
Biniau allan ar strydoedd cefn preswyl distaw

Prif dramwyfeydd prysur - effaith negyddol ar ddelwedd ardal

Biniau masnachol o fewn ardaloedd twristiaeth a siopau - effaith negyddol ar ddelwedd ardal a'r economi leol

**CYFLWYNIAD I'R YMCHWILIAD CRAFFU GORFODAETH GWASTRAFF AR DDEDDFWRIAETH
YSTAFELL DWYRYD, PENRHYNDEUDRAETH, 6 GORFFENNAF 2018**

TROSOLWG

1. Pwrpas y cyflwyniad hwn yw darparu arweiniad ymarferol i aelodau pwyllgor craffu Cyngor Gwynedd ar y ddeddfwriaeth berthnasol mewn perthynas â'u hymchwiliad i orfodaeth gwastraff.
2. Mae'r ddeddfwriaeth ar orfodaeth gwastraff wedi ei chynnwys yn Neddf Gwarchod yr Amgylchedd 1990 ("y Ddeddf"). Mae'r Ddeddf hon yn cynnwys nifer o ddarpariaethau sydd o fudd i'r Cyngor wrth daclo problemau gwastraff ar dir yn gyffredinol, gan gynnwys:
 - tipio slei bach (adran 33)
 - torri dyletswydd gofal mewn perthynas â gwastraff (adran 34)
 - cynhwysyddion gwastraff (adrannau 46, 47, 47ZA a 47ZB)
 - niwsans statudol (adrannau 79 ac 80)
3. Mae'r nodyn hwn yn canolbwyntio ar y broblem mae'r pwyllgor yn edrych arni, sef gwaredu sbwriel ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir. Tra bo posibilrwydd mewn egwyddor y gall digwyddiadau o'r fath arwain at gyflawni trosedd o dan adrannau 33 neu 34, neu fod yn gyfystyr â niwsans cyhoeddus o dan adrannau 79 y gellir erlyn yn ei gylch o dan adran 80, mae'r adrannau hynny yn rhai mwy cyffredinol sydd tu allan i sgôp y nodyn hwn. Yn hytrach, byddaf yn canolbwyntio ar y rhannau hynny o'r Ddeddf sydd wedi eu teilwra yn benodol i gyfarch y broblem dan ystyriaeth. Mae'r rhannau hynny yn ymdrin â "cynhwysyddion gwastraff", neu mewn iaith pob dydd, y biniau sbwriel rydych chi a fi yn gadael allan ar gyfer y dyn sbwriel unwaith yr wythnos/pythefnos/tair wythnos, yn ol yr achos.
4. Dyma'r adrannau o'r Ddeddf sy'n ymwneud yn benodol hefo cynhwysyddion gwastraff ac felly sydd fwyaf berthnasol i waredu sbwriel ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir:
 - Adran 46: cynhwysyddion gwastraff tŷ
 - Adran 47: cynhwysyddion gwastraff masnachol neu ddiwydiannol
 - Adran 47ZA: rhybuddion cosb penodedig
 - Adran 47ZB: swm y rhybudd cosb o dan adran 47ZA

ADRAN 46

5. Mae adran 46 yn ymdrin â chynhwysyddion gwastraff tŷ.
6. Mae isadran (1) yn dweud ble mae gan “awdurdod casglu gwastraff” (h.y. y Cyngor) ddyletswydd i gasglu gwastraff tŷ, gall roi rhybudd ffurfiol i’r preswilydd. Gall y rhybudd hwnnw ei wneud yn ofynnol i’r preswilydd roi ei wastraff allan ar gyfer casglu mewn cynhwysyddion. Gall hefyd nodi’r math a nifer o gynhwysyddion y mae gofyn eu defnyddio.
7. Mae isadran (2) yn dweud bod rhaid i’r math a nifer o gynhwysyddion sydd yn ofynnol o dan isadran (1) fod yn ddim mwy na’r hyn sy’n rhesymol. Er hynny, gall y gyfraith ei wneud yn ofynnol i’r preswilydd ddefnyddio cynhwysyddion arwahan neu cydrannau arwahan o’r un cynhwysydd ar gyfer gwastraff i’w ailgylchu a gwastraff na ailgylchir.
8. Mae isadran (3) yn dweud bod modd i’r awdurdod, pan yn gosod gofynion o dan isadran (1), benderfynu mai’r awdurdod sydd yn darparu’r cynhwysyddion (boed am ddim neu ar daliad) neu bod gofyn i’r preswilydd ddarparu’r cynhwysyddion eu hunain.
9. Mae isadran (4) yn darparu bod unrhyw rybudd o dan isadran (1) yn gallu cynnwys amodau o ran y canlynol:
 - maint, gwneuthuriad a gofynion cynnal a chadw’r cynhwysyddion;
 - lle dylid cadw’r cynhwysyddion at ddiben eu gwagio, a mynediad iddynt i’r diben hwnnw;
 - gosod cyhwysyddion at y diben hwnnw ar y briffordd;
 - y sylweddau neu eitemau y gellir ac na ellir eu rhoi mewn i gynhwysyddion neu gydrannau o gynhwysyddion, a’r rhagofalon y dylid eu cymryd ble rhoddir sylweddau neu eitemau penodol ynddynt;
 - y camau y dylai preswylwyr eu cymryd er mwyn hwyluso casglu gwastraff o’r cynhwysyddion.
10. Mae isadran (5) yn dweud na ellir gwneud gofyniad o dan isadran (1) i osod cynhwysyddion ar briffordd, oni bai bod yr “awdurdod priffyrdd” (h.y. y Cyngor eto) wedi rhoi caniatâd, a bod trefniadau yn eu lle o ran y cyfrifoldeb am unrhyw ddifrod a achosir yn sgil gosod y cynhwysyddion yno.
11. Mae isadran (6) yn ei wneud yn drosedd i berson sydd, heb esgus rhesymol, yn methu â chydymffurfio ag unrhyw un o’r gofynion a osodir gan y Cyngor o dan isadran (1), (3) neu (4). Y gosb uchafswm am y drosedd hon yw dirwy heb fod yn fwy na lefel 3 ar y raddfa safonol, h.y. £1000.

12. Mae isadran (7) yn dweud, lle mae gofyn i breswlydd ddarparu cynhwysyddion o dan isadran (1), gall y preswlydd hwnnw apelio yn erbyn y gofynion yn y Llys Ynadon ar y sail bod y gofyniad yn afresymol, neu bod y cynhwysyddion sydd ganddo yn addas.
13. Mae isadran (8) yn dweud bod angen cyflwyno apêl o fewn 21 diwrnod.
14. Mae isadran (9) yn dweud:
 - nid yw'r gofyniad sydd yn destun apêl yn weithredol tra bo'r apêl yn disgwyl penderfyniad;
 - mewn gwrandawriad apêl, gall y Llys naill ai ddiddymu'r gofyniad, neu ei wyro neu diddymu'r apêl (h.y gadael y gofyniad fel y mae);
 - nid yw afresymoldeb amod yn amddiffyniad mewn erlyniad am drosedd o dan isadran (6)
15. Mae isadran (10) yn darparu diffiniad ar gyfer rhai termau sy'n cael eu cynnwys yn adran 46.
16. Yn olaf, mae isadran (11) yn dweud bod dim gofyn i'r Cyngor gasglu gwastraff tŷ sydd yn cael ei osod ar gyfer casglu heb fod yn unol â gofynion adran 46.

ADRAN 47

17. Mae adran 47 yn ymdrin â cynhwysyddion gwastraff ar gyfer gwastraff masnachol neu ddiwydiannol.
18. Mae isadran (1) yn dweud bod modd i'r Cyngor, ar gais unrhyw berson, ddarparu'r person hwnnw hefo cynhwysyddion ar gyfer gwastraff masnachol neu ddiwydiannol y mae wedi gofyn i'r awdurdod eu casglu.
 - a. Os yw'r Cyngor yn darparu cynhwysydd o dan yr adran hon yna bydd gofyn iddo godi ffi (cyn belled ei fod yn resymol) am unrhyw gynhwysydd a ddarperir ar gyfer gwastraff diwydiannol.
 - b. Yn achos gwastraff masnachol, gall yr awdurdod godi ffi yn unol â'i ddisgresiwn.
19. Mae isadran (2) yn ymdrin â sefyllfa lle mae'n ymddangos i'r Cyngor bod gwastraff diwydiannol neu fasnachol yn cael ei gadw ar eiddo yn debygol o achosi niwsans neu beri niwed i amwynder y cylch os nad yw'n cael ei gadw mewn cynhwysydd arbennig. Yn yr amgylchiadau hynny gall y Cyngor gyflwyno rhybudd ar breswlydd yr eiddo yn gofyn iddo ddarparu cynhwysyddion ar gyfer cadw'r gwastraff.
20. Mae isadran (3) yn dweud bod rhaid i unrhyw ofyniad o dan isadran (2) o ran y math neu nifer o gynhwysyddion fod yn rhesymol.

21. Mae isadran (4) yn darparu bod unrhyw rybudd o dan isadran (2) yn gallu cynnwys amodau o ran y canlynol:
- maint, gwneuthuriad a gofynion cynnal a chadw'r cynhwysyddion;
 - lle dylid cadw'r cynhwysyddion at ddiben eu gwagio, a mynediad iddynt i'r diben hwnnw;
 - gosod cyhwysyddion at y diben hwnnw ar y briffordd;
 - y sylweddau neu eitemau y gellir ac na ellir eu rhoi mewn i gynhwysyddion neu gydrannau o gynhwysyddion, a'r rhagofalon y dylid eu cymryd ble rhoddir sylweddau neu eitemau penodol ynddynt;
 - y camau y dylai preswylwyr eu cymryd er mwyn hwyluso casglu gwastraff o'r cynhwysyddion.
22. Mae isadran (5) yn dweud na ellir gwneud gofyniad o dan isadran (2) i osod cynhwysyddion ar briffordd, oni bai bod yr awdurdod priffyrdd wedi rhoi caniatâd, a bod trefniadau yn eu lle o ran y cyfrifoldeb am unrhyw ddifrod a achosir yn sgil gosod y cynhwysyddion yno.
23. Mae isadran (6) yn ei wneud yn drosedd i berson sydd, heb esgus rhesymol, yn methu â chydymffurfio ag unrhyw un o'r gofynion a osodir gan y Cyngor o dan isadran (2) neu (4). Y gosb uchafswm am y drosedd hon yw dirwy heb fod yn fwy na lefel 3 ar y raddfa safonol, h.y. £1000.
24. Mae isadran (7) yn dweud, lle mae gofyn i breswilydd ddarparu cynhwysyddion o dan isadran (2), gall y preswilydd hwnnw apelio yn erbyn y gofynion yn y Llys Ynadon ar y sail bod y gofyniad yn afresymol, neu bod y gwastraff yn anhebygol o achosi niwsans neu bod yn niweidiol i amwynderau'r cylch.
25. Mae isadran (8) yn dweud bod angen cyflwyno apêl o fewn 21 diwrnod.
26. Mae isadran (9) yn dweud:
- nid yw'r gofyniad sydd yn destun apêl yn weithredol tra bo'r apêl yn disgwyl penderfyniad;
 - mewn gwrandawriad apêl, gall y Llys naill ai ddidymu'r gofyniad, neu ei wyro neu diddymu'r apêl (h.y gadael y gofyniad fel y mae);
 - nid yw afresymoldeb amod yn amddiffyniad mewn erlyniad am drosedd o dan isadran (6).
27. Mae isadran (10) yn darparu diffiniad ar gyfer rhai termau sy'n cael eu cynnwys yn adran 47.

ADRAN 47ZA

28. Mae adran 47ZA yn ymdrin â rhybuddion cosb penodol ar gyfer y troseddau o dan adrannau 46 a 47.
29. Mae isadran (1) yn dweud bod adran 47ZA yn berthnasol pryd bynnag fydd gan swyddog awdurdodedig reswm i gredu bod person wedi cyflawni trosedd o dan naill ai adran 46 neu 47.
30. Mae isadran (2) yn dweud bod modd i'r swyddog awdurdodedig gynnig i'r person y mae wedi ei ddal gyfle i waredu ar unrhyw gyfrifoldeb am gollfarn drwy talu cosb benodedig i'r Cyngor.
31. Mae isadran (3) yn dweud na all y Cyngor ddwyn achos erlyn yn erbyn person sydd wedi cael cynnig cosb benodedig tan 14 diwrnod ar ol dyddiad y rhybudd, ac ni all y person hwnnw gael ei ganfod yn euog o'r drosedd os yw'n talu'r gosb benodedig o fewn y cyfnod hwnnw.
32. Mae isadran (4) yn dweud bod rhaid i gosb benodedig gynnwys gymaint o fanylion ag yn anghenrheidiol er mwyn rhoi hysbysiad rhesymol o'r drosedd.
33. Mae isadran (5) yn dweud bod rhaid i gosb benodedig nodi'r cyfnod pa na fydd achos llys yn cael ei ddwyn ynglyn a'r achos, swm y gosb, a'r person a'r cyfeiriad y dylid gyrru'r taliad iddo.
34. Mae isadrannau (6) a (7) yn galluogi person i dalu'r swm drwy yrru taliad drwy'r post.
35. Mae isadran (8) yn ymdrin a ffurf y rhybudd cosb benodedig.
36. Mae isadran (9) yn galluogi'r prif swyddog cyllid i lunio tystysgrif yn cadarnhau os yw person heb dalu rhybudd cosb benodedig erbyn dyddiad cau penodol.
37. Mae isadran (10) yn darparu diffiniad ar gyfer rhai termau sy'n cael eu cynnwys yn yr adran. Mae hyn yn cynnwys beth yw "swyddog awdurdodedig" at ddibenion cyhoeddi rhybudd cosb benodedig. Yn gryno, gall gynnwys cyflogai o'r Cyngor, neu asiant allanol, neu cyflogai i'r asiant hwnnw, cyn belled a bod gan y cyflogai/asiant ayyb awdurdod ysgrifenedig y Cyngor i ymgymryd a'r swyddogaeth o gyhoeddi rhybuddion cosb.

ADRAN 47ZB

38. Mae adran 47ZB yn ymhelaethu ar faint o swm y gellir ei godi am rybudd cosb penodedig. Dyma'r ddau ddarn pwysicaf:
- a. Mae isadran (2) yn cadarnhau mai swm y gosb benodedig yw pa bynnag swm a bennir gan y Cyngor, neu os nad oes swm wedi ei nodi, £100.

- b. Mae isadran (3) yn caniatáu i'r Cyngor drin rhybudd cosb penodedig fel petai wedi cael ei dalu'n llawn os telir swm llai cyn diwedd cyfnod a nodir gan y Cyngor.

**GERAINT BRYTHON EDWARDS
GWASANAETHAU CYFREITHIOL
CYNGOR GWYNEDD
6 GORFFENNAF 2018**

Grŵp Ffocws Myfyrwyr Prifysgol Bangor: Ymchwiliad Craffu ar Orfodaeth Gwastraff (23/01/19)**8 Mynychwyr****Problemau gyda Thai Amlfeddiannaeth (HMOs)**

- Nid yw rhai preswylwyr yn ailgylchu mewn tai a rennir. Ymysg yr anawsterau o fyw gyda phobl newydd yw bod rhai yn gydwybodol ac eraill ddim - pwy sy'n cymryd cyfrifoldeb wedyn am ailgylchu a'r biniau?
- Problemau / cwestiynau ynglŷn â HMOs:
 - Sut fyddai'r Cyngor yn gwybod pwy sydd ddim yn ailgylchu'n iawn os oes 5-7 o bobl yn byw yn yr un fflat ac yn rhannu bin?
 - A fyddai'r Cyngor yn dirwyo'r eiddo neu'r unigolyn/unigolion?
 - Dylid cynnwys y landlord yn hyn os yw'r un tŷ yn parhau i dramgwyddo. Rhaid i'r landlord gymryd cyfrifoldeb am ddarparu'r biniau a rhoi gwybod i'w tenantiaid am drefniadau gwastraff ac ailgylchu.
 - Roedd y Grŵp yn anghytuno gyda dirwyo landlordiaid yn unig. Credir y byddai landlordiaid yn didynnu'r swm o'r blaendal ac na fyddai myfyrwyr yn gwybod tan ddiwedd tymor - sy'n golygu na fyddent yn dysgu o unrhyw gamgymeriadau.

Adran 46/47 Deddf yr Amgylchedd

- Nodwyd bod y myfyrwyr yn ffafrio gorfodaeth casglu sbwriel yn hytrach na dirwyon (a ddefnyddir fel math o wasanaeth cymunedol). Gallai weithio mewn ffordd debyg i ddirwyon goryrru e.e. gallwch dalu dirwy neu gymryd rhan mewn cyrch casglu sbwriel neu gellir gorfodi cyrch casglu sbwriel a rhoi dirwy. Fodd bynnag, a yw hyn yn bosib gyda deddfwriaeth? Nid yw myfyrwyr yn ystyried dirwy ariannol fel "cosb" oherwydd gellid disgwyl y byddent yn gofyn i'w rhieni dalu ar eu rhan. Awgrymwyd y byddai system orfodaeth sydd o fudd i'r gymuned yn well.
- Dylid cloriannu'r drosedd dros gyfnod o chwe mis fel bod gan bobl amser i gael trefn ar unrhyw broblemau. Awgrymwyd y dylai pobl dderbyn tri "rhybudd" cyn derbyn dirwy / gwasanaeth cymunedol.
- Mae problem gyda phobl yn cerdded heibio ac yn defnyddio biniau pobl eraill yn anghywir e.e. bocsys Kebab a bocsys pítsa ar ôl nosweithiau allan. Byddai'n annheg cosbi'r preswylwyr gan nad ydynt yn rhoi'r eitemau yn y cynwysyddion anghywir.
- Cwestiynwyd moeseg y Gwasanaeth. Mae yna wahaniaeth rhwng cosbi rhywun sy'n gadael eu biniau allan bob dydd o'i gymharu â rhywun sy'n gwneud ei orau ond yn rhoi'r eitemau anghywir yn y bin weithiau. Eglurwyd y byddai pob achos o droseddu yn cael ei ystyried yn unigol.
- Cwestiynwyd a ddylai'r Cyngor fod yn chwilota drwy finiau personol? A ddylai'r Cyngor hysbysu pobl y bydd Swyddogion ailgylchu allan rhwng dyddiad X ac Y ac yn targedu ardaloedd yn lle pobl?
- Nodwyd y dylid rhoi atgyfnerthiad cadarnhaol ar waith yn hytrach na chosbi. Byddai'n syniad gwobrwyo pobl gyda phwyntiau am ailgylchu'n gywir a rhoi eu henwau mewn het am gyfle i ennill gwobr bob rhyw ddeufis?
- Gallai pwysau grŵp cyfoedion helpu os oes un unigolyn yn achosi'r broblem - ceisio annog newid ymddygiad.

Problemau gyda Landlordiaid / Asiantaethau Landlord

- Nodwyd na ddarperir unrhyw finiau yn aml mewn llety preifat ac na ddarperir unrhyw wybodaeth ynglŷn â threfniadau gwastraff ac ailgylchu.
- Nododd myfyrwyr fod landlordiaid yn aml yn dweud wrth y Cyngor eu bod wedi darparu gwybodaeth ond ni throsglwyddir y wybodaeth hon yn aml i fyfyrwyr.

Calendrau

- Roedd y Myfyrwyr yn teimlo y dylai Bangor gael calendrau blynyddol (yn hytrach na chalendrau dwy flynedd) oherwydd bod myfyrwyr yn symud allan yn yr haf yn aml yn camleoli / colli calendrau. Yn anffodus, golyga hyn fod y tenantiaid newydd yn aml ddim yn ymwybodol o'r trefniadau gwastraff ac ailgylchu.
- Awgrymwyd y byddai sicrhau bod y calendrau ar gael drwy *App* yn syniad da, ond byddai angen hysbysebu hyn yn uniongyrchol i'r myfyrwyr. Pryder y byddai rhai yn lawrlwytho'r *app* i gael gwybodaeth benodol ac yna'n ei ddileu oherwydd problemau gyda storfa ffôn.
- Dylid targedu digwyddiadau megis Serendippedd, *Halls 2 Houses* er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r trefniadau.

Addysg

- Roedd teimlad y dylid rhoi mesurau yn eu lle i addysgu pobl - a thargedu'r ardaloedd sy'n tramgwyddo fwyaf yn gyntaf.
- Cydnabuwyd bod y rhai sy'n peidio cadw at y trefniadau yn y modd cywir yn ei wneud oherwydd eu bod yn anwybodus / ddim yn trafferthu ac nad ydynt yn ei wneud yn faleisus. Teimlwyd mai'r prif resymau am beidio â defnyddio'r trefniadau gwastraff ac ailgylchu'n gywir oedd oherwydd eu bod yn anwybodus / rhy ddiog i ailgylchu / ar frys ac ati.
- Nodwyd bod rhai pobl yn cael trafferth gyda phlastigion ac ymwybyddiaeth o beth ellir ac na ellir ei ailgylchu.

Myfyrwyr Tramor

- Nodwyd y gallai ailgylchu fod yn anodd i fyfyrwyr tramor. Byddai hyn yn bennaf oherwydd y ffaith bod y trefniadau yn newydd iddynt ac efallai na fyddent yn ymwybodol o beth ellir ei ailgylchu a gallai'r ieithoedd a ddefnyddir eu hystyried yn rhwyrstr hefyd. Fodd bynnag, petai'r Cyngor yn dechrau cyfieithu'r calendrau i ieithoedd amrywiol, byddai'n anodd penderfynu ar ba ieithoedd.
- Nodwyd hefyd na ddylai myfyrwyr tramor fod angen cyfieithiadau i'w ieithoedd cyntaf oherwydd eu bod yn astudio eu cwrs prifysgol yn y Saesneg ac yn gwybod mwy na'r hanfodion.

Syniadau Eraill

- Nodwyd y dylid cael cysylltiadau cryfach rhwng y Cyngor a'r Brifysgol.
- Gofynnwyd a yw'r Cyngor angen gorfodi Adran 46 os yw targedau ailgylchu'n cael eu diwallu ar hyn o bryd. Teimlwyd y dylid canolbwyntio ar wella sbwriel ar y stryd.
- Awgrymwyd y dylid hyrwyddo mwy / cynnal mwy o ymgyrchoedd er mwyn i unigolion weld y budd o personoli eu biniau.

Rhai ardaloedd lle adroddwyd problemau:

- **Stryd y Mynydd Bangor** – gallu bod yn anodd cadw biniau oddi ar y ffordd gan fod gan yr eiddo risiau sy'n atal pobl rhag symud y biniau.
- **Min yr Allt Bangor** - biniau yn aml yn cael eu gadael allan am ddyddiau ar ôl casgliad. Mae hyn yn achosi problemau blocio'r mynediad sydd ar rodfa esgynnol.
- **Y Cilgant Bangor** - problem gyda biniau yn cael eu dwyn.

Holiadur Gwastraff ac Ailgylchu

Bydd eich ymateb yn cael ei drin yn gyfan gwbl gyfrinachol yn unol â Deddf Diogelu Data (2018) ac ni fydd yn bosib eich adnabod o'ch ymatebion.

Os oes gennych gwestiynau pellach ynglŷn â'r holiadur yma, cysylltwch gyda Jennifer Rao ar (01766) 771000 / eichbarn@gwynedd.gov.uk

Rydym eisiau annog mwy o bobl y Sir i wneud defnydd llawn o'r gwasanaeth ailgylchu a chompostio am dri brif reswm:

- Yn bennaf, i leihau effaith negyddol ar ein hamgylchedd.
- Er mwyn lleihau costau i'r Cyngor gan fod ailgylchu a chompostio yn rhatach na chladdu mewn safleoedd tirlenwi.
- Er mwyn osgoi dirwyon a chostau sylweddol gan y Llywodraeth am gladdu sbwriel mewn safleoedd tirlenwi ac am fetu targedau ailgylchu a chompostio cenedlaethol.

Ar hyn o bryd mae rhaid i gynghorau Cymru ailgylchu neu gompostio 58% o'r holl wastraff sy'n cael ei gasglu o'n cartrefi. Bydd targed nesaf yn 64% erbyn Mawrth 2020.

Bellach mae rhaid i Gyngor Gwynedd annog llawer mwy ohonom i ailgylchu a chompostio ein gwastraff neu fel arall, gallai Cyngor Gwynedd gychwyn derbyn dirwyon ariannol sylweddol iawn.

1) Ydych chi'n defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu?

- Ydw
- Nac Ydw*

*Os yn ateb "Nac Ydw", nodwch pam os gwelwch yn dda:

2) Pa mor aml ydych chi'n defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu? – sef y cartgylchu neu bocs glas, y bin bach brown ar gyfer bwyd, y bin mawr brown ar gyfer gwastraff gardd, a'r bin mawr gwyrdd ar gyfer y gwastraff gweddilliol.

- Pob wythnos
- Weithiau*
- Ychydig iawn o ddefnydd*
- Dim defnydd*

***Os nad ydych yn gwneud defnydd llawn, beth sy'n eich rhwystro rhag gwneud defnydd llawn o'r gwasanaeth ailgylchu a chompostio wythnosol?**

(dewisiwch bob un sy'n berthnasol)

- Gormod o drafferth / dim amser _____
- Ailgylchu ddim yn bwysig i ni _____
- Trefn ddim yn addas ar gyfer ein cartref ni (tŷ teras/ grisiau/ dim lle i gadw'r 3 / 4 bin _____)
- Ddim yn deall y drefn _____
- Arall, nodwch os gwelwch yn dda _____

3) Ble ydych chi'n cadw'ch biniau ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu?

4) A oes gennych unrhyw sylwadau pellach i'w wneud ynglŷn â'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu?

Mae'r cwestiynau nesaf yn ymwneud a'ch nodweddion cydraddoldeb. Mae'r holiadur yn ddiennw felly ni fydd yn bosib adnabod unrhyw un ac mi fyddwn ni'n defnyddio'r wybodaeth er mwyn gweld a oes patrymau yn yr atebion gan e.e. bobl hŷn, neu bobl anabl. Mae croeso i chi dewis "gwell gennyf beidio â dweud" ar gyfer unrhyw un o'r cwestiynau.

1) Ydych chi'n ...

Dyn / Gwryw

Dynes / Benyw

Arall

Gwell gennyf beidio â dweud

2) Nodwch eich grŵp oedran os gwelwch yn dda:

16 - 24

25 – 44

45 – 64

65 – 84

85+oed

Gwell gennyf beidio â dweud

3) Nodwch eich cod post os gwelwch yn dda: _____

- 4) Mae Adran 6 (1) o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn datgan bod anabledd gan unigolyn os:
- a. Oes gan yr unigolyn hwnnw nam corfforol neu feddyliol, a
 - b. Bod gan y nam effaith andwyol sylweddol a hirdymor ar allu'r unigolyn i gyflawni gweithgareddau arferol o ddydd i ddydd.

Gan ddefnyddio'r ddiffiniad hwn, a ydych chi'n ystyried eich hun yn berson anabl?

Ydw

Nac Ydw

Gwell gennyf beidio â dweud

Diolch yn fawr am cwblhau'r holiadur.

Holiadur Gwastraff ac Ailgylchu

1. Ymatebion i'r holiadur

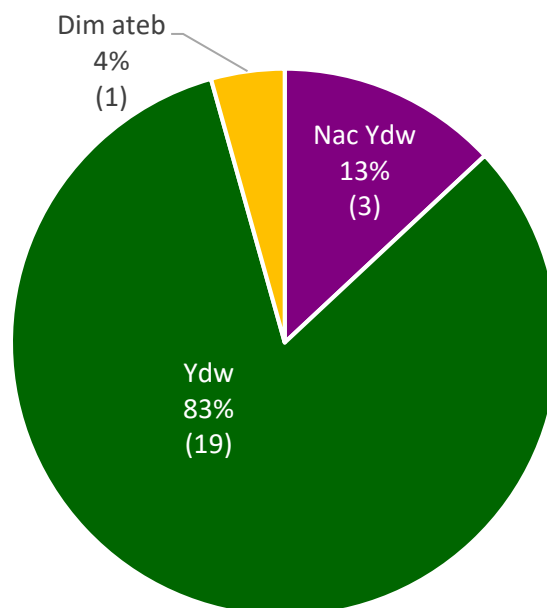
Derbyniwyd 23 o ymatebion i'r holiadur.

1.1. Cwestiwn 1: Ydych chi'n defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu?

Gweler fod y mwyafrif o ymatebwyr yn defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu (83%, N=19).

Gofynnwyd i'r rhai oedd wedi nodi 'na' (N=3) egluro eu hateb. Nododd 2 eu bod yn byw yn neuaddau'r Brifysgol, ac 1 ddim yn defnyddio'r trefniadau am eu bod yn cael trafferth efo'r casgliadau ailgylchu.

Graff 1

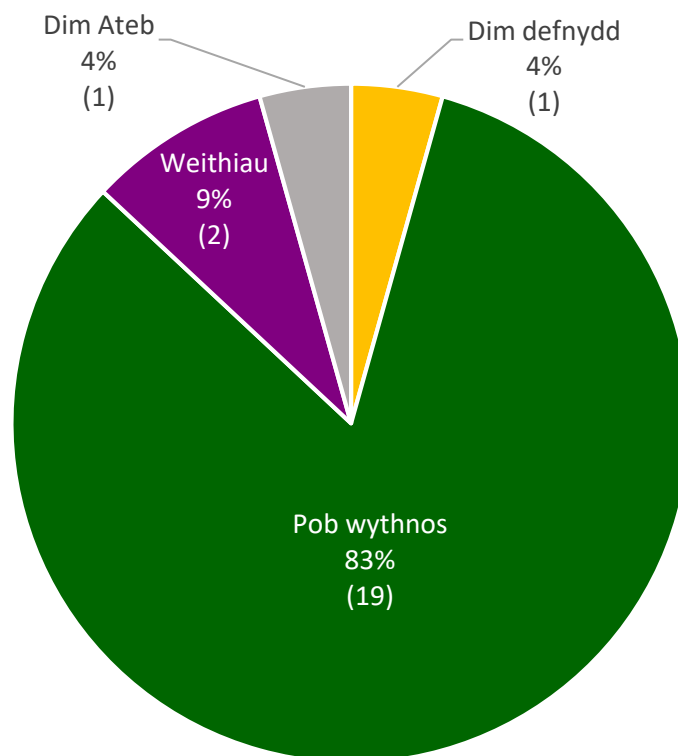
1.2. Cwestiwn 2: Pa mor aml ydych chi'n defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu? - sef cartgylchu neu bocs glas, y bin bach brown ar gyfer bwyd, y bin mawr brown ar gyfer gwastraff gardd, a'r bin mawr gwyrdd ar gyfer y gwastraff gweddilliol.

Gweler fod y mwyafrif o ymatebwyr yn defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu **pob wythnos** (83%, N=19).

Gofynnwyd i'r rhai oedd ddim yn gwneud defnydd llawn o'r trefniadau (N=3) egluro eu hateb. Y rhesymau a roddwyd oedd:

- Byw yn safle Ffriddoedd, Prifysgol Bangor (1)
- Dim ond yn rhoi'r cartgylchu allan pan maent yn llawn (1)
- Colli bin / cartgylchu (1)

Graff 2

1.3. Cwestiwn 3: Ble ydych chi'n cadw'ch biniau ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu?

Derbyniwyd ymatebion amrywiol i'r cwestiwn yma.

Roedd mwyafrif o'r ymatebwyr yn nodi eu bod yn cadw'r biniau cefn neu ochr y tŷ (N=11).

Dyma oedd y problemau a nodir gan 2 o'r ymatebwyr:

- Dydi'r myfyrwyr ddim yn gwneud - tai / mynedfa / gardd / grisiau anaddas. (1)
- Grisiau yn broblem, dim lle i'w gadael a phasio, felly (cadw'r biniau) ar y stryd. (1)

Tabl 1

	Nifer
Cefn / ochr y tŷ	11
Blaen y tŷ	5
Nodi problem (gweler 1.3 uchod)	2
Ar y grisiau	1
Darn o dir	1
Safle ger y Neuadd (Prifysgol Bangor)	1
Dim ateb	2
Cyfanswm	23

1.4. Cwestiwn 4: A oes gennych unrhyw sylwadau pellach i'w wneud ynglŷn â'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu?

Derbyniwyd ymatebion amrywiol i'r cwestiwn yma. Mae'r atebion wedi grwpio mewn i themâu penodol isod.

Tabl 2

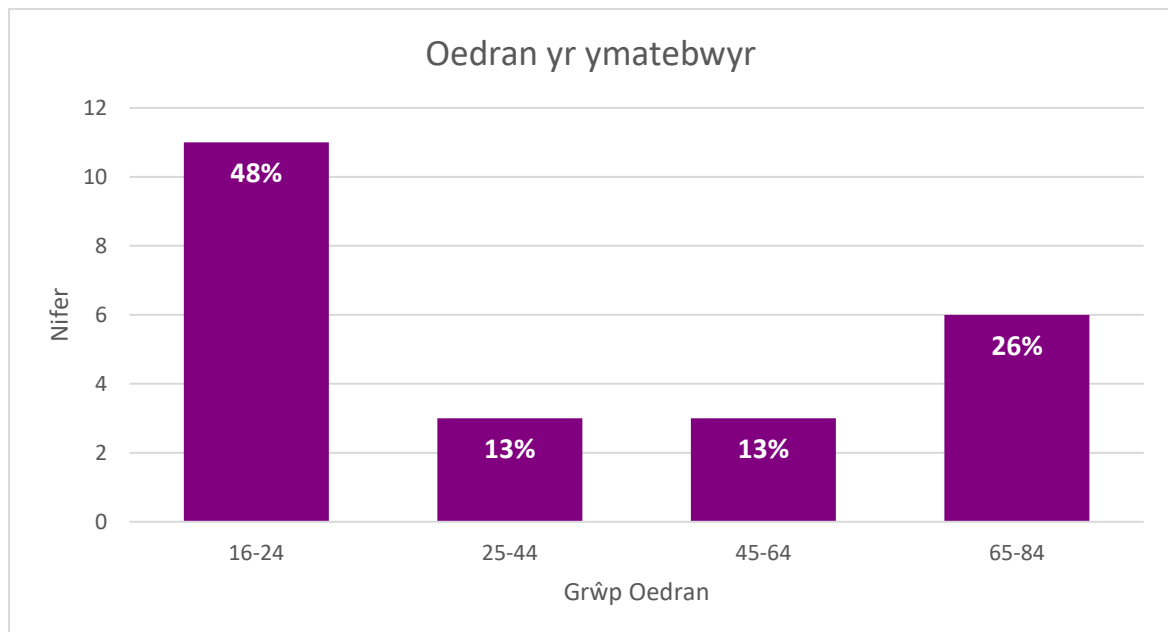
Ansicr o ddeunyddiau i'w ailgylchu
Plastigion du
Batris
Rhai ddim yn siŵr o ganiau / plastig / gwydr
Problemau hefo'r cartgylchu / bocs
Dŵr yn mynd mewn i'r bocs ailgylchu
Gwydnwch y cart
Bin bwyd 23ltr ddim yn addas
Angen ffrâm newydd i'r cart
Angen biniau
Angen cart newydd
Trio ein gorau ond dyluniad y gardd / eiddo yn rhwystr
Pobl ddim yn cadw biniau
Rhaid gwneud rhywbeth am y biniau sydd ddim yn cael eu tynnu nôl fewn. Deall nad yw'n bosib casglu o'r cefn heb gael cerbydau newydd.
Arall / Amrywiol
Angen defnyddio'r ganolfan ar gyfer trefniadau diwedd tymor - llygod mawr yn broblem
Sbwriel ar ôl casglu (Llithfaen)
Mae pobl sy'n cerdded heibio yn defnyddio'r biniau

2. Ymatebwyr yn ôl oedran

2.1 Trosolwg

Mae nifer uwch o ymatebwyr **16-24** (N=11) a **65-84** (N=6) wedi ateb yr holiadur. Y rheswm dros hyn yw bod y grwpiau oedran yma wedi cael ei dargedu drwy Brifysgol Bangor a Chynhadledd Cyngor Pobl Hŷn Gwynedd.

Graff 3

2.2 Cwestiwn 1

Er bod y sampl yn fach, roedd y **3** ymatebwyr wnaeth nodi nad oeddent yn defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu yn perthyn i'r grŵp oedran **16-24**.

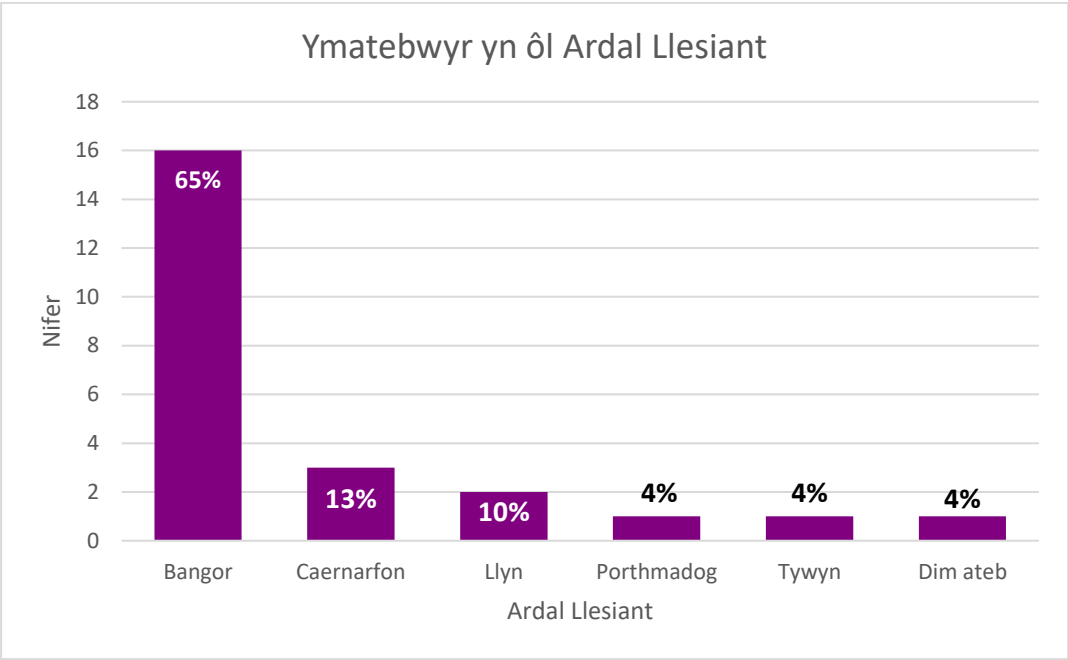
2.3 Cwestiwn 2

Er bod y sampl yn fach, roedd pob un o'r ymatebwyr **65-84** (N=6) yn nodi eu bod yn defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu **pob wythnos**.

3. Ymatebwyr yn ôl Ardal Llesiant

3.1 Trosolwg

Mae nifer uchel o ymatebwyr (N=15) o ardal **Bangor** yn dilyn targedu myfyrwyr drwy'r Brifysgol.

3.2 Cwestiwn 1

Er oedd y sampl yn fach, roedd y **3** ymatebwyr wnaeth nodi nad oeddent yn defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu yn byw ym Mangor.

3.3 Cwestiwn 2

Nid oedd patrwm i'w nodi.

Grwpiau Ffocws Atal Codymau a Dementia Go: Ymchwiliad Craffu ar Orfodaeth Gwastraff

(08/02/19)

26 Mynychwyr

Cynhwysion / bocsys

- Nododd nifer fawr o'r grŵp eu bod wedi sylwi bod y staff sy'n gwagio'r cartgylchu yn gosod y blwch uchaf y tu mewn i'r blwch canol unwaith y mae'r cart wedi ei wagio, a gofynnwyd pam bod hyn yn digwydd. Nodwyd fod y bocsys uchaf yn aml yn mynd yn sownd ac nid ydynt yn ddigon cryf i'w tynnu felly gofynnwyd a fyddai'n bosib i'r staff peidio â gwneud hyn? Awgrymwyd hefyd y gellid defnyddio sticer ar gyfer y rheiny nad ydynt am i'r cartgylchu gael ei gadael yn y ffordd yma ar ôl cael eu gwagio.
- Awgrym arall gan aelodau'r grŵp oedd y gellid cynnwys sticer / rhywbeth gweledol ar y cartgylchu a'r biniau i hysbysu'r staff casglu bod gan y cartrefi hyn broblemau meddygol / symudedd.
- Nododd nifer o unigolion nad ydynt yn gwybod sut i archebu biniau / cynhwysion ailgylchu newydd. Nid oeddent hefyd yn ymwybodol y gallant archebu blychau glas a chaeadau net.
- Nodwyd bod y biniau'n / cartgylchu'n fregus ac yn aml yn torri, a gofynnwyd faint mae hyn yn costio i'r Cyngor?
- Gofynnwyd un unigolyn os yw'n bosib cael mwy nag un bin gardd brown.

Deunyddiau Ailgylchu

- Nid oedd nifer yn siŵr o ble i roi rhai eitemau e.e. ym mha bos mae foil yn mynd? Gofynnwyd cwestiynau hefyd ynghylch cartonau, potiau blodau a phlastigion du.
- Nodwyd fod pawb yn y grŵp yn defnyddio'r bin gwastraff bwyd a'r bocsys ailgylchu.
- Codwyd nifer o gwestiynau ynglŷn â phlastigion meddal. Roeddent yn ymwybodol na ellir ailgylchu plastig meddal a gofynnwyd a oes gan y Cyngor unrhyw syniadau neu fentrau ar gyfer y rhain yn hytrach na gwaredu yn y bin gwastraff gweddilliol.
- Roeddent yn hoffi'r taflenni gwybodaeth wedi'u lamineiddio oedd ar gael yn y sesiynau ac roedd yr unigolion yn y grŵp DementiaGo yn teimlo bod y rhain yn arbennig o ddefnyddiol gan eu bod wedi colli eu cof tymor byr.

Holiadur Landlordiaid

1. Ymatebion i'r holiadur

Derbyniwyd 26 o ymatebion i'r holiadur.

1.1. Cwestiwn 1: Sut ydych chi'n sicrhau bod eich tenantiaid yn gwneud defnydd llawn o Wasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu Gwynedd?

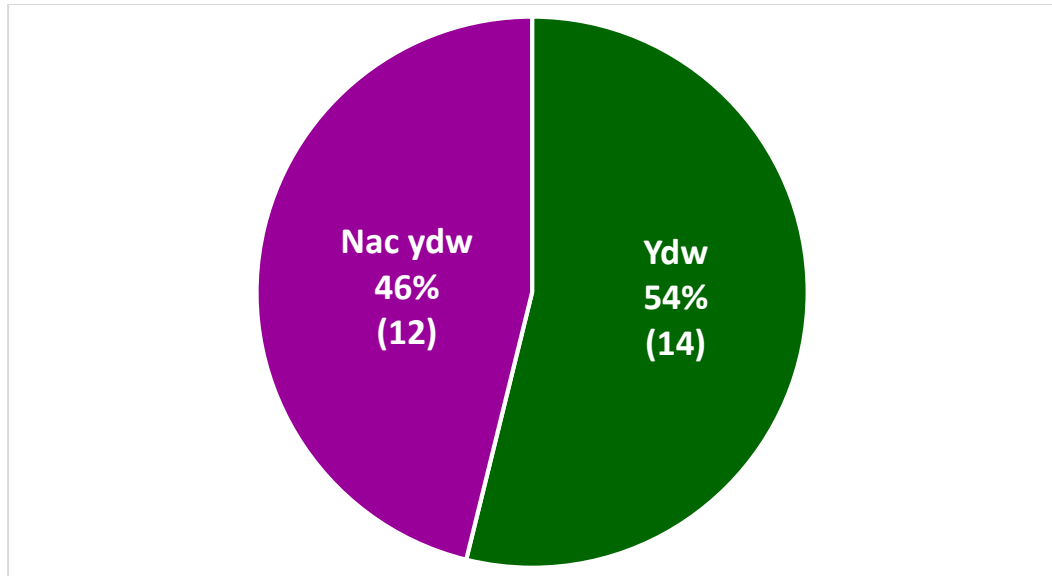
Derbyniwyd ymatebion amrywiol i'r cwestiwn yma. Mae'r atebion wedi grwpio mewn i themâu penodol isod.

Dewisodd 26 o unigolion ymateb i'r cwestiwn yma (gyda rhai sylwadau yn disgyn i mewn i ddau themâu neu fwy).

	Nifer
Darparu biniau cywir / calendrau gwastraff	11
Cyfarfod wyneb yn wyneb / darparu pecyn croeso ar y cychwyn	4
Ddim yn gyfrifoldeb ar y landlordiaid	3
Tenant yn y tŷ ers blynyddoedd	3
Annog ailgylchu / gwneud yn siŵr eu bod yn ymwybodol	3
Eu hatgoffa drwy ddefnyddio Grŵp Facebook	1
Cwmni allanol yn gyfrifol am rhentu	1
Sylw ddim yn berthnasol	3
Cyfanswm	29

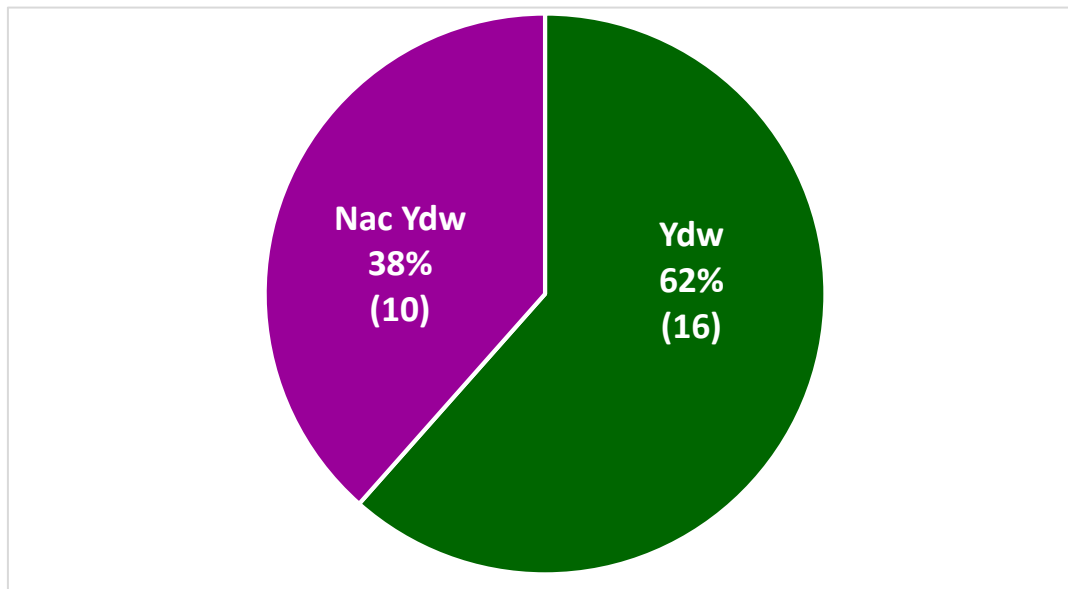
1.2. Cwestiwn 2: A ydych chi'n ymwybodol y gellir gosod dirwyon am beidio ag ailgylchu'n gywir?

Er ei fod yn agos, gweler fod nifer uwch o'r ymatebwyr (N=14, 54%) yn ymwybodol y gellir gosod cosb am beidio ag ailgylchu'n gywir.

1.3. Cwestiwn 3: A ydych chi'n rhoi cyfarwyddiadau clir i'ch tenantiaid ar y rheolau ar gyfer ailgylchu a pha mor bwysig yw hi i gadw atynt?

Gweler fod y mwyafrif o ymatebwyr (N=16) wedi nodi eu bod yn rhoi cyfarwyddiadau clir i'w tenantiaid.

Gofynnwyd i'r rhai oedd wedi ateb 'Ydw' (N=16) egluro eu hateb. Mae'r atebion wedi grwpio mewn i themâu penodol isod (gyda rhai sylwadau yn disgyn i mewn i ddau themâu neu fwy).

	Nifer
Cyfarwyddiadau llafar	9
Gwybodaeth ysgrifenedig / pamffled neu galendr Cyngor Gwynedd	6
Eu hatgoffa drwy tudalen Facebook	1
Cytundeb Tenantiaid	1
Dylai'r Cyngor ddarparu pamffled gwybodaeth	1
Cyfanswm	18

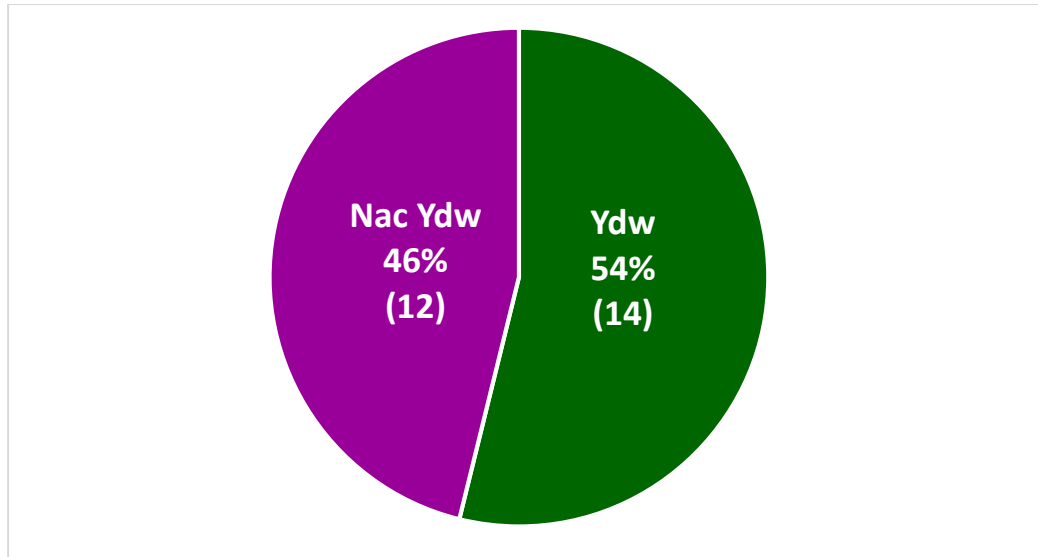
1.4. Cwestiwn 4: Ble mae eich tenantiaid yn cadw eu biniau / troli ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu, ac a oes gan eich eiddo lle penodol ar gyfer cadw biniau / troli?

Derbyniwyd ymatebion amrywiol i'r cwestiwn yma. Mae'r atebion wedi grwpio mewn i themâu penodol isod. (gyda rhai sylwadau yn disgyn i mewn i ddau thema neu fwy).

	Nifer
Cefn y tŷ / gardd gefn	10
Blaen y tŷ / gardd blaen	6
Shêd / garej / man penodol ar gyfer y biniau	6
Cegin / tu mewn i'r fflat	2
Probleu gyda lle cadw biniau	1
Sylw ddim yn berthnasol	3
Cyfanswm	28

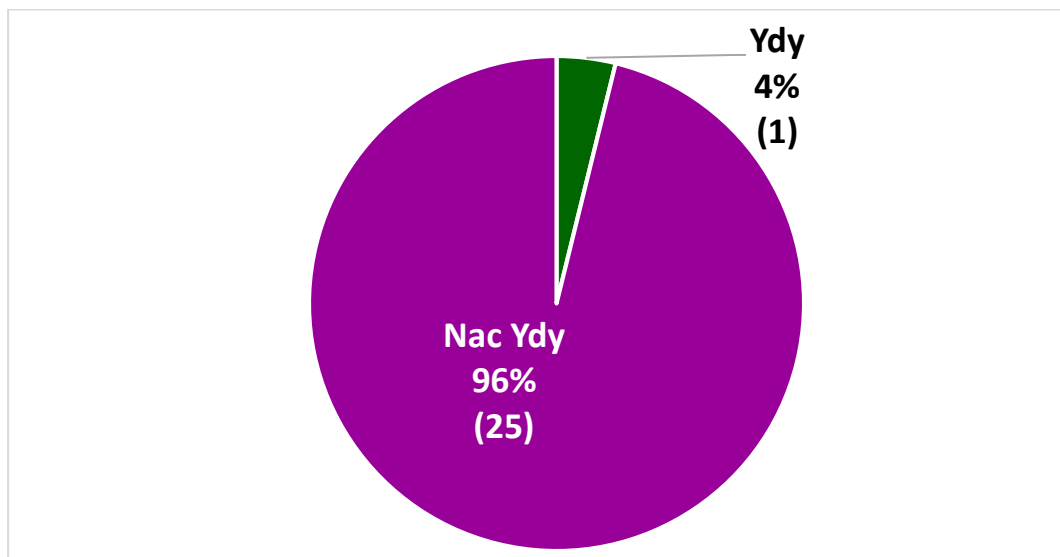
1.5. Cwestiwn 5: A ydych yn ymwybodol y gellir gosod cosb ar gyfer gadael biniau / troliau allan ar y palmant ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu?

Er ei fod yn agos, gweler fod nifer uwch o'r ymatebwyr (N=14, 54%) yn ymwybodol y gellir gosod dirwy ar gyfer gadael biniau / troliau ar y palmant ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu.

1.6. Cwestiwn 6: A yw'ch tenantiaid yn cysylltu â chi ynglŷn â'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu?

Gweler fod y mwyafrif o ymatebwyr (N=25, 96%) yn nodi nad oedd eu tenantiaid yn cysylltu gyda hwy ynglŷn â'r Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu.

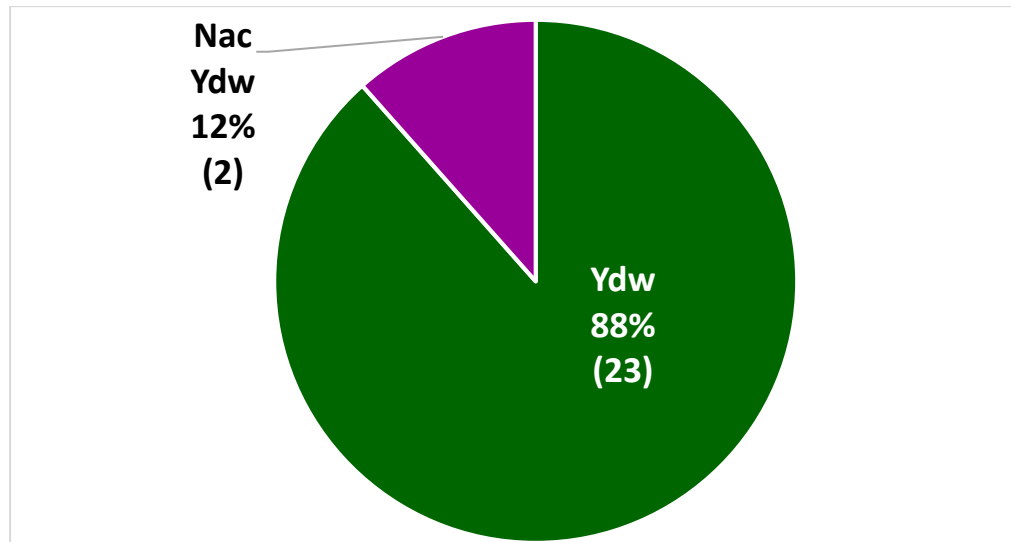

Gofynnwyd i'r sawl oedd wedi ateb 'Ydy' (N=1) egluro pa fath o ymholiad sydd ganddynt. Dyma oedd yr ymholiad:

“Pam mai dim ond unwaith pob tair wythnos mae'r Cyngor yn casglu gwastraff?” (Mae'r ymatebwr yn nodi ei fod yn egluro wrth y tenantiaid os ydyn nhw'n ailgylchu pob peth yna mae unwaith pob tair wythnos yn ddigon).”

1.7. Cwestiwn 7: Fel landlord, ydych chi'n ymwybodol bod Cyngor Gwynedd yn cynnig Gwasanaeth casglu gwastraff swmpus lle byddwn yn casglu eitemau mawr fel sofffa, rhewgell am ffi fach?

Gweler fod y mwyafrif o ymatebwyr (N=23) yn ymwybodol bod Cyngor Gwynedd yn cynnig Gwasanaeth casglu gwastraff swmpus.

1.8. Cwestiwn 8: A oes gennych unrhyw welliannau ar gyfer y gwasanaeth gwastraff ac ail-gychu? Nodwch eich sylwadau isod os gwelwch yn dda.

Dewisodd 14 o unigolion ymateb i'r cwestiwn yma.

Mae'r atebion wedi grwpio mewn i themâu penodol isod (gyda rhai sylwadau yn disgyn i mewn i ddau thema neu fwy).

	Nifer
Staff ddim gwagio/ malu'r biniau / problemau blerwch ar ôl y casgliad	5
Problemau gyda'r biniau – safon, angen labeli clir ag ansawdd y bagiau bin bwyd	3
Angen gwell trefniadau i ailgylchu plastig	2
Gwell cyfarwyddiadau / gwybodaeth ar bamffledi	1
Cosbi pobl / 'bin checks'	1
Hapus efo'r gwasanaeth	1
Angen Polisi diwrnod gwyntog	1

Oriau agor y canolfannau ailgylchu yn anaddas (10yb – 4yp)	1
Problem gyda'r bin yn bell o'r tŷ (ar ffarm)	1
Cyfanswm	16

1.9. Cwestiwn 9: A oes gennych unrhyw sylwadau pellach i'w wneud ynglŷn â'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu? Nodwch eich sylwadau isod os gwelwch yn dda.

Dewisodd 10 o unigolion ymateb i'r cwestiwn yma.

Mae'r atebion wedi grwpio mewn i themâu penodol isod (gyda rhai sylwadau yn disgyn i mewn i ddau thema neu fwy)

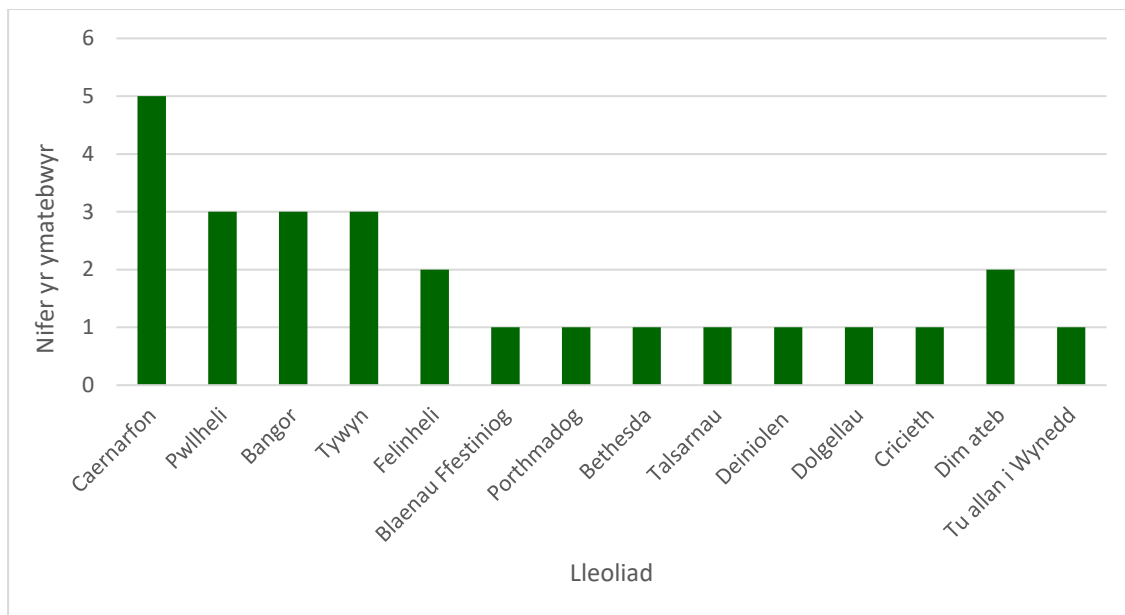
	Nifer
Staff yn flêr / blerwch ar ôl casgliadau	3
Cyfrifoldeb y tenant i ailgylchu – nid y landlord	3
Gwasanaeth da yn Canolfan Ailgylchu Pwllheli	2
Anghytuno gyda tâl gwastraff gardd	2
Gellir casglu ailgylchu llai aml	1
Anodd ailgylchu a dim cymorth gan y Cyngor	1
Cyfanswm	12

2. Lleoliad a nifer o eiddo gan yr ymatebwyr

2.1 Lleoliad

Roedd nifer uchel o'r ymatebwyr (N=5) yn landlordiaid ar dai yn ardal Caernarfon.

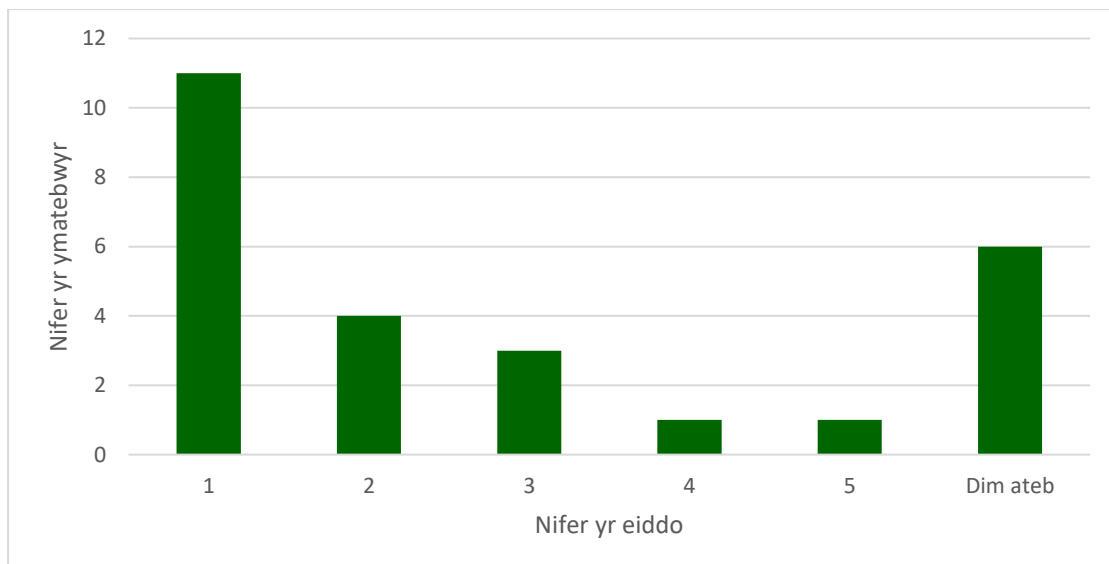
Roedd y sampl yn rhy fach i'w gymharu yn llawn ond ar y cyfan ni welwyd unrhyw wahaniaeth sylweddol rhwng ymatebion i'r holiadur o wahanol ardaloedd.

2.2 Nifer o eiddo

Roedd yr ateb yn amrywio rhwng 1 i 5 eiddo. Nododd y mwyafrif (N=11) mai un eiddo oedden nhw'n rhentu.

Roedd y sampl yn rhy fach i'w gymharu yn llawn ond ar y cyfan ni welwyd unrhyw wahaniaeth sylweddol rhwng ymatebion i'r holiadur yn ôl nifer yr eiddo oeddent yn ei rhentu.

Yr Holiadur

Mae Cyngor Gwynedd eisiau annog mwy o bobl y Sir i wneud defnydd llawn o'r gwasanaeth ailgylchu a chompostio am dri brif reswm:

- Yn bennaf, i leihau effaith negyddol ar ein hamgylchedd.
- Er mwyn lleihau costau i'r Cyngor gan fod ailgylchu a chompostio yn rhatach na chladdu mewn safleoedd tirlenwi.
- Er mwyn osgoi dirwyon a chostau sylweddol gan y Llywodraeth am gladdu sbwriel mewn safleoedd tirlenwi ac am fethu targedau ailgylchu a chompostio cenedlaethol.

Ar hyn o bryd mae rhaid i gynghorau Cymru ailgylchu neu gompostio 58% o'r holl wastraff sy'n cael ei gasglu o'n cartrefi. Bydd targed nesaf yn 64% erbyn Mawrth 2020.

Bellach mae rhaid i Gyngor Gwynedd annog llawer mwy o drigolion i ailgylchu a chompostio ein gwastraff neu fel arall, gallai Cyngor Gwynedd gychwyn derbyn cosb ariannol sylweddol iawn.

Gofynnwn yn garedig i chi ateb y cwestiynau isod **fel landlord** gydag eiddo yng Ngwynedd.

- 1) Sut ydych chi'n sicrhau bod eich tenantiaid yn gwneud defnydd llawn o Wasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu Gwynedd?
- 2) A ydych chi'n ymwybodol y gellir gosod dirwyon am beidio ag ailgylchu'n gywir?

Ydw / Nac Ydw

- 3) A ydych chi'n rhoi cyfarwyddiadau clir i'ch tenantiaid ar y rheolau ar gyfer ailgylchu a pha mor bwysig yw hi i gadw atynt?

Ydw / Nac ydw

Os ydych, sut ydych chi'n gwneud hyn?

- 4) Ble mae eich tenantiaid yn cadw eu biniau / troli ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu, ac a oes gan eich eiddo lle penodol ar gyfer cadw biniau / troli?
- 5) A ydych yn ymwybodol y gellir gosod dirwyon ar gyfer gadael biniau / troliau allan ar y palmant ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu?

Ydw / Nac Ydw

- 6) A yw'ch tenantiaid yn cysylltu â chi ynglŷn â'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu?

Ydy / Nac Ydy

Os Ydy, pa fath o ymholiadau sydd ganddynt?

- 7) Fel landlord, ydych chi'n ymwybodol bod Cyngor Gwynedd yn cynnig Gwasanaeth casglu gwastraff swmpus lle byddwn yn casglu eitemau mawr fel soffa, rhewgell am ffi rhesymol?

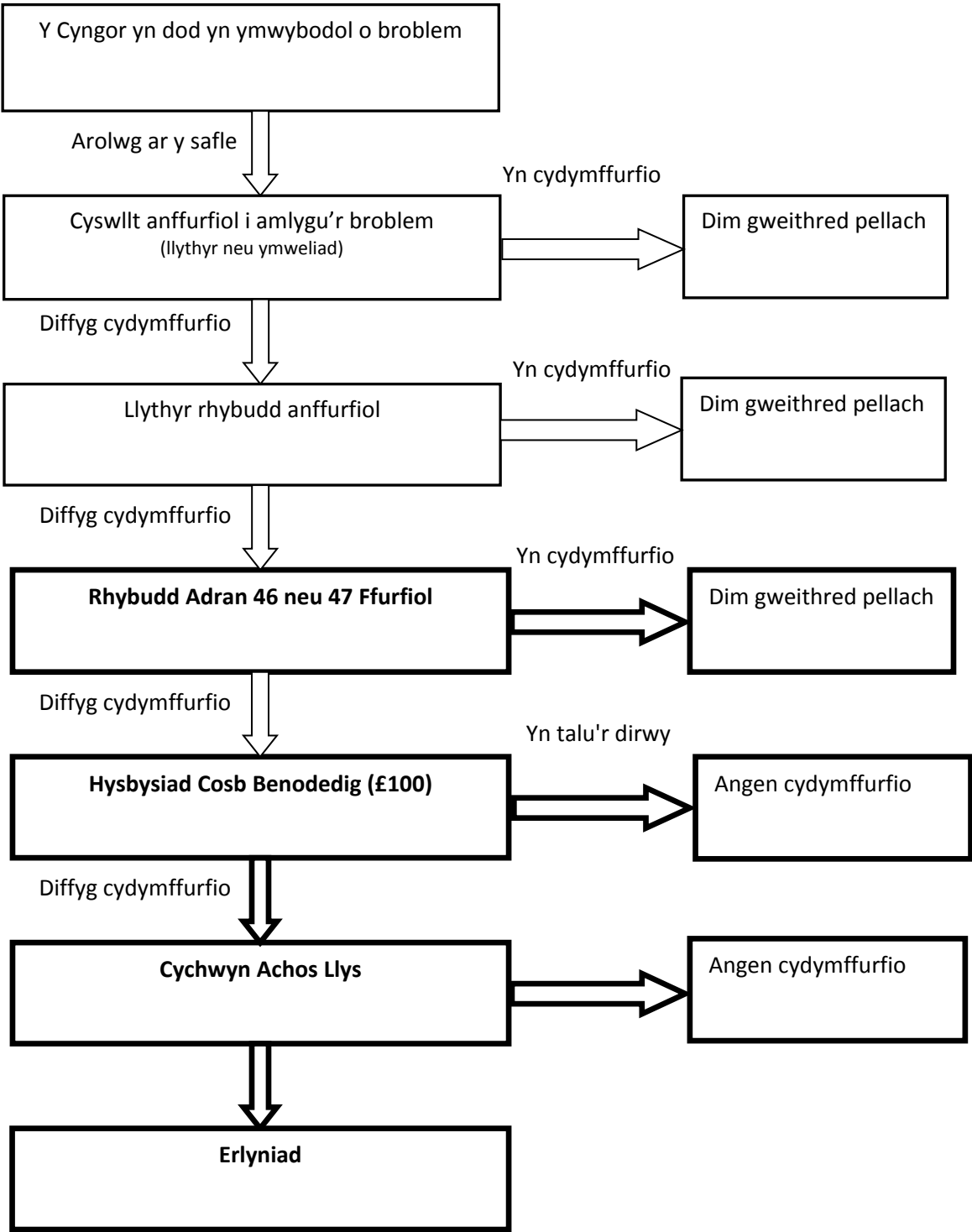
Ydw / Nac Ydw

- 8) A oes gennych unrhyw welliannau ar gyfer y gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu? Nodwch eich sylwadau isod os gwelwch yn dda.

- 9) A oes gennych unrhyw sylwadau pellach i'w wneud ynglŷn â'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu? Nodwch eich sylwadau isod os gwelwch yn dda.

Nodwch leoliad(au) eich eiddo, e.e Bangor, Tywyn a nifer yr eiddo rydych chi'n eu rhentu allan os gwelwch yn dda.

DEDF AMDDIFFYN YR AMGYLCHEDD 1990 - GWEITHRED ADRAN 46 a 47 - Arfaethedig

Asesiad Effaith Cydraddoldeb

Gweler y daflen *Sut i Wneud Asesiad Effaith Cydraddoldeb* am gymorth i lenwi'r ffurflen yma. Mae croeso hefyd i chi gysylltu gyda Delyth Williams, Swyddog Polisi a Chydraddoldeb ar, est 32708, neu DelythGadlysWilliams@gwynedd.llyw.cymru, am gymorth pellach

I Manylion

I.1 Beth yw enw'r polisi / gwasanaeth dan sylw?

Ymchwiliad Craffu ar Orfodaeth Gwastraff

I.2 Beth ydi pwrpas y polisi/gwasanaeth sy'n cael ei greu neu ei newid? Pa newidiadau sy'n cael eu hystyried?

Mae Cyngor Gwynedd yn cynnal ymchwiliad craffu i ystyried cyflwyno dirwy i drigolion a busnesau sy'n gwaredu eu gwastraff ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir ac sy'n gadael y cynhwysydd/biniau gwastraff ac ailgylchu allan ar y stryd drwy'r adeg. Mae sawl rhan o Wunedd yn dioddef yn sgil problemau a achosir gan bobl sy'n gwaredu eu gwastraff ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir.

Mae'r ddeddfwriaeth ar orfodaeth gwastraff wedi ei chynnwys yn Neddf Gwarchod yr Amgylchedd 1990 ("y Ddeddf"). Mae'r Ddeddf hon yn cynnwys nifer o ddarpariaethau sydd o fudd i'r Cyngor wrth daclo problemau gwastraff ar dir yn gyffredinol, gan gynnwys cynhwysyddion gwastraff (adrannau 46, 47, 47ZA a 47ZB).

Dyma'r rhannau o'r Ddeddf sy'n ymwneud yn benodol hefo cynhwysyddion gwastraff ac felly sydd fwyaf perthnasol i waredu sbwriel ar y diwrnod anghywir neu yn y ffordd anghywir:

- Adran 46: cynhwysyddion gwastraff tŷ
- Adran 47: cynhwysyddion gwastraff masnachol neu ddiwydiannol
- Adran 47ZA: rhybuddion cosb benodedig
- Adran 47ZB: swm y rhybudd cosb o dan adran 47ZA

Mae gan y Cyngor hawl i gymryd camau gorfodi ar droseddau yn ymwneud â chasglu gwastraff o dan Adrannau 46/47 o'r Ddeddf Gwarchod yr Amgylchedd 1990. O dan y Ddeddf, gellir cymryd achos a gosod dirwyon lle mae:

- i) Cynhwysydd allan ar y diwrnod anghywir
- ii) Cynhwysydd allan yn y lleoliad anghywir
- iii) Cynhwysydd allan ar y stryd drwy'r adeg
- iv) Gormod o wastraff i'r cynhwysydd
- v) Gwastraff yn y cynhwysydd anghywir.

1.3 Pwy sy'n gyfrifol am yr asesiad yma?

Steffan Jones, Pennaeth yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol.

1.4 Pryd wnaethoch chi gychwyn yr asesiad? Pa fersiwn yw hwn?

Tachwedd 2018.
Fersiwn I

2) Gweithredu

2.1 Pwy yw'r partneriaid fydd yn rhaid gweithio hefo nhw i wneud yr asesiad yma?

- Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau
- Cyngorwyr Cyngor Gwynedd
- Trigolion Gwynedd
- Busnesau Gwynedd

2.2 Pa gamau ydych chi wedi ei gymryd i ymgysylltu gyda pobl hefo nodweddion cydraddoldeb?

Fel rhan o'r ymchwiliad, mae'r Gweithgor wedi cynnal ymweliadau safle er mwyn casglu tystiolaeth o'r sefyllfa bresennol. Wrth gasglu tystiolaeth, rydym hefyd wedi ymgysylltu gyda myfyrwyr Prifysgol Bangor, pobl sy'n byw gyda dementia, a phobl hŷn.

Hefyd mae'r Cyngor wedi cynnal ymarferiad ymgysylltu cyhoeddus "Beth sy'n bwysig i chi" ac wedi ymgysylltu gyda nifer o grwpiau gyda nodweddion cydraddoldeb fel rhan o'r prosiect yma. Derbyniwyd nifer o sylwadau gan pobl Gwynedd ar y Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu ac mae canlyniadau'r ymarferiad i'w gweld [yma](#)

2.3 Beth oedd canlyniad yr ymgysylltu?

Fel Cyngor, rydym wedi casglu rhywfaint o wybodaeth ynglŷn â barn trigolion ar y trefniadau gwastraff ac ailgylchu, a gasglwyd fel rhan o'r ymarferiad ymgysylltu "Beth sy'n bwysig i chi" yn ystod Hydref 2018.

Derbyniwyd 2,478 o ymatebion gan unigolion i'r holiadur a fanteisiodd 38 o sefydliadau / busnesau ar y cyfle i lenwi holiadur. Cyflwynwyd 59 o opsiynau i'w gosod mewn un o 5 categori sef mwyaf pwysig, pwysig iawn, pwysig, eithaf pwysig a lleiaf pwysig. Er mwyn dadansoddi'r dewisiadau, rhoddwyd sgôr o 5 i'r gwasanaethau "mwyaf pwysig" i lawr i sgôr o 1 i'r gwasanaethau roedd wedi cael eu sgorio'r lleiaf pwysig. Cymerwyd sgôr cyfanswm yr holl ymatebion ar gyfer pob gwasanaeth i'n galluogi i'w rhoi mewn trefn yn ôl pwysigrwydd.

Mae trefn y gwasanaethau yn ôl pwysigrwydd pobl Gwynedd yn dangos bod "Casglu Gwastraff ac Ailgylchu" yn drydydd yn ôl eu cyfanswm sgôr.

Hefyd, roedd cyfle i ymatebwyr nodi unrhyw sylwadau pellach mewn blwch agored ar ddiwedd yr holiadur. Derbyniwyd 90 o sylwadau (yr ail mwyaf) ynghylch "angen gwell gwasanaeth hel sbwriel / baw ci / ailgylchu". Mae canlyniadau'r ymgynghoriad i'w gweld [yma](#)

Fel rhan o'r Ymchwiliad Craffu ar Orfodaeth Gwastraff, cynhaliwyd grŵp ffocws gyda myfyrwyr o Brifysgol Bangor i drafod eu defnydd o'r gwasanaeth gwastraff ac ailgylchu. Nodwyd nid yw rhai myfyrwyr yn ailgylchu mewn tai a rennir. Ymysg yr anawsterau o fyw gyda grŵp o bobl newydd yw bod rhai yn gydwytbodol ac eraill ddim. Nodwyd for problem gyda phobl yn cerdded heibio ac yn defnyddio biniau pobl eraill yn anghywir e.e. bocsys pítsa ar ôl nosweithiau allan. Yn ychwanegol, y neges a gafwyd yn gryf oedd nad yw landlordiaid yn cymryd cyfrifoldeb am rannu gwybodaeth am y trefniadau ailgylchu gyda myfyrwyr ac nad ydynt yn darparu digon o gyfleusterau ailgylchu. Roedd teimlad y dylid rhoi mesurau yn eu lle i addysgu pobl - a thargedu'r ardaloedd sy'n tramgwyddo fwyaf yn gyntaf. Cydnabuwyd bod y rhai sy'n peidio cadw at y trefniadau yn y modd cywir yn ei wneud oherwydd eu bod yn anwybodus / ddim yn trafferthu a nodwyd bod rhai pobl yn cael trafferth gyda phlastigion ac ymwybyddiaeth o beth ellir ac na ellir ei ailgylchu. Nodwyd y gallai ailgylchu fod yn anodd i fyfyrwyr tramor. Byddai hyn yn bennaf oherwydd y ffaith bod y trefniadau yn newydd iddynt ac efallai na fyddent yn ymwybodol o beth ellir ei ailgylchu a gallai'r iaith ffurfiol a ddefnyddir eu hystyried yn rhwystr hefyd.

Cynhaliwyd grŵp ffocws gyda grŵp o unigolion sydd yn mynychu sesiynau DementiaGo yng Nghanolfannau Byw'n lach Gwynedd a grŵp ffocws gyda unigolion sy'n mynychu sesiynau atal codymau. Nododd nifer fawr o'r grŵp eu bod wedi sylwi bod y staff sy'n gwagio'r cartgylchu yn gosod y blwch uchaf y tu mewn i'r blwch canol unwaith y mae'r cart wedi ei wagio, a gofynnwyd pam bod hyn yn digwydd. Nodwyd fod y bocs uchaf yn aml yn mynd yn sownd ac nid ydynt yn ddigon cryf i'w tynnu felly gofynnwyd a fyddai'n bosib i'r staff peidio â gwneud hyn? Awgrymwyd hefyd y gellid defnyddio sticer ar gyfer y rheiny nad ydynt am i'r cartgylchu gael ei gadael yn y ffordd yma ar ôl cael eu gwagio. Nododd nifer nad oeddent yn siŵr o ble i roi rhai eitemau e.e. ym mha focs mae foil yn mynd?

Gofynnwyd cwestiynau hefyd ynghylch cartonau, potiau blodau a phlastigion du. Nodwyd fod pawb yn y grŵp yn defnyddio'r bin gwastraff bwyd a'r bocsys ailgylchu. Codwyd nifer o gwestiynau ynglŷn â phlastigion meddal. Roeddent yn ymwybodol na ellir ailgylchu plastig meddal a gofynnwyd a oes gan y Cyngor unrhyw syniadau neu fentrau ar gyfer y rhain yn hytrach na gwaredu yn y bin gwastraff gweddilliol. Roeddent yn hoffi'r taflenni gwybodaeth wedi'u lamineiddio oedd ar gael yn y sesiynau ac roedd yr unigolion yn y grŵp DementiaGo yn teimlo bod y rhain yn arbennig o ddefnyddiol gan eu bod wedi colli eu cof tymor byr.

Hefyd fel rhan o'r ymchwiliad, dosbarthwyd holiadur yn ystod Ffair Groeso Prifysgol Bangor ac yng Nghynhadledd Pobl Hŷn Gwynedd a derbyniwyd 23 o ymatebion i'r holiadur.

Noder fod y mwyafrif o ymatebwyr yn defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu (83%, sef 19 o bobl). Penderfynwyd un ymatebydd i beidio ateb y cwestiwn.

Gofynnwyd i'r rhai oedd wedi nodi 'na' (3 o bobl) egluro eu hateb. Nododd 2 person eu bod yn byw yn neuaddau'r Brifysgol, ac eu bod nhw ddim yn defnyddio'r trefniadau am eu bod yn cael traferth efo'r casgliadau ailgylchu.

Gofynnwyd i'r ymatebwyr "Pa mor aml ydych chi'n defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu?" - sef cartgylchu neu focs glas, y bin bach brown ar gyfer bwyd, y bin mawr brown ar gyfer gwastraff gardd, a'r bin mawr gwyrdd ar gyfer y gwastraff gweddilliol.

Noder fod y mwyafrif o ymatebwyr yn defnyddio'r trefniadau casglu gwastraff ac ailgylchu pob wythnos (83%, sef 19 o bobl). Gofynnwyd i'r rhai oedd ddim yn gwneud defnydd llawn o'r trefniadau (3 o bobl) egluro eu hateb. Y rhesymau a roddwyd oedd: Byw yn safle Ffriddoedd, Prifysgol Bangor (1), Dim ond yn rhoi'r cartgylchu allan pan maent yn llawn (1), Colli bin / cartgylchu (1).

Gofynnwyd i'r ymatebwyr "Ble ydych chi'n cadw eich biniau ar ddiwrnodau pan nad ydynt yn cael eu casglu?" Roedd mwyafrif o'r ymatebwyr yn nodi eu bod yn cadw'r biniau cefn neu ochr y tŷ (11 o bobl). Derbyniwyd nifer o ymatebion i'r cwestiwn yma:

	Nifer
Cefn / ochr y tŷ	11
Blaen y tŷ	5
Nodi problem <ul style="list-style-type: none"> Dydi'r myfyrwyr ddim yn gwneud - tai / mynedfa / gardd / grisiau anaddas. (1) Grisiau yn broblem, dim lle i'w gadael a phasio, felly (cadw'r biniau) ar y stryd. (1) 	2
Ar y grisiau	1
Darn o dir	1
Safle ger y Neuadd (Prifysgol Bangor)	1

Dim ateb	2	
Cyfanswm	23	

2.4 Ar sail pa dystiolaeth arall ydych chi'n gweithredu?

Mae'r Gweithgor wedi casglu dystiolaeth o nifer o ardaloedd ac wedi gwneud ymweliadau safle ym Mangor ac ym Mhorthmadog.

Nodwyd gan Aelodau'r Gweithgor fod y profiad o gael ymweld â gwahanol leoliadau wedi bod yn un gwerthfawr iawn i'r ymchwiliad. Nodwyd fod Bangor yn amlwg yn sefyllfa unigryw, bryderus. Porthmadog wedi amlygu "y norm".

Sylwadau am ymweliadau pellach:

- Gwastraff Gwledig – awgrym i gofnodi problemau a thynnu lluniau yn hytrach nag ymweld. Problemau yn codi ar hap, dim yr un dwysedd a Bangor.
- Bod 146 o leoliadau biniau cymunedol (ym Meirionnydd fwyaf). Y drefn ar y cyfan yn gweithio. Ymddengys cynnydd o ddefnydd yn yr Haf.
- Bod mwy o gwynion yn cael eu derbyn o dipio slei bach.

Cwblhawyd holiadur gyda myfyrwyr yn ystod yr wythnos groeso "wythnos y glas".

Gofynnwyd i'r myfyrwyr am eu hymwybyddiaeth o'r gwahanol liwiau ar y biniau ac os oeddent yn gwybod pa fathau o wastraff sy'n mynd ym mhob bin. Gofynnwyd hefyd a oeddent yn gwahanu eu gwastraff, os oeddent yn gwybod pryd y casglir eu biniau a hefyd gofynnwyd iddynt ble roedd eu biniau'n cael eu cadw ar ddiwrnodau pan nad yw'r biniau yn eu casglu.

2.5 Oes yna unrhyw fylchau yn y dystiolaeth sydd angen ei gasglu?

3) Adnabod yr Effaith

3.1 Beth yw'r effaith fydd y polisi / gwasanaeth newydd neu'r newidiadau yn y polisi neu wasanaeth yn ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb? Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r effaith fydd unrhyw newidiadau'n ei gael ar bobl hefo nodweddion cydraddoldeb.

Nodweddion	Sut fath o effaith? (dylech ddileu'r rhai amherthnasol)	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Hil (gan gynnwys cenedligrwydd)	Negyddol	Negyddol - mae nifer o fyfyrwyr o dramor, sydd ddim yn defnyddio Cymraeg neu Saesneg fel iaith gyntaf yn byw yn ardal Bangor. Ar hyd o bryd, nid ydym yn creu taflenni a chalendrau mewn ieithoedd gwahanol ond byddwn yn gweithio gyda'r Undeb Myfyrwyr er mwyn sicrhau bod myfyrwyr o dramor yn deall y trefniadau gwastraff ac ailgylchu.
Yr iaith Gymraeg	Dim	Dim effaith, bydd popeth ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg.

Anabledd	Positif a negyddol	<p>Negyddol - gallai gosod dirwyon heb ystyried anghenion gwahanol achosi problemau i bobl anabl sy'n ei chael yn anodd symud y biniau neu ddim yn deall y trefniadau. Hefyd mae angen ystyried pobl sy'n defnyddio BSL a'r rhai sydd yn methu defnyddio'r gwasanaeth yn y ffordd gywir oherwydd salwch.</p> <p>Positif - mae'r ymchwiliad yn cynnwys defnyddio pwerau ar gyfer y rhai sy'n gadael eu biniau allan ar y stryd trwy'r amser. Mae pobl anabl, yn arbennig defnyddwyr cadair olwyn yn cael hi'n anodd defnyddio'r palmentydd pan mae biniau'n achosi rhwystr. Dylai defnyddio'r hawliau achosi llai o rwystrau i'r bobl yma.</p> <p>Mae'r Gwasanaeth Casglu Arbennig ar gael yn bresennol i bobl sydd ddim yn gallu mynd â'u biniau neu focsys ailgylchu allan i'r man casglu oherwydd anabledd neu salwch. Mae trefniadau arbennig mewn lle ar gyfer casglu gwastraff clinigol yn wythnosol.</p> <p>Argymhellir y dylid cynyddu ymwybyddiaeth o'r Gwasanaeth Casgliadau Clinigol a'r Gwasanaeth Casglu Arbennig sydd ar gael i helpu pobl hŷn a phobl anabl i waredu eu gwastraff. Bydd modd gwneud hyn fel rhan o ymgyrch hyrwyddo ehangach.</p>
Rhyw	dim	Nid ydym wedi adnabod effaith
Oedran	Positif	<p>Positif - Mae'r ymchwiliad yn cynnwys defnyddio pwerau ar gyfer y rhai sy'n gadael eu biniau allan ar y stryd trwy'r amser. Mae rhai pobl hŷn a rhieni hefo pramiau yn cael hi'n anodd defnyddio'r palmentydd pan mae biniau'n achosi rhwystr. Dylai defnyddio'r hawliau achosi llai o rwystrau</p> <p>Gweler hefyd yr adran ar anabledd gan fod pobl hŷn yn fwy tebygol o fod yn anabl.</p>
Cyfeiriadedd rhywiol	dim	Nid ydym wedi adnabod effaith
Crefydd neu gred (neu ddiffyg cred)	dim	Nid ydym wedi adnabod effaith
Ailbennu rhywedd	dim	Nid ydym wedi adnabod effaith

Beichiogrwydd a mamolaeth	dim	Nid ydym wedi adnabod effaith. Mae trefniadau arbennig mewn lle ar gyfer casglu clytiau yn wythnosol.
Priodas a phartneriaeth sifil	dim	Nid ydym wedi adnabod effaith

3.2 Ydi'r polisi neu wasanaeth yn cael effaith ar eu Dyletswyddau Cyffredinol o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010? Mae'n rhaid i'r Cyngor roi sylw dyledus i'r ffordd mae unrhyw newid yn effeithio'r dyletswyddau yma.

Dyletswyddau Cyffredinol y Ddeddf Cydraddoldeb	A yw'n cael effaith? (Dylid dileu'r rhai amherthnasol)	Ym mha ffordd? Beth yw'r dystiolaeth?
Cael gwared â cham-wahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth	Ydi	<p>Positif - mae'r sefyllfa bresennol yn dangos bod nifer o drigolion a busnesau yn gadael biniau allan yn barhaol ac yn achosi rhwystr ar ffyrdd a phalmentydd.</p> <p>Mae hyn yn ei gwneud hi'n anodd ac weithiau'n amhosibl i ddefnyddwyr cadair olwyn a phobl â phramiau i ddefnyddio'r palmentydd.</p> <p>Negyddol - mae rhaid rhoi rhywbeth yn ei le i sicrhau fod rhai grwpiau e.e. pobl anabl, pobl sydd ddim yn siarad Cymraeg a Saesneg fel iaith gyntaf, pobl hŷn ddim yn cael eu heffeithio'n negyddol drwy derbyn dirwyon oherwydd diffyg ymwybyddiaeth o'r trefniadau yn hytrach na diffyg cydymffurfio.</p>
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydi	Fel yr uchod
Meithrin perthnasau da	Ydi	Bydd hyn yn cryfhau'r berthynas rhwng y grwpiau hefo nodweddion cydraddoldeb sy'n cael eu heffeithio gan y biniau allan ar y strydoedd drwy'r amser, a'u cymdogion ayyb.

4) Dadansoddi'r canlyniadau

4.1 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, positif ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol a beth yw'r rheswm am hyn?

--

Ydy. Mae'r sefyllfa bresennol yn dangos bod nifer o drigolion a busnesau yn gadael biniau allan yn barhaol ac yn achosi rhwystr ar ffyrdd a phalmentydd.

Mae hyn yn ei gwneud hi'n anodd ac weithiau'n amhosibl i ddefnyddwyr cadair olwyn a phobl â phramiau i ddefnyddio'r palmentydd.

4.2 Ydi'r polisi felly'n debygol o gael effaith sylweddol, negyddol ar unrhyw un o'r nodweddion cydraddoldeb neu'r Ddyletswydd Gyffredinol a beth yw'r rheswm am hyn?

Efallai na fydd rhai trigolion yn deall y trefniadau oherwydd bod y pamffledi a chalendrau yn anodd eu deall. Mae rhaid ystyried bod unigolion sydd â salwch penodol hefyd yn ei chael hi'n anodd dilyn y trefniadau. Byddwn yn ymgysylltu gyda phobl sy'n byw gyda dementia er mwyn darganfod be yw'r rhwystrau presennol.

4.3 Beth ddylid ei wneud?

Dewisiwch un o'r canlynol:

Parhau gyda'r polisi / gwasanaeth gan ei fod yn gadarn	√
Addasu'r polisi i ddileu unrhyw rwystrau	
Atal a dileu'r polisi gan fod yr effeithiau niweidiol yn rhy fawr	
Parhau a'r polisi oherwydd gellir cyfiawnhau unrhyw effaith niweidiol	

4.4 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i leihau neu liniaru unrhyw effeithiau negyddol?

Bydd yr Adran yn ymgymryd ag ymgyrch hyrwyddo sirol i godi ymwybyddiaeth cyn gweithredu unrhyw newidiadau. Mae'n bwysig sicrhau fod pobl yn gwybod am y gwasanaethau sydd ar gael yn barod e.e. y gwasanaeth casglu arbennig.

4.5 Os nad ydych yn gweithredu ymhellach i ddileu neu leihau effeithiau negyddol, esboniwch pam yma.

5) Monitro

5.1 Pa gamau fyddwch chi'n gymryd i fonitro effaith ac effeithiolrwydd y polisi neu wasanaeth (cynllun gweithredu)?

Byddwn yn diweddarau'r asesiad yn ôl yr angen wrth lunio'r polisi.

Eitem 9

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU
DYDDIAD Y CYFARFOD	Gorffennaf 4ydd 2019
TEITL	INCWM O FEYSYDD PARCIO
AWDUR	Dafydd Wyn Williams, Pennaeth Adran Amgylchedd
AELOD CABINET	Cyng. Gareth Griffith
PWRPAS	Gofyn i'r Pwyllgor Craffu sefydlu Grŵp Tasg i gynorthwyo gyda'r gwaith o ddadansoddi'r amrediad opsiynau ar gyfer rheoli parcio yn wyneb yr heriau ariannol incwm o feysydd parcio yn y dyfodol

1. CEFNDIR

- 1.1 Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor hwn ar y 7fed o Chwefror eleni oedd amlinellu'r holl drefniadau sydd mewn lle gan y Cyngor i reoli ein meysydd parcio. Roedd yr adroddiad yn egluro'n strategaeth parcio a fabwysiadwyd yn 2015 ac yn dadansoddi'r incwm presennol o ffioedd parcio.
- 1.2 Roedd yr adroddiad hefyd yn adnabod fod her i barhau i geisio cynyddu'r incwm refeniw blynyddol fel cyfraniad tuag at cynnal a gwella is adeiledd ein ffyrdd a strydoedd. Amlinellwyd bod angen edrych i geisio adnabod opsiynau ar gyfer sicrhau cynnydd incwm o oddeutu £180,000. Yn ychwanegol i hyn mae targed o £50,000 wedi ei osod ar gyfer incwm newydd o gynllun gosod offer i wefru ceir trydan.
- 1.3 Yn ogystal, adroddwyd fod gofyn ceisio ymdopi gydag effaith chwyddiant yn flynyddol. Mae effaith chwyddiant yn golygu fod y targed incwm parcio yn cynyddu bob blwyddyn (cynnydd o £197,000 dros y 5 mlynedd ddiwethaf a £47,000 ychwanegol yn y flwyddyn ariannol bresennol) ac felly mae angen ymdrech sylweddol i geisio darganfod ffyrdd i gynyddu'r incwm i gwrdd ag effaith chwyddiant cyn y gellir ystyried sut i gyfrannu tuag at darged arbedion y Cyngor hefyd.
- 1.4 Roedd yr adroddiad yn egluro fod effaith y cyfan o'r uchod yn golygu y gellir amcanu erbyn 2022/23 y bydd angen i'r incwm blynyddol fod oddeutu £450,000 yn uwch nag yw heddiw.
- 1.5 Adroddwyd fod nifer o opsiynau posib yn agored i Aelodau wrth geisio cyfarch y swm sylweddol hwn a chynigiwyd opsiynau pellach gan Aelodau'r Pwyllgor hefyd. Casglwyd fod yr opsiynau y dylid eu hystyried ymhellach yn cynnwys:

- a) Cynyddu'r ffioedd parcio
- b) Newid criteria fel bod mwy o'r meysydd parcio di-dâl yn dod yn rhai talu ac arddangos
- c) Cyflwyno trefniadau talu ac arddangos mewn meysydd parcio dan reolaeth Adrannau eraill o'r Cyngor
- ch) Cyflwyno mwy o beiriannau talu gyda cherdyn "*chip and pin*"
- d) Trosglwyddo meysydd parcio di-dâl i ofal y gymuned a thrwy hynny ceisio lleihau'r costau rhedeg
- dd) Ystyried gosod camerâu mewn rhai meysydd parcio fel bod modd rhyddhau swyddogion i orfodi mewn meysydd parcio eraill

2. DIWEDDARIAD

- 2.1 Yn ychwanegol i'r uchod, yn wreiddiol roedd bwriad i roi ystyriaeth i ddiddymu'r cynllun Parcio am Ddim Dros Gyfnod y Nadolig, a fyddai wedi creu incwm ychwanegol o £45,000. Wrth fabwysiadu'r holl gynlluniau arbedion ar draws y Cyngor penderfynodd y Cabinet i argymhell i'r Cyngor i beidio â chynnwys y cynllun hwn yn y rhestr arbedion terfynol.
- 2.2 Yn sgil hynny, mae'r cyfanswm incwm ychwanegol sydd angen ei ganfod erbyn 2022/23 (fel yr eglurir yn 1.4 uchod) wedi gostwng i oddeutu £400,000.
- 2.3 Roedd penderfyniad y Cabinet a'r Cyngor hefyd yn gofyn am ystyried os oes modd cadw cost parcio i drigolion Gwynedd yr un fath neu ei leihau hyd yn oed. Golyga hyn fod angen gwaith manwl i sefydlu sut fath o drefniadau sy'n bosib eu cyflwyno er mwyn ceisio gwireddu'r dyhead yma.
- 2.4 Mae hwn yn amlwg yn faes cymhleth lle bydd angen dadansoddi manylder ariannol ynghlwm i'r gwahanol opsiynau ynghyd ag ystyried ymarferoldeb gwahanol drefniadau rheoli. Credir y byddai'n fuddiol gallu neilltuo amser estynedig os am sicrhau fod y gwaith yma'n cael ei gyflawni'n drwyadl ac felly gofynnir i'r Pwyllgor adnabod rhai Aelodau i gynorthwyo gyda'r gwaith yma ar ffurf Gweithgor Craffu.

3. ARGYMHELLIAD

- 3.1 Yn amodol ar gadarnhad fod y maes hwn yn flaenoriaeth gan y Fforwm Craffu, gofynnir i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau sefydlu Grwp Tasg, gyda rhai o Aelodau'r Pwyllgor Craffu yn cynorthwyo'r Gwasanaeth i asesu opsiynau posib ar gyfer cynyddu'r incwm o feysydd parcio ac ar yr un pryd asesu os oes modd gwneud hynny heb gynyddu'r gost o barcio i drigolion Gwynedd.

Eitem 10

Cyfarfod	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad	4 Gorffennaf 2019
Pwnc	Ymchwiliad Craffu Cynllunio a'r Iaith Gymraeg – Adroddiad Terfynol
Aelodau'r Gweithgor	Cynghorwyr: Gruffydd Williams (Cadeirydd) Aled Ll. Evans Simon Glyn
Swyddogion	Gareth James – Rheolwr Cefnogi Aelodau a Chraffu Lowri Haf Evans – Swyddog Cefnogi Aelodau
Aelod Cabinet	Cynghorydd Gareth Griffith, Aelod Cabinet Amgylchedd
Argymhelliad	Gofynnir i Aelodau'r Pwyllgor Craffu <ul style="list-style-type: none">• ystyried cynnwys yr Adroddiad,• holi Aelodau a Swyddogion y Gweithgor,• gwneud unrhyw addasiadau os oes angen, ac yna• i fabwysiadu'r Adroddiad a'i• gyflwyno i Aelodau'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd.• gofyn am ddiweddariad gan y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd ar gyflawniad yr argymhellion ymhen 6 mis.

Cyflwynir y dogfennau canlynol i Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau gan Aelodau'r Gweithgor:

- Adroddiad Terfynol drafft Ymchwiliad Craffu Cynllunio a'r Iaith Gymraeg
- Dadansoddiad o Ymgysylltiad Mehefin 2016 (Atodiad 1)

Adroddiad Terfynol

Ymchwiliad Craffu

Cynllunio a'r Iaith Gymraeg

Dymunwn ddiolch i'r holl gyfranogwyr am eu cydweithrediad gyda'r gwaith.

A PRIF ARGYMHELLION GERBRON HEDDIW (4 Gorffennaf 2019)

Mae Aelodau'r Gweithgor yn ystyried eu bod wedi cyflawni'r hyn sy'n ymarferol, ac yn argymhell:

1. **Bod gan y cynghorau ddisgresiwn o ran gofyn am 'Ddatganiad Iaith Gymraeg' neu 'Asesiad Effaith Iaith Gymraeg' wrth ymdrin ag unrhyw geisiadau cynllunio, boed ar hap neu beidio, lle bo'r Gymraeg yn ystyriaeth berthnasol, yn unol ag adran 31(2) Deddf Cynllunio (Cymru) 2015.**
2. **Bod yr *Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd* yn cyflwyno'r canlynol i gyfarfod y *Pwyllgor Craffu Cymunedau* cyn gynted â phosibl:**
 - **Adroddiad Monitro Blwyddyn gyntaf y Cynllun Datblygu newydd**
 - **Dadansoddiad o gyfraniad y Canllaw Cynllunio cyfredol i effaith datblygiadau ar hyfywedd yr iaith Gymraeg yng Ngwynedd ers 2009.**
3. **Nodi trothwyon ehangach na datblygiadau ar hap ar gyfer cynnal *Datganiadau Iaith ac Asesiadau Iaith* yn y polisiau perthnasol.**
4. **Gofyn i garedigion yr iaith am eu cefnogaeth i gyflawni'r gwaith.**
5. **Dod â'r ymchwiliad craffu i ben.**

B Argymhellion Cychwynnol ac Ymatebion

6. Gofyn i Aelodau'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd am ddiweddariad i'w hymatebion isod dyddiedig Tachwedd 2018.

	Argymhelliad Gweithgor Ymchwiliad Craffu Gwynedd – Cynllunio a'r Iaith Gymraeg (Ebrill 2018)	Ymateb y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd (Tachwedd 2018)
1a	Bod angen datganiad clir yn y Canllaw bod angen i'r datblygwr fynd i ymgyngoriad cyhoeddus ar bob datblygiad 10 neu fwy o dai mewn ardal drefol a 5 neu fwy o dai mewn ardal bentrefol/wledig.	<p>Byddai'n anghyfreithlon i gynnwys y datganiad hwn yn y Canllaw.</p> <p>Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 sy'n penderfynu pryd mae angen i ymgeisydd gynnal ymgyngoriad cyhoeddus am ddatblygiad arfaethedig. O dan y Ddeddf, bydd angen i ddatblygwyr sy'n rhoi prosiectau'n cynnwys 'datblygiad mawr' gerbron ymgyngori'n statudol cyn gwneud cais. Rhoddir y diffiniad o ddatblygiad mawr yn Erthygl 2 o Orchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Gweithdrefn Rheoli Datblygu) (Cymru) 2012 (DMPWO). Yn fyr, datblygiad mawr yw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Datblygiadau o 10 neu fwy o dai lle mae arwynebedd y safle'n 0.5 ha neu fwy (os nad yw nifer y tai'n hysbys); • Darparu adeilad(au) lle mae arwynebedd y llawr yn fwy na 1,000 metr sgwâr; • Tyllu a gweithio mwynau neu ddefnyddio tir i storio dyddodion tyllu mwynau; • Datblygiad gwastraff; a • Datblygiad ar safle o 1 ha neu fwy. <p>Er hynny, cytunir bod ymgysylltu ac ymgyngori â'r cymunedau a budd-ddeiliaid amrywiol eraill yn bwysig wrth ystyried datblygiad arfaethedig yn y cyfnod cyn cyflwyno cais cynllunio ac ar ôl cyflwyno'r cais cynllunio. Mae Diagram 5, Atodiad 7 ac Atodiad 8 yn nodi disgwyliadau'r Awdurdodau am ymgysylltu ac ymgyngori yn ystod y cam cyn cyflwyno cais cynllunio.</p> <p>Gweler 1b hefyd.</p>
1b	Bod angen nodi'n glir yn y Canllaw bod angen i'r Datblygwr gyflwyno Datganiad Iaith Gymraeg ac Aseiad Effaith Iaith	<p>Byddai'n anghyfreithlon i gynnwys y datganiad hwn yn y Canllaw. Polisi PS 1 y Cynllun sy'n pennu pryd fydd angen cyflwyno Datganiad Iaith Gymraeg a phryd</p>

	Argymhelliad Gweithgor Ymchwiliad Craffu Gwynedd – Cynllunio a'r Iaith Gymraeg (Ebrill 2018)	Ymateb y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd (Tachwedd 2018)
	Gymraeg ar gyfer pob datblygiad sy'n mynd i ymgynghoriad cyhoeddus.	<p>fydd angen cyflwyno adroddiad am Asesiad Effaith Iaith Gymraeg gyda cheisiadau cynllunio.</p> <p>Pan mae angen ymgymryd ag asesiad o effaith datblygiad ar yr iaith Gymraeg a chynnal ymgynghoriad cyhoeddus statudol cyn cyflwyno cais cynllunio (yn unol â gofynion y Ddeddf), mae'r Canllaw Cynllunio Atodol yn nodi'n glir disgwylir i'r Datganiad Iaith Gymraeg ac Asesiad Effaith Iaith Gymraeg gael ei gyhoeddi fel rhan o'r pecyn dogfennau – Diagram 5, Atodiad 7 ac Atodiad 8.</p> <p>Yn ychwanegol, penderfynwyd i awdurdodi Uwch Swyddogion perthnasol ar ran Gwasanaethau Cynllunio'r ddau Awdurdod i ysgrifennu i Lywodraeth Cymru i holi am hawliau i newid polisi mewn cynllun datblygu lleol a hawliau i newid y trothwy i osod gofyniad i gynnal ymgynghoriad cyhoeddus cyn cyflwyno cais cynllunio ar gyfer 5 tŷ mewn pentrefi a chefn gwlad yn lle 10 tŷ.</p> <p>Derbyniwyd ymateb gan Lywodraeth Cymru a oedd yn cadarnhau safbwynt y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd.</p>
2	Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes Cynllunio Ieithyddol wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y Canllaw drafft newydd.	<p>Penderfynwyd i Awdurdodi Uwch Swyddogion perthnasol ar ran Gwasanaethau Cynllunio'r ddau Awdurdod i gomisiynu arbenigwyr allanol cymwys i ymgymryd â gwerthusiad beirniadol o'r Canllaw Cynllunio Atodol: cynnal a chreu cymunedau nodedig a chynaliadwy, ac yn benodol Adran 2 o'r Canllaw hwnnw.</p> <p>Penodwyd Cwmni Iaith a chwmni Burum i weithio mewn partneriaeth i ymgymryd â gwerthusiad beirniadol o'r Canllaw Cynllunio Atodol drafft ymgynghorol cyntaf. Derbyniwyd argymhellion y cwmnïau ac mae'r Canllaw Cynllunio Atodol drafft ymgynghorol, sy'n ymgorffori newidiadau a gafodd eu hargymell gan y cwmnïau, wedi cael ei gymeradwyo ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus.</p>
3	Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes Ymchwil a Dadansoddeg wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol	Nid oedd angen arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes ymchwil a dadansoddeg i gwblhau'r gwaith o baratoi'r Canllaw cyn ymgynghoriad cyhoeddus amdano.

	Argymhelliad Gweithgor Ymchwiliad Craffu Gwynedd – Cynllunio a'r Iaith Gymraeg (Ebrill 2018)	Ymateb y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd (Tachwedd 2018)
	newydd a chyn ymgynghori ar y Canllaw drafft newydd.	
4	Bod Aelodau'r Panel yn derbyn cyngor ac arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes Ymgysylltu ac Ymgynghori wrth baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol newydd a chyn ymgynghori ar y Canllaw drafft newydd.	Nid oedd angen arweiniad gan arbenigwyr annibynnol ym maes ymchwil a dadansoddeg i gwblhau'r gwaith o baratoi'r Canllaw cyn ymgynghoriad cyhoeddus amdano.
5	Bod Aelodau'r Panel yn gofyn am ymestyn yr Amserlen os oes angen er mwyn cyflawni gwaith o'r safon uchaf posibl.	Mae'r amserlen i baratoi'r Canllaw Cynllunio Atodol wedi cael ei ymestyn er mwyn ymgymryd â gwerthusiad beirniadol a pharatoi adroddiad am yr ymgynghoriad cyhoeddus i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau yn ystod 2019.

C CEFNDIR

7. Yng nghyfarfod arbennig y Cyngor llawn ar 28 Gorffennaf 2017, fe fabwysiadwyd *Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn 2011-2026*.
8. Cynhaliwyd Cyfarfod Briffio gan yr Aelod Cabinet Amgylchedd ar 22 Medi 2017 a gofynnodd i'r Aelodau am gefnogaeth a syniadau gyda'r gwaith o ddatblygu'r *Canllaw Cynllunio Atodol*.
9. Sefydlwyd Ymchwiliad Craffu Cynllunio a'r Iaith Gymraeg yng nghyfarfod y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 7 Rhagfyr 2017.
10. Dyma oedd nod yr Ymchwiliad:

Rhan 1 (hwn yn benodol i'r CCA drafft)

- Cymal A Sicrhau bod proses ymgynghori am y Canllaw Cynllunio Atodol (CCA) drafft yn un gynhwysol;
- Cymal B Craffu fframwaith drafft ar gyfer paratoi Datganiad Iaith Gymraeg a fframwaith drafft ar gyfer paratoi Asesiad Effaith Iaith Gymraeg;
- Cymal C Craffu sut y bwriedir gweithredu ar y CCA yng nghyd-destun gofynion y NCT 20 newydd; (<https://gov.wales/topics/planning/policy/tans/planning-and-the-welsh-language/?lang=cy>)

Cymal CH Derbyn trosolwg o'r sylwadau a dderbynnir gan y cyhoedd adeg ymgynghori cyhoeddus am y CCA drafft er mwyn cyflwyno barn i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd cyn i'r CCA terfynol gael ei fabwysiadu.

Rhan 2 (hwn yn benodol i'r cyd-destun polisi/cyngor cenedlaethol)

Cymal D Casglu tystiolaeth i lunio syniadau ac awgrymiadau ar gyfer ystyriaeth Aelod Cabinet Amgylchedd Cyngor Gwynedd i ddylanwadu ar bolisi a chanllawiau cynllunio cenedlaethol yn y dyfodol.

CH CANFYDDIADAU

11. Mae angen adolygu Polisiâu perthnasol y *Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd* o safbwynt perthnasedd i hyfywedd y Gymraeg.
12. Nid oes tystiolaeth bod y Canllaw cyfredol na'r Canllaw drafft newydd yn medru cyfrannu'n ystyriol at gyflawni un o gonglfeini'r Cynllun o gynnal a chreu cymunedau gyda 70% o siaradwyr Cymraeg.
13. Mae diffyg adnoddau gan y Gwasanaeth Cynllunio i gyflawni gwaith yn amserol.

D CANLLAW CYNLLUNIO DRAFFT NEWYDD (Gweler ATODIAD 1)

14. Yn dilyn cais gan y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau am sylwadau ynglŷn â'r Canllaw Cynllunio drafft newydd, gofynnodd Aelodau'r Pwyllgor Craffu i Aelodau'r Gweithgor i anfon eu sylwadau ar eu rhan.
15. Wedi ystyried y Canllaw drafft, sylwadau'r cyhoedd ac ymatebion y swyddogion, siomedig ar y cyfan fu'r ymarferiad.
16. Mae Aelodau'r Gweithgor yn ystyried mai'r ffordd fwyaf effeithiol o gyfarch y mater yma ydi i nodi'r sylwadau a wnaed gan y cyhoedd yn yr Ymgysylltiad a gynhaliwyd gan yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd ym Mehefin 2016.
17. Awgrymir y byddai'n fuddiol i Aelodau'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd roi ystyriaeth fanwl a gofalus i'r pwyntiau a nodir gan fodloni eu hunain bod y Canllaw drafft newydd yn cyfarch y pwyntiau a godwyd gan y cyhoedd.
18. Awgrymir mai'r ffordd fwyaf effeithiol i wneud hyn fyddai i Aelodau'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd i ystyried y sylwadau coch yn yr atodiad a diweddarau eu sylwadau gwyrdd er mwyn cyfarch y materion hynny.

DD METHODOLEG a GWAITH YR YMCHWILIAD

19. Cynhaliwyd 13 cyfarfod o'r Gweithgor rhwng 9 Ionawr a 31 Hydref 2018.
20. Nododd y Gwasanaeth Cynllunio eu bod wedi cynnal ymgysylltiad ar y Canllaw Cynllunio Atodol cyfredol ym mis Mehefin 2016.
21. Cafwyd rhestr o tua 100 o ran-ddeiliaid gan y Gwasanaeth a oedd wedi cael cais i gymryd rhan yn yr ymgysylltiad.
22. Gwahoddwyd ar hap rhai o'r sefydliadau a oedd ar y rhestr i gyfarfod â'r Gweithgor er mwyn eu holi am eu barn am y Canllaw cyfredol ac i nodi unrhyw awgrymiadau am sut y gellir ei wella.

Rhoddodd y tystion a ganlyn dystiolaeth ar lafar i'r Ymchwiliad Craffu Cynllunio a'r Iaith Gymraeg ar y dyddiadau a nodir isod:

Dyddiad	Enw a sefydliad
22 Ionawr 2018	Dyfan Sion, Cynrychiolydd Comisiynydd y Gymraeg Ieuan Wyn, Cynrychiolydd Cylch yr Iaith Seimon Brooks, Ymatebydd Unigol
01 Chwefror 2018	Gareth Jones, Uwch Reolwr Cynllunio ac Amgylchedd Nia Haf Davies, Rheolwr Cynllunio (Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd - Gwynedd a Môn)
06 Chwefror 2018	Cynog Prys, Darlithydd Cymdeithaseg – Arbenigo mewn Cynllunio Ieithyddol Prifysgol Bangor Rhian Hodges, Darlithydd Cymdeithaseg a Pholisi Cymdeithasol Prifysgol Bangor Huw Prys, Cwmni Hanfod
12 Chwefror 2018	Owain Wyn, Cwmni Burum
22 Chwefror 2018	Rhys Jones, Arweinydd Tîm Bioamrywiaeth Cyngor Gwynedd

27 Chwefror 2018	Debbie Anne Williams Jones, (cyn Rheolwr Hunaniaeth) Gwenllïan Williams, Swyddog Datblygu Iaith Gwynedd (Gweithle)
14 Mai 2018	Rhun ap Gareth, Uwch Gyfreithiwr Cyngor Gwynedd
29 Mehefin 2018	Elin Haf Gruffydd Jones, Mercator
10 Medi 2018	Rhys Davies, Cadnant Planning
17 Medi 2018	Gwion Lewis, Bargyfreithiwr Siân Gwenllïan AC

23. Diolch i bawb am eu cyfraniadau gwerthfawr.

E Dogfennau Cefndirol

Adroddiadau 7 Rhagfyr 2017 (Eitemau 6 a 7)

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/g2155/Pecyn%20adroddiadau%20cyhoeddus%2007fed-Rhag-2017%2010.30%20Pwyllgor%20Craffu%20Cymunedau.pdf?T=10&LLL=1>

Adroddiad y Gweithgor 22 Chwefror 2018

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/g2156/Pecyn%20adroddiadau%20cyhoeddus%2022ain-Chwe-2018%2010.30%20Pwyllgor%20Craffu%20Cymunedau.pdf?T=10&LLL=1>

Adroddiad y Gweithgor 19 Ebrill 2018

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/g2157/Pecyn%20adroddiadau%20cyhoeddus%2019eg-Ebr-2018%2010.30%20Pwyllgor%20Craffu%20Cymunedau.pdf?T=10&LLL=1>

Adroddiad 14 Mehefin 2018

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/g2542/Pecyn%20adroddiadau%20cyhoeddus%2014eg-Meh-2018%2010.00%20Pwyllgor%20Craffu%20Cymunedau.pdf?T=10&LLL=1>

Adroddiad 11 Hydref 2018

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/g2543/Pecyn%20adroddiadau%20cyhoeddus%2011eg-Hyd-2018%2010.30%20Pwyllgor%20Craffu%20Cymunedau.pdf?T=10&LLL=1>

Adroddiad 4 Ebrill 2019

<https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/g2546/Pecyn%20adroddiadau%20cyhoeddus%2004ydd-Ebr-2019%2010.15%20Pwyllgor%20Craffu%20Cymunedau.pdf?T=10&LLL=1>

1. Nodir y sylwadau fel a ganlyn
 - GLAS – Aelod o'r Cyhoedd
 - GWYRDD – Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd
 - COCH – Gweithgor Craffu

2. Ydi'r CCA cyfredol yn cryfhau'r blaenoriaethau o safbwynt amddiffyn y Gymraeg o ran defnyddio tir neu adeiladau?
 - Rôl y CCA ydi darparu arweiniad i ehangu ar bolisiau yn y Cynllun Datblygu Lleol, er mwyn cynorthwyo i weithredu'r Cynllun.
 - Mae Polisi PS5 (maen prawf 4) a Pholisi PS1 yn gosod yr angen i ddatblygiadau newydd gyfrannu i warchod, cefnogi a hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg.
 - Nid yw'n glir o ymateb y Pwyllgor Cynllunio os ydi'r CCA yn cryfhau'r blaenoriaethau neu beidio.
 - Mae angen i chi ateb Ydi neu Nac Ydi ac esbonio pam.

3. Nodwch os ydi'r CCA yn declyn addas i wneud hyn neu beidio?
 - Rôl y CCA ydi darparu arweiniad i ehangu ar bolisiau yn y Cynllun Datblygu Lleol, er mwyn cynorthwyo i weithredu'r Cynllun.
 - Mae Polisi PS5 (maen prawf 4) a Pholisi PS1 yn gosod yr angen i ddatblygiadau newydd gyfrannu i warchod, cefnogi a hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg.
 - Nid yw'n glir o ymateb y Pwyllgor Cynllunio os ydi'r CCA yn declyn addas i wneud hyn neu beidio.
 - Mae angen i chi ateb Ydi neu Nac Ydi ac esbonio pam

4. Sut mae'r CCA yn amddiffyn cymunedau Cymraeg eu hiaith?
 - Rôl y CCA ydi darparu arweiniad i ehangu ar bolisiau yn y Cynllun Datblygu Lleol, er mwyn cynorthwyo i weithredu'r Cynllun.
 - Mae Polisi PS5 (maen prawf 4) a Pholisi PS1 yn gosod yr angen i ddatblygiadau newydd gyfrannu i warchod, cefnogi a hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg.
 - Mae'r broses o baratoi'r Cynllun a'i bolisiau wedi sicrhau bod yr effaith ar yr iaith Gymraeg wedi cael ei hystyried yn briodol, a bod y Cynllun trwy bolisiau amrywiol (sy'n cynnwys Polisi PS5 a Pholisi PS1) yn darparu fframwaith i ddiogelu a hyrwyddo'r iaith.
 - Mae'r sylwadau yn amwys ac yn ymwneud â phroses.
 - Nid ydynt yn ateb y cwestiwn
 - Rydych yn gwneud sylwadau ynglŷn â pholisiau nid y CCA

- Mae angen i chi nodi sut mae'r CCA yn amddiffyn cymunedau Cymraeg eu hiaith neu beidio.
 -e.e. Mae'r CCA yn amddiffyn cymunedau Cymraeg eu hiaith drwy... NEU....Nid ydyw'r CCA yn amddiffyn cymunedau Cymraeg eu hiaith.....
5. Sut mae'r CCA yn gwahaniaethu rhwng datblygiadau diwydiannol a phreswyl a bach a mawr?
- Mae'r fethodoleg ar gyfer cynnal asesiad i'w gyflwyno ar ffurf Datganiad Iaith Gymraeg ac adroddiad Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn nodi'r ffactorau a fydd angen rhoi sylw iddynt yn gysylltiedig â datblygiadau amrywiol sy'n cyrraedd trothwyon ym Mholisi PS1
 - Mae angen nodi beth yw'r trothwyon sydd yn y polisi...e.e. y trothwyon ar gyfer datblygiadau diwydiannol bach yw....preswyl bach yw.....diwydiannol mawr yw.....preswyl mawr yw.....
6. Nid ydi'r CCA cyfredol yn effeithiol o ran ystyried effaith ar yr iaith Gymraeg
- Anghytuno gyda'r safbwynt hwn yng nghyd-destun y Canllaw diwygiedig.
 - Mae angen ychwanegu sut mae'r Canllaw diwygiedig yn effeithiol o'i gymharu â'r Canllaw cyfredol.
7. Mae'r canllaw cyfredol yn annelwig
- Anghytuno gyda'r safbwynt hwn yng nghyd-destun y Canllaw diwygiedig.
 - Mae angen nodi'n benodol lle mae'r Canllaw diwygiedig yn effeithiol o'i gymharu â'r Canllaw cyfredol.
8. Mae'r trothwyon yn benagored ac mae angen adnabod mathau o ddatblygiadau a ddylai fod yn destun asesiad
- Meini Prawf 1 a 2 Polisi PS1, nid y Canllaw, sy'n rhoi'r trothwyon ar gyfer adnabod pa fath o ddatblygiad sydd angen bod yn destun asesiad.
 - Mae'r Canllaw yn darparu arweiniad i ehangu ar y trothwyon hyn.
 - Nid ydyw'n glir os ydych yn Cytuno neu Anghytuno gyda'r gosodiad.
 - Mae angen i chi nodi Cytuno neu Angytuno
 - Nodwch rywbeth felCytuno, mae'r trothwyon yn benagored NEU ... Anghytuno, fe nodir y trothwyon yn glir sef.....
 - Dyma'r mathau o ddatblygiadau a ddylai fod yn destun asesiad....
9. Mae'r gyfres nesaf o sylwadau gan y Cyhoedd yn ymateb i gais am awgrymiadau am sut i wella'r Canllaw.
10. Cynnwys Asesiad Iaith a Datganiad Iaith enghreifftiol bositif a negyddol.

- Nac ydi. Bydd yr amgylchiadau sy'n ymwneud â datblygiadau unigol yn wahanol.
 - Ni fyddai darparu enghreifftiau yn ychwanegu gwerth.
 - Mae'r Canllaw yn canolbwyntio ar ddarparu methodoleg glir i gynnal yr asesiadau
 - Mae angen ymateb mwy penodol – e.e....Na. Ni fyddai cynnwys Asesiadau a Datganiadau enghreifftiol yn gwella'r Canllaw oherwydd....
 - Ni fydd yn ychwanegu gwerth oherwydd....
11. Nodi'n glir beth yw arwyddocad Asesiad neu Ddatganiad negyddol
- Ydi.
 - Mae'r Canllaw eisoes yn nodi hyn yn glir fel hyn.....
12. Cynnwys enghreifftiau o sut all datblygiad wneud y canlynol i'r iaith Gymraeg: Diogelu, Hyrwyddo, Cryfhau
- Nac ydi. Mae'r Canllaw yn canolbwyntio ar ddarparu methodoleg glir i gynnal yr asesiadau, sy'n adnabod y ffactorau a fydd yn bwysig i'w hystyried i ddiogelu, hyrwyddo a chryfhau.
 - Mae'r Canllaw hefyd yn adnabod mesurau lliniaru a chryfhau posib.
 - Ni ellir cynnwys enghreifftiau oherwydd.....
13. Lle mae'r CCA diwygiedig wedi lleihau a/neu gyfuno cwestiynau?
- Mae'r Canllaw yn darparu methodoleg newydd.
 - Dyma'r cwestiynau sydd wedi'u lleihau....
 - Dyma'r cwestiynau sydd wedi'u cyfuno....
 - NEU ...Nid oes cwestiynau wedi'u cyfuno na'u lleihau oherwydd....
14. Mae'r gyfres nesaf o gwestiynau a sylwadau gan y Cyhoedd yn deillio o gais i weld a ydi'r Canllaw yn ddigon clir o ran mewnbwn mentrau iaith lleol a chynllunwyr iaith i gynorthwyo ymgeiswyr
15. A wnewch chi esbonio'n glir beth yw mewnbwn Mentrau Iaith ac Arbenigwyr Cynllunio Ieithyddol?
- Mae'r Canllaw yn dweud mai rôl y person cymwys fydd defnyddio'r fethodoleg a chynghori'r ymgeisydd.
 - Pan fydd y person cymwys yn ymgysylltu gyda'r Fenter Iaith fe all y Fenter ddarparu gwybodaeth y person cymwys ei angen i gwblhau'r asesiad.
 - Mewnbwn Mentrau Iaith yw.....
 - Mewnbwn Arbenigwyr Cynllunio Ieithyddol yw.....

16. Nid mater o gynorthwyo'r ymgeisydd ddylai fod yma ond mater o gloriannu'r sefyllfa
- Mae'r Canllaw yn dweud mai rôl y person cymwys fydd defnyddio'r fethodoleg a chyngori'r ymgeisydd.
 - Ie, mater o gynorthwyo'r ymgeisydd yw hyn drwy.....NEU....Na, nid mater o gynorthwyo'r ymgeisydd yw hyn.
 - Ie mater o gloriannu'r sefyllfa a wneir gan y Mentrau Iaith drwyArbenigwyr drwy.... NEU....Na, nid mater o gloriannu'r sefyllfa a wneir.
17. Mae'r gyfres nesaf o gwestiynau a sylwadau gan y Cyhoedd yn deillio o gais am unrhyw sylwadau eraill am gynnwys y CCA cyfredol
18. Dylid cryfhau'r amodau ynglŷn â defnydd o'r iaith Gymraeg ynglŷn ag arwyddion ac yn y blaen; a hefyd rhwystro newid hen enwau Cymraeg i Saesneg
- Mae maen prawf 4 ym Mholisi PS1 yn gosod gofynion am Gynllun Arwyddion dwyieithog.
 - Mae maen prawf 5 ym Mholisi PS1 yn rhoi anogaeth i ddefnyddio enwau Cymraeg ar eiddo a strydoedd, er nad yw enwi eiddo a strydoedd yn fater cynllunio defnydd tir.
 - Rôl y CCA ydi darparu arweiniad i ehangu ar bolisiau yn y Cynllun Datblygu Lleol, er mwyn cynorthwyo i weithredu'r Cynllun.
 - Mae'r ymateb yma'n eithaf daond fe ellid bod yn fwy penodol..e.e.
 - Mae amodau cryf eisoes mewn lle sef.....NEU....Nid oes modd cryfhau'r amodau oherwydd.....
 - Mae'r CCA yn rhwystro newid enwau drwy.....NEU.... Ni ellir rhwystro newid enwau oherwydd...
19. Dylid rhoi ystyriaeth i bwy sy'n llenwi'r bwloch (tŷ gwag) wrth i bobl leol Cymraeg eu hiaith brynu tai newydd.
- Ydi
 - Rhoddir ystyriaeth i hyn drwy..... NEUNi ellir rhoi ystyriaeth i hyn oherwydd.....
20. Dylid nodi ar ddechrau'r CCA newydd bwysigrwydd allweddol Gwynedd fel cadarnle cryfaf y Gymraeg a'r angen am bolisiau penodol i warchod ei nodweddion unigryw ac i sicrhau dyfodol cynaliadwy i'r iaith.
- Ydi
 - Rhoddir ystyriaeth i hyn ar ddechrau'r CCA newydd yma..... NEU.....Ni ellir rhoi ystyriaeth i hyn oherwydd.....

21. Dylid nodi yn y CCA newydd amcanion Strategaeth Iaith Gwynedd sy'n amcanu at sicrhau cynnydd o 5% yng nghanran y boblogaeth sy'n gallu siarad Cymraeg erbyn 2021.
- Ydi
 - Mae hyn yn cael ei nodi fel hynNEU....Nid ydyw'n cael ei nodi oherwydd....
22. Dylid nodi yn y CCA newydd amcanion Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn sy'n amcanu at gynyddu nifer y cymunedau sydd â 70% a throsodd o'u poblogaeth yn medru'r Gymraeg.
- Ydi
 - Mae hyn cael ei nodi fel hynNEU....Nid ydyw'n cael ei nodi oherwydd....
23. Dylid nodi yn y CCA newydd amcanion Strategaeth Llywodraeth Cymru sy'n anelu at gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i filiwn erbyn 2050.
- Ydi
 - Mae hyn cael ei nodi fel hynNEU....Nid ydyw'n cael ei nodi oherwydd....
24. Dylid nodi yn y CCA newydd amcanion Nodyn Cyngor Technegol 20 sy'n seiliedig ar ddarpariaethau iaith Deddf Gynllunio (Cymru) 2015
- Ydi
 - Mae hyn cael ei nodi fel hynNEU....Nid ydyw'n cael ei nodi oherwydd....
25. Mae angen i bob Datblygiad arfaethedig gael ei arfarnu yn ôl pa mor gydnaws yw â'r amcanion uchod (pwyntiau 20-24). Dylid sicrhau felly bod pob Datblygiad dan sylw naill ai'n cyfrannu'n gadarnhaol at wireddu'r amcanion neu, o leiaf, na fyddai ar unrhyw gyfrif yn llesteirio'r ymdrechion i'w cyflawni.
- Bydd defnyddio'r fethodoleg a roddir i gynnal asesiadau yn fodd i ddod i gasgliad ynglŷn ag effaith datblygiad sy'n cyrraedd y trothwyon a roddir ym Mholisi PS1 ar yr iaith Gymraeg mewn cymunedau.
 - Nid oes modd arfarnu pob Datblygiad yn y modd yma oherwydd.....NEU....Mae'r amcanion yn cael eu harfarnu drwy....
 - Nodir bod pob Datblygiad yn cyfrannu'n gadarnhaol at wireddu'r amcanion drwy.....NEU.... ddim yn llesteirio'r ymdrechion i'w cyflawni drwy.....NEU....Nid oes modd cyflawni hyn oherwydd.....

26. O ran y cwestiynau penodol ar y ffurflen, ni ellir, yn ein barn ni, ymateb yn ystyrlon iddynt yn yr adolygiad o'r Canllaw Cynllunio Atodol – Cynllunio a'r Iaith Gymraeg cyfredol heb wybod i ba raddau y mae'r canllaw wedi llwyddo ers pan ddaeth yn weithredol yn 2009.
- Nid yw hwn yn fater i'r Canllaw diwygiedig
 - Nid yw hwn yn fater i'r Canllaw diwygiedig oherwydd.....
 - Gellir ymateb yn ystyrlon i'r cwestiynau drwy.....
 - Nid oes angen gwybod i ba raddau y mae'r canllaw wedi llwyddo ers 2009 oherwydd....
27. Cyn bwrw ymlaen, dylid cynnal asesiad ieithyddol o'r datblygiadau o 2009 hyd heddiw, er mwyn canfod a yw'r fersiwn cyfredol o'r canllaw wedi cyfrannu i ddiogelu, hyrwyddo ac atgyfnerthu'r Gymraeg
- Nid yw hwn yn fater i'r Canllaw diwygiedig
 - Nid yw hwn yn fater i'r Canllaw diwygiedig oherwydd.....
 - Dangosodd asesiad o'r datblygiadau o 2009 bod y canllaw wedi cyfrannu drwy.....NEU.....heb gyfrannu oherwydd.....
28. Rhoi'r gorau i ddefnyddio Datganiad Cymunedol ac Ieithyddol, a'i gwneud yn ofynnol i ddatblygwyr ddarparu Asesiad Effaith Ieithyddol yn yr achosion lle bo Datganiad yn ofynnol ar hyn o bryd.
- Rôl y CCA ydi darparu arweiniad i ehangu ar bolisiâu yn y Cynllun Datblygu Lleol, er mwyn cynorthwyo i weithredu'r Cynllun.
 - Polisi PS1 sydd yn gosod yr angen i wneud asesiad a'i gyflwyno ar ffurf Datganiad Iaith Gymraeg ac adroddiad Asesiad Effaith Iaith Gymraeg.
 - Fe wnawn nodi'r gofyniad i ddarparu Asesiad Effaith Ieithyddol yn unol â'ch sylw....NEU...Ni ellir gwneud hyn oherwydd.....
29. Ei bod yn ofynnol i asesiad effaith ieithyddol gael ei gynhyrchu gan rai sydd â gwybodaeth a dealltwriaeth o'r maes.
- Ydi
 - Cytuno. Mae'r Canllaw yn cyfarch hyn fel hyn.....NEU....Anghytuno. Nid oes angen hyn oherwydd.....
30. Bod ymgynghori gyda chynghorau cymuned, mentrau iaith a mudiadau iaith yn rhan allweddol o Asesiad Effaith Ieithyddol
- Ydi
 - Cytuno. Mae'r Canllaw yn cyfarch hyn fel hyn.....NEU....Anghytuno. Nid oes angen hyn oherwydd.....

Eitem 11

Fersiwn 3 – Rhagfyr 2018

CRAFFU TREFNIADAU PERFFORMIAD

1. Mae cyfarfodydd rheolaidd yn cael eu cynnal rhwng Aelodau Cabinet, Penaethiaid Adran a'u rheolwyr gwasanaeth i adolygu sut y mae pethau'n mynd o fewn y gwasanaethau hynny. Mae'r Prif Weithredwr neu Gyfarwyddwr Corfforaethol yn bresennol yn y cyfarfodydd hyn i herio perfformiad.
2. Mae'r cyfarfodydd yn cael eu cynnal ddwy waith yn ystod y flwyddyn (Gorffennaf a Tachwedd yn arferol) ac unwaith eto ar ôl diwedd y flwyddyn i adolygu'r hyn a gyflawnwyd yn y flwyddyn honno (Ebrill). Bydd y cyfarfodydd yn derbyn adroddiadau ar y pethau sydd yn cael eu mesur o ran cyflawni pwrpas y gwasanaeth a hefyd gwybodaeth am brosiectau i wella perfformiad. Mae hyn yn rhoi cyfle i'r Aelod Cabinet a'r Prif Weithredwr neu Gyfarwyddwr i herio a gofyn cwestiynau i fodloni eu hunain am ansawdd y gwasanaethau hynny.
3. Mae aelodau craffu yn cael gwahoddiad i ddod i'r cyfarfodydd. Diben cynnwys y ddau aelod craffu yn y cyfarfodydd hynny yw:-
 - Cael blas o faint o afael sydd ar faterion perfformiad o fewn yr adrannau unigol
 - Adnabod, os oes angen, unrhyw faterion perfformiad allai deilyngu sylw mewn pwyllgor craffu ffurfiol maes o law
4. Wrth fynychu'r cyfarfodydd hynny, dylai aelodau craffu gofio'r canlynol:-
 - Cyfarfodydd perfformiad yr Aelodau Cabinet yw'r cyfarfodydd hyn ond mae anogaeth i'r craffwyr gymryd rôl llawn yn yr herio a'r cwestiynu .
 - Bydd aelodau yn derbyn gwybodaeth, nid yn unig am berfformiad gwasanaethau mewnol ond hefyd darparwyr allanol. Felly, rhaid parchu cyfrinachedd peth o'r wybodaeth a rennir yn y cyfarfodydd hynny.
5. Dylai'r aelodau craffu:-
 - Deimlo'n rhydd i gyfrannu i'r cyfarfodydd trwy ofyn cwestiynau ond parchu'r ffaith mai cyfarfod yr Aelod Cabinet yw hwn a'i fod yn bennaf yn gyfle i'r Aelod Cabinet wyntyllu materion perfformiad gyda rheolwyr gwasanaeth unigol.
 - Sylwi ar y cyfarfodydd hyn a ffurfio barn ar afael yr Aelod Cabinet a'r Pennaeth ar berfformiad o fewn y gwasanaethau y maent yn gyfrifol amdanynt.
 - Ffurfio barn ar y tebygolrwydd bod y gwasanaethau y bu trafod amdanynt yn parhau i fedru gwella a darparu gwasanaethau o ansawdd.
 - Adnabod unrhyw faterion o bryder allai deilyngu sylw mewn pwyllgor craffu maes o law.
6. Cyfrifoldeb yr aelodau fydd adrodd yn ôl ar yr hyn y maent wedi sylwi. Disgwylir i'r aelodau craffu adrodd nôl i'r cyfarfod anffurfiol cyntaf o'r pwyllgor craffu perthnasol yn dilyn y cyfarfodydd hyn. Yn Atodiad A, mae ffurflen syml er mwyn cofnodi hyn oll all fod o gymorth i chi.

PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu ***
DYDDIAD	**/**/*****
AWDURON	Y Cyngorwyr ** a **
CYFARFOD A FYNCHWYD	Cyfarfod Perfformiad Aelod Cabinet *****
DYDDIAD	**/**/*****

1. ARGRAFFIADAU CYFFREDINOL

Argraff am y graddau y mae tystiolaeth bod gan yr Aelod Cabinet a’r Pennaeth Gwasanaeth afael cadarn ar drefniadau perfformiad y gwasanaethau y maent yn gyfrifol amdanynt.

Da lawn	Da	Gweddol	Gwael	Gwael lawn

Unrhyw sylwadau cyffredinol i gefnogi’r farn hynny:-

2. MATERION SYDD ANGEN SYLW

Nodyn o unrhyw bethau allai fod angen sylw craffu (boed yn fesurydd sydd yn achos pryder neu yn brosiect sydd ddim yn gwireddu’r canlyniadau y mae disgwyl iddynt wneud):-
